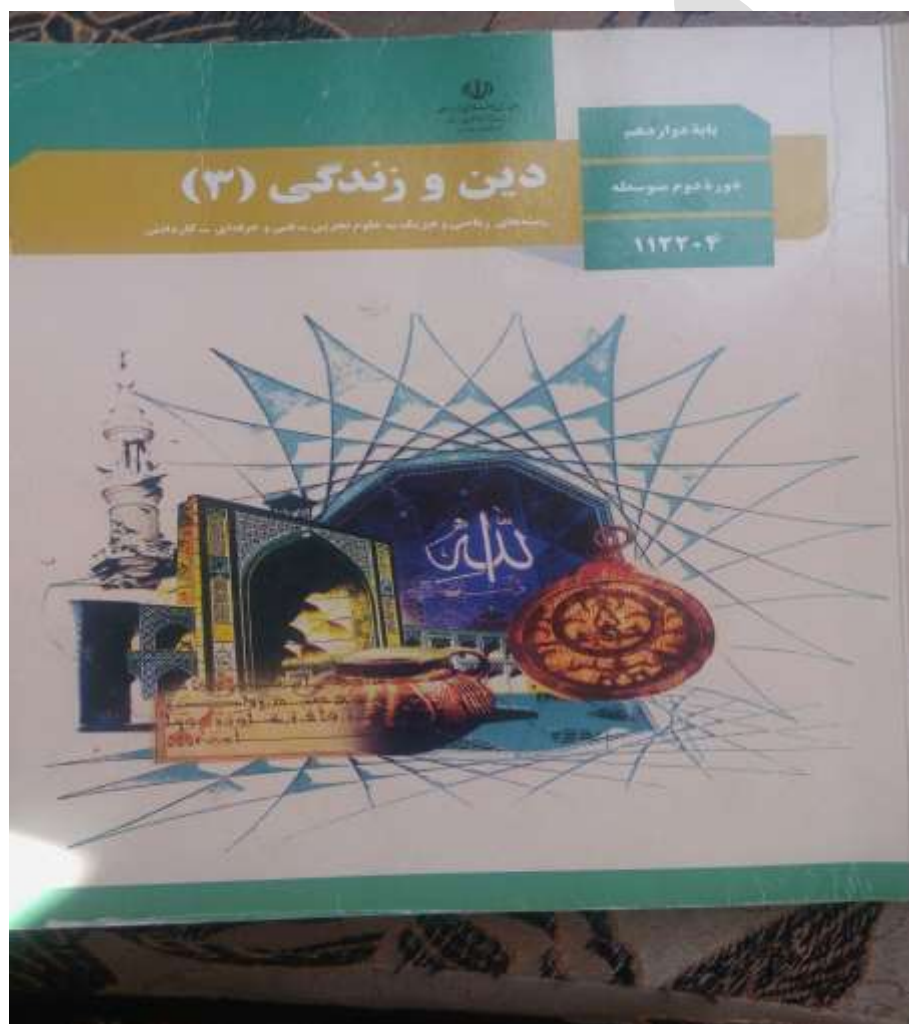

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نمونه سوالات طبقه بندی شده و درس به درس

کلتوم مهر آبادی دبیر ناحیه ۲ آموزش و پرورش مشهد

درس اول.....(هستی بخش)

– بخش آیات و روایات :

۱- با توجه به آیه « يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ » به سؤالات زیر پاسخ دهید :

الف) نیاز انسان به خدا شامل چه چیزهایی می شود؟ انسان هر چه دارد از خدا دارد . بالاترین داشته او نعمت وجود است که خدا به او عطا کرده . پس انسان در هستی خود به خداوند نیازمند است و این نیاز همواره هست و هیچگاه قطع یا کم نمی شود . سایر داشته هایش بر آمده از وجود است و وابسته به لطف و رحمت خداوند . و اگر خداوند اراده کند می تواند آنها را از انسان بگیرد پس انسان همیشه به خداوند نیازمند است .

ب) پیامهای آیه شریفه عبارتند از : ۱- مخاطبان آیه همه انسانها هستند ؛ ولی مصداق آن فقیران و نیازمندان به خدا، همه مخلوقات را شامل می شود. ۲- همه مخلوقات از جمله انسان ، در وجود و هستی خود و هم در بقا و ادامه حیات خود به خداوند نیازمند هستند. (انتم الفقراء الى الله) ۳- تنها وجود بی نیاز خداست . او در هستی خود به دیگری نیازمند نیست. (هو الغنی الحمید) ۴- چون وجود خدا وابسته به چیزی نیست ، کسی نمی تواند وجودش را بگیرد و نابودش کند . ۵- علت نیامندی تمامی مخلوقات به خدا در پدیده بودن آنهاست . (چون وجود و هستی مخلوقات از خودشان سرچشمه نمی گیرد و متکی به خود نیستند ، پس در وجود و هستی به خداوند نیازمندند. ۶- علت بی نیاز بودن خداوند پدیده نبودن اوست و وجودش از خودش است .

۲- چه نکاتی از حدیث شریف پیامبر اکرم (ص) « أَفْضَلُ الْعِبَادَةِ إِدْمَانُ التَّفَكُّرِ فِي اللَّهِ وَ فِي قُدْرَتِهِ » استنباط می شود؟ ۱- اندیشیدن در صورتی عبادت است که مداوم و پیوسته و در مورد صفات و اسماء خداوند باشد (نه در ذات و چستی او) ۲- این حدیث اهمیت و جایگاه تفکر و اندیشه در زندگی را از دیدگاه اسلام بیان می کند. ۳- چون خداوند حقیقتی نامحدود است و ذهن ما نمی تواند به این حقیقت احاطه پیدا کند و ذات و چیستی او را شناسایی نماید ، پس منظور از تفکر در خداوند، تفکر و اندیشه در صفات و اسماء الهی است نه در ذات و حقیقت و چیستی او

۳- با توجه به آیه « يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلُّ مَنْ فِي شَأْنٍ » به سؤالات زیر پاسخ دهید :

۱- نکات استنباط شده از آیه شریفه را بنویسید : ۱- درخواست دائمی مخلوقات از خدا ، به نیامندی آنان به خداوند در پیدایش و بقا و مفهوم آیه شریفه «انتم الفقراء الى الله و الله هو الغنی الحمید» اشاره دارد . ۲- منظور از «یوم» به معنای روز نیست بلکه مطلق زمان است ، زیرا خداوند فراتر از زمان است . ۳- اینکه خداوند ، هر روز دست اندر کار آفرینشی نو و تازه است که قبلاً نبوده است ، بیانگر این حقیقت است که کارهای خداوند تقلیدی نیست ، بلکه بدیع و نو آورانه است . ۴- خدا دنیا را آفریده و آن را به حال خود رها نکرده است . بلکه پیوسته بر آن نظارت دارد و همواره امور هستی را تدبیر و اداره می کند .

۲- چرا موجودات پیوسته از خداوند درخواست دارند؟ زیرا خداوند در تمامی جهات بی نیاز مطلق است ، اما موجودات برای لحظه لحظه وجود خود محتاج خدایند و اگر لحظه ای آنان را به حال خود واگذارد همه نابود می شوند .

۳- چرا خداوند هر لحظه دست اندر کار امری است؟ زیرا نیاز دائمی موجودات ، لطف و فیض دائمی را طلب می کند ، او هر لحظه دارای فیضی جدید و مستمر برای آفریده ها است . چنین نیست که عالم را آفریده و آن را به حال خود رها کرده باشد ، بلکه همواره امور هستی را تدبیر و اداره می کند . بنابراین او هر لحظه دست اندر کار امری است .

۴- این روایت پیامبر اکرم (ص) « اللَّهُ لَا تَكِلُنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ أَبَدًا » بیانگر چیست؟ ۱- هر چه معرفت انسان به خود و رابطه اش با خدا بیشتر شود ، فقر و نیاز به خدا را بیشتر احساس می نماید و عجز و بندگی خود را بیشتر ابراز می کند. ۲- این درخواست پیامبر (ص) نتیجه افزایش معرفت به خود و رابطه اش با خداست که باعث شده فقر و نیاز را بیشتر احساس نموده و عبودیت و بندگی را بیشتر ابراز نماید .

۵- طبق آیه شریفه «اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ .....» به سؤالات زیر پاسخ دهید:

الف) این آیه بیانگر چه حقیقتی در خصوص رابطه خداوند با جهان خلقت است؟ بیانگر نیامندی جهان و تمامی مخلوقات به خداوند در درجه وجود و بقا است

ب) منظور از نور بودن خداوند در این آیه چیست؟ یعنی تمام موجودات، وجود خود را از او می گیرند و به سبب او پیدا و آشکار می شوند و وجودشان به وجود او وابسته است .

ج) چه نکات دیگری می توان از آیه استنباط نمود؟ ۱- اگر اثری از نور وجود و روشنایی هستی در آسمانها و زمین مشاهده می شود، از خداست. ۲- از آن جا که تمامی موجودات وجودشان را از خدا می گیرند در واقع، هر موجودی، به اندازه خودش تجلی بخش خداوند و نشانگر حکمت، قدرت، رحمت و سایر صفات الهی است.

۶- الف) موضوع حدیث «ما رأیت شیئاً إلا و رأیت الله قبله و بعده و معه» چیست؟ جهان تجلی بخش خداوند است.

ب) چه نکاتی از حدیث می توان استنباط کرد؟ ۱- جهان جلوه حق است و هر موجودی، به اندازه خودش تجلی بخش خداوند و نشانگر حکمت، قدرت، رحمت و سایر صفات الهی است. ۲- اینکه انسان در پشت هر ظاهر و ورای هر چیزی خدا را ببیند، معرفتی عمیق و والاست که ممکن است در نگاه نخست مشکل به نظر آید، اما هدفی قابل دسترس است، به خصوص برای جوانان و نوجوانان که پاکی و صفای قلب دارند.

ج) مقصود حضرت علی(ع) از اینکه می فرماید قبل و بعد و همراه هر چیزی خدا را دیدم چه می باشد؟ تعبیر «قبل» یعنی اشیاء همه پدیده اند و برای به وجود آمدن به علتی نیازمند و تعبیر «مع» یعنی موجودات و اشیاء در بقای خود به خداوند نیازمندند و تعبیر «بعد» یعنی اگر اشیاء از بین می روند نشان دهنده این است که خداوند خالق و رب است و مرگ اشیاء و موجودات نیز به خدا برمی گردد.

۷- طبق روایت «تَفَكَّرُوا فِي كُلِّ شَيْءٍ وَلَا تَفَكَّرُوا فِي ذَاتِ اللَّهِ» به سوالات زیر پاسخ دهید:

الف) چرا رسول خدا(ص) این روایت را فرمود؟ زیرا ما انسان ها به دلیل محدود بودن ذهن خود نمی توانیم ذات امور نامحدود را تصور کنیم و چگونگی وجودشان را در یابیم . خداوند نیز حقیقتی نامحدود دارد ؛ در نتیجه ذهن ما نمی تواند به حقیقت او احاطه پیدا کند و ذاتش را شناسایی کند . اما می توانیم به وجود خدا به عنوان آفریدگار جهان پی ببریم و صفات و اسماء او را بشناسیم . (چون نمی توانیم ذات و چیستی او را دریابیم) (۵/۰) (ش ۹۸ تجربی)

ب) موضوع حدیث چیست؟ ناتوانی انسان در شناخت ذات و چیستی خداوند

ج) پیام و مفهوم آیه را بنویسید. ۱- ما با تفکر در مخلوقات خداوند، می توانیم به وجود خدا به عنوان آفریدگار جهان پی ببریم و صفات و اسماء او را بشناسیم . ۲- ما نمی توانیم ذات و چیستی خداوند را به دلیل محدود بودن ذهن خود تصور کنیم.

- درستی و نادرستی عبارتهای زیر را مشخص نمایید:

غلط	۱- ما بر اساس عقل خویش ، خدا را می یابیم و حضورش را درک می کنیم.
غلط	۲- عقل انسان می گوید که هر موجودی به آفریننده نیاز دارد.
صحیح	۳- رابطه خدا با جهان شبیه رابطه مولد برق با جریان برق است.
صحیح	۴- ثمره درک نیازمندی به خدای بی نیاز افزایش معرفت و عبودیت و بندگی است.
غلط	۵- هر چیزی که وجودش از خودش نباشد ، برای موجود شدن به دیگری نیازمند نیست.
غلط	۶- نیازمندی موجودات به خداوند منحصر به پیدایش است .
صحیح	۷- انسان ها هر قدر به معنای حقیقی کامل تر شوند فقر و نیازمندی خود را به خدا بهتر درک می کنند.
صحیح	۸- هر چه انسان در کمالات بیشتر پیش رود نیازمندیش به خدا بیشتر است.

- جاهای خالی را با کلمات مناسب تکمیل نمایید:

۱- صفت ..... بیانگر بی نیازی خداوند است.

غنی

- ۲- ما بر اساس ..... خویش خدا را می یابیم و حضورش را درک می کنیم. **فطرت**
- ۳- یک موجود در صورتی در وجود خود به دیگری نیازمند نیست که خودش ذاتاً..... باشد. **موجود**
- ۴- خداوند نور هستی است ، یعنی تمام موجودات ..... خود را از او می گیرند. **وجود**
- ۵- موجودات در مرحله پیدایش و ..... به خداوند نیازمندند . **بقا**
- ۶- هر چه معرفت انسان به ..... و رابطه اش با ..... بیشتر شود ، نیاز به او را بیشتر احساس می کند. **خود - خدا**

از میان جواب های داده شده ، پاسخ درست را انتخاب کنید :

۱- خداوند در قرآن کریم ، برای بیان وابستگی هستی انسان ها به اراده خداوند از کدام تعبیر استفاده می شود؟
الف) فقیر   ب) عزیز

۲- یک چیز در چه صورتی برای موجود بودن به دیگری نیازمند نیست؟

الف) در صورتی که وجودش از ذاتش سرچشمه نگردد.   ب) در صورتی که ذاتش مساوی با موجود بودن باشد.

۳- لازمه شناخت هر چیزی ..... به آن است .

الف) مادی دانستن آن   ب) احاطه و دسترسی

۴- رابطه جهان با خداوند بیشتر شبیه کدام رابطه است؟

الف) پرتوهای نور با منبع آن   ب) مسجد با بنا

به سؤالات زیر پاسخ کوتاه بدهید :

۱- ما بر اساس فطرت الهی خویش ، می دانیم که در چگونه جهانی زندگی می کنیم ؟ در جهانی زندگی می کنیم که آفریننده ای حکیم آن را هدایت و پشتیبانی می کند و به موجودات و مخلوقات مدد می رساند .

۲- بستر اصلی حرکت به سوی معرفتی که جوانان در پشت پرده ظاهر خدا را ببینند، چیست؟ پاکی و صفای قلب

۳- دو مورد از ثمرات اندیشه را بنویسید. ۱- بهار جوانی را پرطراوت و زیبایمی سازد ۲- استعدادها را شکوفامی کند ۳- امید به آینده ای زیباتر را نوید می بخشد .

۴- دو مورد از تفاوت های رابطه خدا و جهان را با رابطه ساعت ساز و ساعت بنویسید. ۱- وجود جهان از خداست اما وجود ساعت از ساعت ساز نیست و فقط اجزای ساعت را تنظیم می کند . ۲- نظم و پیچیدگی جهان بسیار فراتر از پیچیدگی یک ساعت است و نظم ساعت و جهان قابل مقایسه نیست. ۳- دوام و بقای ساعت به ساعت ساز نیست اما بقای جهان وابسته به خداست .

۵- شباهت های ظاهری رابطه خدا و جهان با رابطه ساعت ساز را بنویسید. ۱- ساعت و جهان هر دو از اجزائی تشکیل شده اند ۲- هر دو پدیده اند و به خالق و آفریدگار نیازمندند. ۳- هر دو منظم و هدفمندند.

۶- پدیده ها برای بوجود آمدن نیازمند به چه چیزی هستند؟ نیازمند به پدید آورنده ای هستند، که خودش پدیده نباشد، بلکه وجودش از خودش باشد.

۷- هر چه معرفت انسان به خود و رابطه اش با خدا بیشتر شود ، چه نتایجی در پی خواهد داشت؟ نیاز به خدا را بیشتر احساس نموده و عجز و بندگی خود را بیشتر ابراز می کند.

۸- نور چیست؟ آن چیزی است که خودش پیدا و آشکار است و سبب پیدایی و آشکار شدن چیزهای دیگر نیز می شود . نورهای معمولی هم این خاصیت را دارند که خودشان آشکار هستند و سبب آشکار شدن اشیای دیگر می شوند.

۹- نور بودن در مورد خداوند به چه معناست؟ خداوند نور هستی است . یعنی تمام موجودات وجود خود را از او می گیرند و به سبب او پیدا و آشکار شده و پایه عرصه هستی می گذارند. در واقع، هر موجودی در حد خودش تجلی بخش خداوند و نشانگر حکمت، قدرت، رحمت و سایر صفات الهی است.

۱۰- یک موجود در چه صورت نیازمند دیگری نیست؟ در صورتی که خودش ذاتاً موجود باشد. در این صورت چنین چیزی دیگر پدیده نیست و نیاز به پدید آورنده نخواهد داشت. زیرا همواره بوده است و خواهد بود.

۱۱- ما و همه پدیده های جهان در پدید آمدن و هست شدن خود به چه کسی نیازمند و محتاجیم؟ به آفریننده ای که خودش پدیده نباشد و سرچشمه هستی باشد. این موجود برتر و متعالی «خدا» نامیده می شود.

۱۲- کدام معرفت برتر و عمیق نسبت به خداست که برای نوجوانان و جوانان قابل دسترسی و امکان پذیر است؟ اینکه انسان بتواند با هر چیزی خدا را ببیند.

- به سؤالات زیر پاسخ تشریحی بدهید :

۱- آیا شناخت اولیه از جهانی که در آن زندگی می کنیم، کافی است؟ خیر، قرآن کریم ما را به معرفت عمیق تر در باره خداوند فرا می خواند و راه های گوناگونی را برای درک وجود او و نیز شناخت صفات و افعال او به ما نشان می دهد. یکی از این راه ها تفکر در باره نیازمند بودن جهان، در پیدایش خود به آفریننده و خالق است.

۲- اگر به خودمان بنگریم، خود را پدیده می یابیم یا پدیدار؟ توضیح دهید. خود را پدیده ای می یابیم که وجود و هستی مان از خودمان نیست. در اشیای پیرامون نیز که تأمل کنیم، آنها را همین گونه می بینیم؛ یعنی پدیده هایی می یابیم که وجودشان از خودشان نبوده و نیست.

۳- پدیده ها که وجودشان از خودشان نیست، برای موجود شدن، نیازمند به چه کسی هستند؟ توضیح دهید. برای موجود شدن نیازمند پدید آورنده ای هستند که خودش پدیده نباشد، بلکه وجودش از خودش باشد؛ همان طور که چیزهایی که شیرین نیستند، برای شیرین شدن نیازمند به چیزی هستند که خودش شیرین باشد.

۴- نیازمندی جهان به خدا را در مرحله پیدایش استدلال نموده، ثابت نمایید. ۱- ما با تأمل در خود، خود را پدیده ای می یابیم که وجودمان از خودمان نیست. ۲- پدیده ها که وجودشان از خودشان نیست، برای موجود شدن نیازمند به پدید آورنده ای هستند که خودش پدیده نباشد، بلکه وجودش از خودش باشد؛ پس، نتیجه می گیریم که ما و همه پدیده های جهان، در پدید آمدن و هست شدن خود به آفریننده ای نیازمندیم که خودش پدیده نباشد و سرچشمه هستی باشد. این موجود برتر و متعالی «خدا» نامیده می شود. (خرد ۹۸ تجربی)

۵- یک تفاوت بنیادین رابطه جهان با خدا را با رابطه مسجد و بنا بنویسید. یا آیا رابطه جهان با خدا مانند رابطه بنا با مسجد است؟ توضیح دهید. مسجد از مصالح ساختمانی تشکیل شده که هیچ کدام را بنا بوجود نیاورده است و هر کدام از مصالح خواصی دارند که بنا آنها را ایجاد نکرده است. کار بنافقط جابجا کردن مواد و چینش آنهاست اما خداوند خالق همه چیزها و خواص آنهاست. پس وجود و هستی بنا و مصالح و خواص آنها همه از خداست و خدا هر لحظه اراده، آنها را از بین می برد و ساختمان متلاشی می گردد. مسجد با ساخته شدن از بنا بی نیاز می شود اما موجودات پس از پیدایش نیز مانند لحظه نخست خلق شدن، به خداوند نیازمند است. هستند.

۶- در مقام مثال رابطه خدا با جهان، شبیه کدام رابطه است؟ تا حدی شبیه رابطه مولد برق با جریان برق است؛ همین که مولد متوقف شود جریان برق هم قطع می گردد و لامپ های متصل به آن نیز خاموش می شود.

۷- تفاوت مسجد و ساختمان را با پدیده ها و موجودات در مرحله پیدایش مقایسه نمایید. مسجد با ساخته شدن، از بنا بی نیاز می شود اما موجودات چنین نیستند و پس از پیدایش نیز همچنان مانند لحظه خلق شدن، به خداوند نیازمند هستند. از این رو دائماً با زبان حال، به پیشگاه الهی عرض نیاز می کنند.

۸- تفاوت انسانهای آگاه و انسانهای ناآگاه، نسبت به نیاز دائمی به خداوند را بنویسید. انسانهای ناآگاه نسبت به نیاز دائمی انسان به خداوند، بی توجه اند؛ اما انسان های آگاه دائماً سایه لطف و رحمت خدا را احساس می کنند و خود را نیازمند عنایات پیوسته او می دانند.

۹- این که انسان بتواند با هر چیزی خدا را ببیند، چگونه قابل دسترسی و تحقق است؟ توضیح دهید. معرفتی عمیق و والاست که در نگاه نخست مشکل به نظر می آید. اما هدفی قابل دسترس است. به خصوص برای جوانان و نوجوانان که پاکی و صفای قلب دارند. اگر قدم پیش گذاریم و با عزم و تصمیم قوی حرکت کنیم، به یقین خداوند نیز کمک خواهد کرد و لذت چنین معرفتی را به ما خواهد چشاند.

۱۰- موضوعاتی که می خواهیم در باره آنها شناخت پیدا کنیم، چند دسته هستند؟ توضیح دهید. دو دسته. دسته اول: موضوعاتی هستند در محدوده شناخت ما قرار می گیرند، مانند گیاهان، حیوانات، ستارگان و کهکشانها؛ حتی کهکشانهای بسیار دور هم ممکن است روزی مورد شناسایی واقع شوند و انسان بتواند ماهیت و ذات آنها را شناسایی کند. درحقیقت ذهن ما توان و گنجایش فهم چستی و ذات چنین موضوعاتی را دارد، زیرا همه آنها اموری محدود هستند. دسته دوم: موضوعاتی هستند که نامحدودند و ذهن ما گنجایش درک آنها را ندارد؛ زیرا لازمه شناخت هر چیزی احاطه و دسترسی به آن است. در واقع مابذلیل محدود بودن ذهن خود نمی توانیم ذات امور نامحدود را تصور کنیم و چگونگی وجودشان را دریابیم.

۱۱- آیا می توان به ذات و چستی خداوند پی برد؟ چرا؟ خیر، زیرا خداوند حقیقتی نامحدود دارد؛ در نتیجه ذهن ما نمی تواند به حقیقت او احاطه پیدا کند و ذاتش را شناسایی کند. بنابراین، با اینکه ما به وجود خداوند به عنوان آفریدگار جهان پی می بریم و صفات و اسماء او را می توانیم بشناسیم، اما نمی توانیم ذات و چستی او را دریابیم.

۱۳- چرا نمی توان به ذات خدا پی برد و چستی او را مشخص کرد؟ زیرا لازمه شناخت هر چیزی احاطه و دسترسی به آن است. ما به دلیل محدود بودن ذهن خود نمی توانیم ذات امور نامحدود را تصور کنیم و چگونگی وجودشان را دریابیم (۵/۰) زیرا خداوند حقیقتی نامحدود دارد؛ در نتیجه ذهن ما نمی تواند به حقیقت او احاطه پیدا کند و ذاتش را شناسایی کند (۵/۰) خداوند انسانی

بخش تست:

۱- به کدام علت پیامبر گرامی اسلام (ص) به تفکروا فی کل شیء ولا تفکروا فی ذات الله دستور داده اند؟ سراسری ریاضی ۹۵

۱- لازمه شناخت هر چیزی احاطه و دسترسی به آن است و ماهرگز به هستی و چستی خدا دسترسی نداریم.

۲- تفکر در ذات خداوند موجب محدود شدن هستی خداوند می شود و مافقط توان فهم چستی خدا را داریم.

۳- خداوند حقیقتی بدون محدودیت دارد و ذهن ما نمی تواند به این حقیقت احاطه پیدا کند و ذات او را شناسایی کند.

۴- هستی و چستی خداوند در ظرف ذهن مانمی گنجد و مافقط توانایی فهم مخلوقات خداوند را داریم.

۲- از حدیث شریف « ما رأیتُ شیئا الا رأیتُ الله قبله و بعده و معه » به کدام پیام و مقصود پی می بریم؟ سراسری زبان ۹۵

۱- وابسته بودن جهان در پیدایش ۲- مشاهده کردن خداوند در همه حال

۳- فطرت خدا آشنا و خداگرا ۴- پاکی و صفای قلب وسیله رویت هستی

۳- پیام آیه ی « الله نور السماوات و الارض » این است که جهان در.... نیازمند به خداست و تمام موجودات... اند. سراسری خارج

کشور ۹۲

۱- پیدایش و بقا- آیه ای از آیات الهی ۲- پیدایش و هستی یافتن - آیه ای از آیات الهی

۳- پیدایش و بقا- نوری از انوار وجود ۴- پیدایش و هستی یافتن - نوری از انوار

۴- اگر بگویم هر چیزی در این جهان بیانگر وجود خالق و آیه ای از آیات الهی محسوب میشود پیام کدام آیه را ترسیم کرده ایم؟ سراسری ۹۱

۱- « وَ اللهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ » ۲- « وَلِلَّهِ مَلِكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ » ۳- « اللهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ » ۴- « يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ

درس دوم ..... (یگانه بی همتا)

- بخش آیات و روایات:

۱- پیام آیات زیر را بنویسید:

الف) سورة توحيد: قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ : بیانگر اصل توحید و جامع تمام اقسام توحید است - اللهُ الصَّمَدُ : غنی و بی نیاز بودن خدا و قائم بذات بودن او و نیاز تمام موجودات به او - لَمْ يَلِدْ وَ لَمْ يُولَدْ : ۱- رابطه خدا با آفرینش رابطه آفرینش است نه زایش خدا موجودات را می آفریند نه اینکه زایشی درکار باشد. ۲- نفی فرزند داشتن و فرزند بودن خدا و لَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ : اصل توحید و نفی شرک در تمام مراتب توحید.

۲- با توجه به آیه ۱۶ سورة رعد به سؤالات زیر پاسخ دهید:

الف) مراتب توحید و شرک را در آیه مشخص نمایید .

« قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ (توحید در ربوبیت) قُلْ اللهُ قُلْ أَفَاتَّخَذْتُمْ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ لَا يَمْلِكُونَ لِأَنْفُسِهِمْ نَفْعًا وَ لَا ضَرًّا (شرک در ولایت) قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَى وَ الْبَصِيرُ أَمْ هَلْ تَسْتَوِي الظُّلُمَاتُ وَ النُّورُ أَمْ جَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ (شرک در خالقیت) خَلَقُوا كَخَلْقِهِ (شرک در خالقیت) فَتَنَّا بِهِ الْخَلْقَ عَلَيْهِمْ . قُلْ اللهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ (توحید در خالقیت) وَ هُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ (تمام مراتب توحید)»

ب) جاهای خالی را با توجه به آیه تکمیل نمایید .

۱- کسی را می توانیم به عنوان ربّ خود انتخاب کنیم که ..... تنها خالق و مالک و ولی باشد.

۲- کسی که اختیار سود و زیان ..... نمی تواند ..... خود را ندارد. - ولی و سرپرست باشد

۳- در چه صورت جاداشت که مردم در اعتقاد به توحید در شرک یقینند؟ در صورتیکه خدای مشرکان همچون خدای موحدین مخلوقات را بیافریند.

۴- مراتب توحید را در آیات زیر معلوم نمایید:

الف) «الله خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ .....» (۶۲ زمر) : (توحید در خالقیت) (ش ۹۸ تجربی)

ب) «و لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَ مَا فِي الْأَرْضِ .....»؛ (توحید در مالکیت)

ج) «..... مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَ لَا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا» (۲۶ کهف) : (توحید در ولایت) (ش ۹۸ تجربی)

د) «قُلْ أَغْيَرَ اللهُ آبَعِي رَبًّا وَ هُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ .....» (۱۶۴ انعام) : (توحید در ربوبیت)

- درستی و نادرستی جملات زیر را معلوم نمایید :

۱- خداوند تنها مبدأ جهان است و موجودات همه مخلوق او هستند. **صحیح**

۲- اگر کسی معتقد باشد این جهان را چند خالق آفریده اند، گرفتار شرک در ولایت شده است. **غلط**

۳- اگر کسی معتقد به شرک در خالقیت باشد معتقد به شرک در مالکیت هم خواهد بود. **صحیح**

۴- باغبان وقتی رابطه خود را با خدا بررسی می کند ، زراعت را کار خود می داند. **غلط**

۵- حق ولایت و تصرف از آن خداست ، چون او مالک جهان است. **صحیح**

۶- ولایت پیامبر (ص) بر انسان به معنای واگذاری بخشی از ولایت خداست. **غلط**

۷- توانایی شفای بیمار به زمان حیات پیامبر (ص) اختصاص ندارد. **صحیح**

۸- توحید در ربوبیت یعنی هر گونه تصرف در جهان ، حق و شایسته اوست. **غلط**

۹- برای قبول توحید در ربوبیت، باید هرگونه اثر گذاری را از اشیا و انسان ها سلب کنیم. **غلط (خرده ۹۸ انسانی)**

۱۰) قرآن بارها تأثیر داشتن موجودات گوناگون را در عالم یادآوری کرده است. **صحیح (ش ۹۸ انسانی)**

- جاهای خالی را با کلمات مناسب تکمیل نمایید:

۱- دین توحید و کتاب توحید به ترتیب ..... و ..... است. **اسلام - قرآن**

۲- قرآن کریم اخلاق، احکام و همه اعمال فردی و اجتماعی مؤمنان را بر مدار اصل ..... قرار داده است . **توحید**

۳- هر کس که معتقد است خداوند شریک دارد ..... به حساب می آید . **مشرک**

۴- صاحب اختیاری که تدبیر امور به دست اوست ..... نامیده می شود. **ربّ**

۵- اینکه جهان از اصلهای متعدد پدید نیامده است ، بیانگر توحید در ..... است. **خالقیت**

ربوبیت

۶- کسی که معتقد است خداوند تنها جهان را اداره می کند به ..... اعتقاد دارد.

ناقص

۷- اگر چند خالق برای موجودات جهان تصور کنیم هر کدام از آنها را ..... فرض نموده ایم .

۸- رسول اکرم(ص) از همان آغاز رسالت از مشرکان خواست، با گفتن ..... از شرک و ..... دست بردارند. **لا اله الا الله - بت پرستی**

- از میان جواب های داده شده ، پاسخ درست را انتخاب کنید :

۱- تأثیر « شفا بخشی دارو » و « صدقه در دفع بلا » به ترتیب مربوط به چه اموری بوده و بیانگر کدام مرتبه توحید است؟

الف) مادی - معنوی - ربوبیت (ب) معنوی - مادی - ولایت

۲- اگر خداوند ولایتی را به شخصی بدهد ، به چه معناست ؟

الف) بدین معنا که خداوند بخشی از ولایت خود را به آن شخص داده است. ب) بدین معنا که خداوند آن شخص را در مسیر و مجرای ولایت خود قرار داده است.

۳- کدام اصل از اصول دین ، مانند روحی در پیکره معارف و احکام دین حضور دارد و به آن حیات و معنا می بخشد؟

الف - توحید (ب) معاد

- کشف ارتباط ۱ : عبارتهای سمت چپ را که با عبارتهای سمت راست مرتبط هستند را معلوم کنید:

۱ - خداوند تنها مبدأ و خالق جهان است. الف) توحید در ربوبیت

۲- دیگران بدون اجازه وی نمی توانند در خلقت تصرف نمایند. ب) توحید عبادی

۳- از آن جا که خداوند تنها خالق جهان است تنها مالک جهان نیز هست . ج) توحید در خالقیت

۴- تدبیر و پرورش مخلوقات به دست خداست. د) توحید در ولایت

ه) توحید در مالکیت

- کشف ارتباط ۲ :

آیات سمت راست را که با عبارتهای سمت چپ مرتبط هستند را معلوم کنید:

۱- « مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ ..... » ولایت الف) توحید عبادی

۲- « وَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ..... ؛ » مالکیت ب) توحید در ربوبیت

۳- « اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ ..... » خالقیت ج) توحید در مالکیت

۴- « إِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَ رَبُّكُمْ ..... » ربوبیت د) توحید در خالقیت

۵- « فَاعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ » عبادی ه) توحید در ولایت

- به سوالات زیر پاسخ کوتاه بدهید :

۱- مهمترین اعتقاد دینی چیست؟ توحید

۲- در اسلام بدون اعتقاد به کدام اصل ، هیچ اعتقاد دیگری اعتبار ندارد؟ توحید

۳- سر لوحه دعوت همه پیامبران ، کدام اصل از اصول دین بوده است؟ توحید

۴- هر کس که معتقد است «خداوند شریک دارد» چه چیز به حساب می آید؟ مشرک

۵- اگر کسی معتقد باشد که این جهان را چند خالق آفریده اند گرفتار چه شرکی شده است؟ شرک در خالقیت

۶- باغبانی که پرورش درختان را مستقل از خداوند می داند گرفتار چه شرکی شده است؟ شرک در ربوبیت

۷- کسی که فکر کند مستقل از خداوند می تواند امورش را تدبیر کند گرفتار چه شرکی شده است؟ شرک در ربوبیت

۸- مراتب توحید را نام ببرید : ۱- توحید در خالقیت ۲- توحید در مالکیت ۳- توحید در ولایت ۴- توحید در ربوبیت

۹- مراتب شرک را نام ببرید : ۱- شرک در خالقیت ۲- شرک در مالکیت ۳- شرک در ولایت ۴- شرک در ربوبیت

۱۰- خداوند چه رابطه ای را میان پدیده های جهان حاکم کرده است؟ رابطه علیت

۱۲- کدام جریان فکری بزرگترین ضربه را به اسلام وارد کرد و سبب تنفر برخی از مردم جهان شد؟ تکفیر بها

۱۳- ولایت اشخاص در چه صورتی صحیح است؟ در صورتی که با اجازه و اذن پروردگار باشد.

۱۴- اگر معتقد باشیم در کنار خداوند، دیگران نیز حق تصرف در جهان را دارند، به چه شرکی گرفتار شده ایم؟ شرک در ولایت (خرداد ۹۸ انسانی)

- اصطلاحات زیر را تعریف کنید :

۱- **توحید:** به معنای اعتقاد به خدای یگانه است؛ یعنی خدا بی همتاست و شریکی ندارد.

۲- **توحید در خالقیت:** عبارت از این است که معتقد باشیم خداوند تنها مبدأ و خالق جهان است ، موجودات همه مخلوق اویند و در کار آفرینش شریک و همتایی ندارد.

۳- **توحید در مالکیت:** هر کس که چیزی را پدید می آورد مالک آن است . از آنجا که خداوند تنها خالق جهان است تنها مالک نیز هست.

۴- **توحید در ولایت:** هر کس مالک چیزی باشد ، حق تصرف و تغییر در آن چیز را دارد، اما دیگران بدون اجازه او نمی توانند در آن تصرف یا از آن استفاده کنند . به این حق تصرف ، ولایت و سرپرستی می گویند.

۵- **توحید در ربوبیت:** هر کس که خالق و مالک و ولی چیزی باشد می تواند آنرا تدبیر کرده و پرورش دهد. و از آنجا که خدا تنها خالق، مالک و ولی جهان است ، تنها رب هستی نیز هست. اوست که جهان را اداره می کند و آن را به سوی مقصدی که برایش معین فرموده هدایت می نماید و به پیش می برد. (۱). (ش ۹۸ انسانی)

۶- **شرک و مشرک:** شرک به معنای شریک قرار دادن برای خداست و هر کس که معتقد باشد خداوند شریک دارد مشرک به حساب می آید.

۷- **شرک در خالقیت:** اگر کسی معتقد باشد که این جهان را چند خالق آفریده اند ، گرفتار شرک در خالقیت شده است.

۸- **شرک در مالکیت:** اعتقاد به اینکه علاوه بر خداوند و در کنار او ، دیگران هم مالک بخشی از جهان هستند . اگر کسی معتقد به شرک در خالقیت باشد ، معتقد به شرک در مالکیت نیز خواهد بود.

۹- **شرک در ولایت:** اعتقاد به اینکه علاوه بر خدا و در کنار او، دیگرانی نیز هستند که سرپرستی جهان را بر عهده دارند و خودشان حق تصرف در جهان را دارا می باشند.

۱۰- **شرک در ربوبیت:** اعتقاد به اینکه علاوه بر خدا و در کنار او، دیگرانی نیز هستند که تدبیر امور موجودات را بر عهده دارند . اگر کسی در کنار ربوبیت الهی ، برای خود یا سایر مخلوقات حساب جداگانه باز کند و گمان کند که کسی می تواند مستقل از خداوند ، امور را تدبیر کند گرفتار شرک در ربوبیت شده است.

- به سؤالات زیر پاسخ تشریحی دهید :

۱- **با گفتن «لا اله الا الله» توسط افراد ، چه نتایج حاصل می شود؟ (۱) تمام احکام و حقوق اسلامی فرد به رسمیت شناخته می شد (۲) دفاع از حقوق این فرد ، بر دیگر مسلمانان واجب می گشت (۳) در زمره برادران و خواهران دینی قرار می گرفت.**

۲- **آیا جمله «لا اله الا الله» فقط یک شعار است ؟ با ذکر مثال توضیح دهید؟ «خیر» فقط یک شعار نبود، بلکه التزام به آن همه زندگی فرد تازه مسلمان را در رابطه با خدا، خویشتن، خانواده، اجتماع و دیگر مخلوقات تغییر می داد. به عنوان مثال ، جعفر بن ابی طالب (ع) در حضور نجاشی «پادشاه حبشه» این تغییر وضعیت را توصیف کرد.**

۴- **چرا خداوند در کار آفرینش شریکی ندارد؟ کامل توضیح دهید؟ این تصور که چند خدا وجود دارد و هر کدام خالق بخشی از جهان اند یا با همکاری یکدیگر این جهان را آفریده اند، به معنای آن است که هر کدام از آنها «محدود» و «ناقص» هستند و به تنهایی نمی توانند کل جهان را**

خلق کنند. همچنین به معنای آن است که هر یک از خدایان مذکور کمالاتی دارد که دیگری ندارد و گرنه عین همدیگر می شوند و دیگر چند خدا نیستند. چنین خدایان ناقصی، خود نیازمند هستند و هر یک از آن ها به خالق کامل و بی نیازی احتیاج دارد که نیازش را برطرف نماید. پس، تصور چند خدایی صحیح نیست و خدایی واحد آفریننده جهان است.

۵- اگر خداوند ولایتی به شخصی بدهد، به چه معناست؟ توضیح دهید. بدین معناست که خداوند، آن شخص را در مسیر و مجرای ولایت خود قرار داده است. اگر خداوند، پیامبر اکرم (ص) را ولی انسان ه معرفتی می کند، بدین معناست که ایشان را «واسطه ولایت خود» رساننده فرمان هایش قرار داده است.

۶- آیا توحید در ربوبیت بدین معناست که موجودات (به خصوص انسان) قدرت تدبیر ندارد؟ توضیح دهید. «خیر» باغبانی که زحمت می کشد و به پرورش درختان اقدام می کند، رشد این درختان نتیجه تدبیر اوست، بلکه، توحید در ربوبیت، بدین معناست که این باغبان و تدبیرش همه از آن خداست و تحت تدبیر او. کشاورز وقتی خود را با دیگران، یعنی کسانی که در کشت زمین او دخالتی نداشته اند، مقایسه می کند می بیند که این زراعت حاصل دسترنج خودش است، اما وقتی رابطه خود با خدا را بررسی می کند، می بیند که هم خودش و هم نیرو و توانش از آن خداست و کشت و زرع او بر اساس استعدادی که خداوند در او قرار داده رشد کرده و محصول داده است. در نتیجه در می یابد که زارع حقیقی و پرورش دهنده اصلی زراعت او خداست و باید شکر گزار او باشد.

۷- آیا توسل به پیامبر (ص) و معصومین (ع) و درخواست پزشک برای درمان و.... شرک محسوب می شود؟ با ذکر دو دلیل پاسخ خود را بنویسید. اولاً خداوند «رابطه علیت» را میان پدیده های جهان حاکم کرده است. آتش موجب گرما و روشنی و دارو سبب شفا و بهبودی است. پزشک، وسیله درمان، معمار، بنای ساختمان و معلم نیز وسیله تعلیم و تربیت است. در امور «معنوی» نیز همین گونه است. «دعا» سبب مغفرت و آمرزش؛ «صدقه» موجب دفع بلا و «صله رحم» موجب افزایش طول عمر است. ثانیاً همان گونه که درخواست از پزشک برای درمان بیمار با توحید منافات ندارد، درخواست از اولیای الهی برای اجابت خواسته ها نیز منافاتی با توحید ندارد.

۸- آیا اگر کسی از غیر خدا (مثلاً معلم و پزشک) درخواست کمک کند، گرفتار شرک شده است توضیح دهید. «خیر» همه روابط موجود در میان مخلوقات جهان، توسط خداوند طراحی شده و به اذن او و اراده او صورت می گیرد. بنا براین، کسی که برای آموختن، نزد معلم می رود یا برای درمان نزد پزشک مراجعه می کند، نه تنها معلم و پزشک را شریک خداوند قرار نداده، بلکه به قانون الهی عمل کرده است.

۹- آیا در خواست از پزشک و اولیای دین برای اجابت خواسته ها منافاتی با توحید دارد؟ توضیح دهید: «خیر» زیرا پزشک به واسطه استفاده از اسباب «مادی» و اولیای الهی بواسطه اسباب «غیر مادی» و با اذن خداوند این کار را انجام می دهند.

۱۰- عقیده به توانایی پیامبر (ص) و اولیای دین (ع) در بر آوردن حاجات انسان چه زمانی شرک و چه زمانی عین توحید است؟ وقتی که این توانایی را از خود آنها و مستقل از خدا بدانیم. اما اگر این توانایی را صرفاً از خدا و انجام آن را با درخواست اولیاء از خداوند و به اذن خداوند بدانیم؛ عین توحید است و از این جهت مانند اثر شفا بخشی داروست که خداوند به آن بخشیده است.

۱۱- آیا توانایی کمک رساندن پیامبر (ص) و اولیای الهی (ع) به دیگران تنها به زمان حیات آنها اختصاص دارد؟ توضیح دهید. «خیر» بلکه پس از رحلت ایشان نیز استمرار دارد. به عبارت دیگر، روح مطهر ایشان پس از رحلت زنده است و می تواند به انسان ها یاری برساند.

۱۲- آیا اگر کسی از پدر و مادرش و یا هر مؤمنی بخواهد که برای سعادت مندی او دعا کند، چنین درخواستی شرک آلود است؟ هیچ گروهی از مسلمانان، غیر از جریانی که امروزه به «تکفی رها» مشهور شده، چنین درخواستی را شرک آلود نمی دانند. جریان تکفیری در سالهای

اخیر، برخی از جوامع و کشورهای اسلامی را گرفتار خود کرده است. پیروان این جریان فکری خشک و غیر عقلانی با تفکر غلطی که درباره «توحید» و «شرک» دارند، هر مسلمانی را که مانند آنها نمی اندیشند، «مشرک» و «کافر» می خوانند و گاه کشتن او را «واجب» می شمارند.

۱۳ - پیروان گروه تکفیری ها چه اعتقاداتی دارند؟ (۱) توسل به پیامبران و معصومین «شرک» است (۲) طلب دعا و شفیع قرار دادن دیگران برای این که خدا انسان را ببخشد، «شرک» است (۳) معتقدند این گونه افراد کافر هستند و مسلمان محسوب نمی شوند.

۱۴ - قبول ولایت پیامبر اکرم (ص) به چه معناست؟ اگر خداوند، پیامبر اکرم (ص) را ولی انسان ه معرفتی می کند، بدین معناست که ایشان را «واسطه ولایت خود» (رساننده فرمان هایش) قرار داده است .

۱۵ - عقیده به توانایی پیامبر (ص) و اولیای دین (ع) در بر آوردن حاجات انسان در چه صورت موجب شرک است و چه موقع عین توحید؟ عقیده به توانایی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و اولیای دین علیهم السلام در بر آوردن حاجات انسان (مانند شفا دادن) وقتی موجب شرک است که این توانایی را از خود آنها و مستقل از خدا بدانیم (۵/۰) اما اگر این توانایی را صرفا از خدا و انجام آن را با درخواست اولیاء از خداوند و به اذن خدا بدانیم عین توحید است و از این جهت مانند اثر شفا بخشی داروست که خداوند به آن بخشیده است. (۵/۰) (خرده ۹۸۵ تجربی)

- تست :

۱ - عقیده به توانایی پیامبر اکرم (ص) و اولیای دین (ع) در بر آوردن حاجات انسان چه زمانی مصداق شرک پیدامی کند و کدام آیه ی شریفه حاکی از آن است؟ سراسری ریاضی ۹۷

۱- این توانایی را از خود آن ها بدانیم - لا اله الا هوسبحانه عما یشرکون

۲- این توانایی را در طول اراده الهی بدانیم - لا اله الا هوسبحانه عما یشرکون

۳ - این توانایی را از خود آن ها بدانیم - قل اغیرالله ابغی وهورب کل شی ء

۴- این توانایی را در طول اراده الهی بدانیم - قل اغیرالله ابغی وهورب کل شی ء

۲- با توجه به آیه شریفه (ما لهم من دونه ولا یشرک فی حکمه احدا) کدام مفهوم دریافت می شود؟ سوالات کنکور زبان ۹۷

۱ - خداولی همه عالم است و اگر او به کسی اذن دهد ، آن شخص می تواند در امور عالم تدبیر کند.

۲- هرگونه تصرف در جهان ، حق وشایسته خداوند است وغیر از او کسی بر موجودات ولایت مستقل ندارد.

۳- اگر خداوند پیامبر (ص) را ولی انسان ها معرفی می کند ، یعنی بخشی از ولایت خود را به او واگذار کرده است.

۴- چون مخلوقات جهان از خدا یند، مالک اصلی وحقیقی آن هانیز خداوند است. مالکیت وربوبیت هم از آن اوست.

۳- اگر خداوند متعال به کسی اذن دهد نادر اشایی تصرف نماید این اجازه چه مفهومی دارد؟ سراسری ریاضی ۹۵

۱- در مسیر ومجرای ولایت الهی قرار گرفته واز خودش استقلاللی ندارد.

۲- به معنای واگذاری ولایت خداوند به آن شخص ولازمه توحید در ولایت است.

۳- تصرف او در جهان در عرض ولایت خداست وهیچ کس دیگری جز او ولی انسان ها نیست.

۴- باتوجه یه ظرفیت متفاوت انسان ها خداوند بخشی از ولایت خود را به آن ها واگذار می کند.

۴ - عبارت خداوند جهان را به سوی آن مقصدی که برایش معین فرموده به پیش می برد اشاره به کدام بعد توحید دارد و کدام آیه با

این توحید مرتبط است؟ خارج از کشور ۹۵

۱ - مالکیت - مالهم من دونه من ولی ولا یشرک فی حکمه احدا ۲- ربوبیت - مالهم من دونه من ولی ولا یشرک فی حکمه احدا

۳ - مالکیت - قل اغیرالله ابغی وهورب کل شی ء ۴- ربوبیت - قل اغیرالله ابغی وهورب کل شی ء

۵ - عقیده به توانایی اولیای دین در بر آوردن حاجات انسان وقتی موجب شرک در... است که این توانایی را... بدانیم. خارج از کشور ۹۴

۱- ربوبیت - در طول اراده ی خدا ۲- خالقیت - از خود آن ها ۳ - ربوبیت - از خود آنها ۴ - خالقیت - در طول اراده ی خدا

۶- هرگونه تصرف در جهان حق خدا و شایسته ی اوست و خداوند تنها مبدا و خالق جهان است به ترتیب ناظر بر کدام بعد از ابعاد توحید است؟ (سراسری زبان ۹۴)

۱- ولایت - خالقیت   ۲- ولایت - ربوبیت   ۳ - مالکیت - خالقیت   ۴ - مالکیت - ربوبیت

۷- کدام مورد تعیین کننده ی توحید در خالقیت است؟ (سراسری ریاضی ۹۴)

۱- کسی نمی تواند مستقل از خداوند در امور جهان دخالت کند و مثلا بیماری را شفا بخشد یا مشکلی را رفع کند.

۲- اگر خداوند به کسی اذن دهد، آن شخص نیز می تواند در محدوده ی اجازه ی خداوند در اشیا تصرف نماید.

۳- در تصور چند خدایی هر یک از آنان باید کمالاتی را دارا باشند که دیگری ندارد و گرنه عین هم می شوند.

۴- خداست که جهان را اداره می کند و به سوی مقصدی که برایش معین کرده است، هدایت می نماید.

۸- ولایت خداوند بر جهان، برخاسته از ..... او است که برای جز او، موکول به ..... می باشد. سراسری هنر ۹۳

۱- وحدت ذاتی - واگذاری بخشی از ولایت به او   ۲ - مالکیت حقیقی - واگذاری بخشی از ولایت به او

۳- وحدت ذاتی - قرار گرفتن در مسیر و مجرای ولایت الهی   ۴ - مالکیت حقیقی - قرار گرفتن در مسیر و مجرای ولایت الهی

۹- هستی بخش انحصاری خداوند از دقت در پیام کدام مورد مفهوم می گردد؟ سراسری خارج از کشور ۹۳

۱ - قُلْ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ   ۲ - قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ اللَّهُ الصَّمَدُ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ

۳ - مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ لِي أَلْحَادًا لِإِشْرَکٍ فِی حُکْمِهِ أَحَدًا   ۴ - وَلِلَّهِ مَا فِی السَّمَاوَاتِ وَمَا فِی الْأَرْضِ وَاللَّهُ تَرْجِعُ الْأُمُورَ

۱۰- تصور استقلال در فاعلیت مخلوقات منجر به شرک... میشود و فهم درست ارتباط طولی در پدیده هاعین توحید... است. هنر سراسری

۱- ربوبی-در خالقیت   ۲ - خالقیت-ربوبی   ۳ - ربوبی -ربوبی   ۴ - خالقیت -در خالقیت

درس سوم ..... (توحید و سبک زندگی)

۱- با توجه به آیه «إِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ، فَاعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ» به سؤالات زیر پاسخ دهید.

الف) آیه به کدام مراتب توحید اشاره دارد؟ ربوبیت و عبادی

ب) چرا تنها خداوند را باید عبادت کرد؟ زیرا تنها خالق و مالک و ولی و رب است.

ج) چرا خداوند بندگی خود را، راه درست زندگی معرفی نموده است؟ زیرا تنها خدا، ربو پروردگار هستی است و همه چیز تحت قدرت

اوست و بندگی هر چه غیر از خدا، در حقیقت بندگی چیزهایی است که هیچ نقش و قدرتی در این عالم ندارد و اگر کسی در این

مسیر گام بردارد و زندگی خود را با اتکا به غیر خدا پیش برد، در راهی بر خطر گام گذاشته که سرانجامی جز سقوط ندارد.

۲- از آیه «أَرَأَيْتَ مَنْ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوَاهُ أَفَأَنْتَ تَكُونُ عَلَيْهِ وَكِيلًا» چه نکاتی استنباط می شود؟ (۱) گرفتن هوای نفس به جای معبود (۲) عدم امکان

هدایت اجباری مشرکان (۳) اشاره به شرک عملی در بعد فردی

۳- با توجه به آیه به سؤالات پاسخ دهید.

«وَمِنَ النَّاسِ مَن يَعْبُدُ اللَّهَ عَلَى حَرْفٍ فَإِنْ أَصَابَهُ خَيْرٌ اطْمَأَنَّ بِهِ وَإِنْ أَصَابَتْهُ فِتْنَةٌ انْقَلَبَ عَلَى وَجْهِهِ خَسِرَ الَّذِينَ وَالْآخِرَةُ ذَلِيكَ هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ»

الف) پرستشی که از روی ایمان باشد با پرستشی که از روی تردید باشد چه تفاوتی دارد؟ پرستشی که از روی ایمان باشد، انسان هر رنجی که

به او می رسد را امتحان الهی می داند و همیشه رو به سوی خدا دارد. در حالی که در پرستش از روی تردید، انسان با هر رنجی که به او برسد از

خداوند روی گردان نمی شود.

ب) چرا برخی انسان ها در برابر هر خیر و شرّی که به آنها می رسد. دو روش متفاوت در پیش می گیرند؟ زیرا در توحید عملی خود دچار

ضعف است و ایمان به توحید در او تبدیل به یقین نشده است و پرستش او از روی ایمان نیست.

۴- نکات استنباط شده از آیه را بنویسید.

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ أَوْلِيَاءَ تُلْقُونَ إِلَيْهِم بِالْمَوَدَّةِ وَقَدْ كَفَرُوا بِمَا جَاءَكُمْ مِنَ الْحَقِّ»

۱) مخاطب آیه اهل ایمان هستند (۲). نهی از دوستی و مهربانی با دشمنان خدا و مسلمانان ۳- دوری از دوستی با دشمنان خدا و مسلمانان از نشانه های انسان موح در بعد اجتماعی است. (۴) علت پرهیز از دوستی، کفر دشمنان نسبت به دین حق است.

۵ - کدام آیه بیانگر بازتاب توحید در زندگی فرد است؟ «إِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَأَعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ»
- درستی و نادرستی جملات زیر را معلوم نمایید :

- ۱) اگر کسی دل به هوای نفس سپرده و او را معبود خود قرار دهد، گرفتار شرک عملی شده است. **صحيح**
- ۲) برای یک انسان موحدر جهان هیچ حادثه ای در عالم بی حکمت نیست. **صحيح**
- ۳) هر کسی در زندگی خود از فرمانهای خدا اطاعت کند به مراتبی از توحید عملی رسیده است. **صحيح**
- ۴) دشواریهای زندگی انسان نشانه بی مهربی خداوند است که مانع رشد و شکوفایی اوست. **غلط**
- ۵) مهمترین رکن یک جامعه مذهب آن جامعه است. **غلط**
- ۶) ریشه بت پرستی جدید آن است که برخی در کنار خداوند بت می پرستند. **غلط**
- ۷) اگر کسی دل به هوای نفس (بت درون) سپرده و او را معبود خود قرار دهد و اوامرش را به فرمان های خداوند ترجیح دهد گرفتار شرک عملی شده است. **غلط (ش ۹۸ تجربی)**

- جاهای خالی را با کلمات مناسب تکمیل نمایید:

- ۱- مهمترین عامل در تعیین هدفها و رفتارهای انسان افکار و ..... اوست . **اعتقادات**
- ۲ - یکپارچه شدن نظام اجتماعی در جهت اطاعت همه جانبه از خداوند ، به بعد ..... توحید اشاره دارد. **اجتماعی**
- ۳ - انسان موحّد حتی به ..... نیز آسیب نمی رساند ، بلکه به ادامه ..... و زندگی آنها کمک می کند. **حيوانات - بقا**
- ۴ - توحید محور و روح زندگی ..... و شرک محور و روح زندگی ..... است. **دینی - غیر دینی**
- ۵ - افکار و اعتقادات هر فرد مهم ترین عامل در تعیین ..... و ..... اوست. **هدفها - رفتارهای**
- ۶ - یک نظام اجتماعی علاوه بر رکن سیاسی دارای ارکان دیگری مانند ..... و ..... نیز هست. **اقتصاد - فرهنگ**
- ۷- کسی که بنده خداست و او را می پرستد در برابر او ..... و ..... است. **خاضع - خاشع**
- ۸- هر سبکی از زندگی ما، ریشه در ..... خاصی دارد و از ..... ویژه ای ، سرچشمه می گیرد. **اندیشه های - جهان بینی**
- ۹- وحدت و هماهنگی در جامعه توحیدی باتمسک به ..... و ..... در سایه ..... می توان بدست آورد. **توحید - یکتاپرستی - حکومت الهی**
- ۱۰- جامعه توحیدی، جامعه ای است که از تفرقه دوری کرده و به سوی ..... حرکت می کند. **وحدت(هماهنگی) (خرد) (۹۸ انسانی)**
- ۱۱- کسی که در زندگی خود، از فرمان خدا اطاعت کند، به مراتبی از توحید ..... رسیده است. **عملی (ش ۹۸ انسانی)**
- ۱۲- توحید عملی دارای دو بعد ..... و ..... است. **فردی - اجتماعی (ش ۹۸ تجربی)**

- از میان جواب های داده شده ، پاسخ درست را انتخاب کنید :

۱- از دیدگاه اسلام ، در جامعه ای که افراد آن ، خواستها و تمایلات دنیایی خود را دنبال می کنند ، کدام نتیجه پدیدار می شود؟
الف) انسان های ستمگر بیشتر قدرت پیدا می کنند و دیگران را در خدمت امیال خود به کار می گیرند.

ب) هوی و هوس هرروز خواسته جدیدی جلوی افراد قرار می دهد.

۲ - منظور از انسان عصر حاضر چیست؟

الف) تمام افراد جامعه و تک تک افراد **ب) جو غالب جوامع و جو حاکم بر اکثریت افراد**

۳- مهمترین رکن یک جامعه چیست؟ و برای تحقق یک نظام اجتماعی، کدام یک از شرایط اساسی آن است؟

الف) حکومت آن - حاکم آن براساس قوانین الهی به حکومت رسیده باشد. ب) فرهنگ آن - حاکم آن شرایطی را که دین برایش تعیین کرده دارا باشد.

- کشف ارتباط:

- عبارتهای سمت چپ را که با عبارتهای سمت راست مرتبط هستند را معلوم کنید:

۱- نتیجه اعتقاد به توحید در ربوبیت	ب	الف) تفرقه و تضاد جامعه را فرامی گیرد.
۲- چنین انسانی، سختی ها و مشکلات را زمینه موفقیت های آینده می داند.	ج	ب) طاعت و بندگی
۳- کسی که در پی کسب رضایت قدرتهای مادی و طاغوت ها برآید.	د	ج) انسان موحد
۴- اگر قرار باشد مردم منافع خود را محور فعالیت اجتماعی قرار دهند.	الف	د) انسان مشرک

- به سؤالات زیر پاسخ کوتاه بدهید:

۱- شناخت ریشه اندیشه ای خاص که از جهان بینی ویژه ای سرچشمه می گیرد، چه کمکی به مامی کند؟

به تصمیم گیری درست ما کمک می کند

۲- انسانی که خداوند را به عنوان تنها خالق جهان پذیرفته و ایمان دارد که او پروردگار هستی است، چگونه رفتاری خواهد داشت و چگونه زندگی برای خود تنظیم می کند؟ رفتاری متناسب با این اعتقاد خواهد داشت و یک زندگی «توحیدی» برای خود تنظیم خواهد نمود.

۳- توحید عملی داری چند بعد است؟ آن ها را بنویسید. دو بعد «فردی» و «اجتماعی»

۴- «شخصیت ثابت و پایدار داشتن انسان موحد» و «برخورداری وی از آرامش روحی» معلول و نتیجه چه چیزهایی است؟ معلول و نتیجه «تنظیم زندگی خود بر اساس رضایت الهی» و «پیرو فرمان های او بودن» است.

۵- آیا «انسان موحد» به حیوانات آسیب می رساند؟ خیر بلکه به ادامه بقا و زندگی آن ها کمک می کند.

۶- روح زندگی دینی و روح زندگی ضد دینی به ترتیب کدام اند؟ «توحید» و «شرک»

۷- منظور از انسان عصر حاضر چیست؟ منظور تمام افراد جامعه نیست، بلکه جو غالب جوامع و جو حاکم بر اکثریت افراد است، نه تک تک افراد.

- به سؤالات زیر پاسخ تشریحی بدهید:

۱- مهمترین عامل در تعیین هدفها و رفتارهای هر فرد کدام است؟ توضیح دهید. «افکار و اعتقادات هر فرد» مثلاً اگر کسی پذیرفت و ایمان

پیدا کرد که سعادت بشر در کسب ثروت است و انسان فقط با لذت های مادی خوشبخت می شود، به طور طبیعی، زندگی خود را صرف رسیدن به همین هدف می کند. یا اگر کسی چنین اندیشد و واقعاً معتقد شد که آگاهی و دانش بزرگترین کمال انسان است و هیچ امر دیگری با آن قابل مقایسه نیست، عمر خود را در کسب علم خواهد گذراند و در همین راه سعی و تلاش خواهد کرد. پس هر فردی متناسب با اعتقادات خویش مسیر زندگی خود را انتخاب و بر همان اساس رفتار خواهد کرد.

۲- جعفر بن ابی طالب (ع) در حضور نجاشی - پادشاه حبشه - چگونه «تغییر وضعیت» مردم عربستان را توصیف کرد؟

قبل از اسلام: قومی بودیم، جاهل، بت می پرستیدیم، مردار می خوردیم، مرتکب زشتی ها می شدیم، پیوند خویشاوندی را قطع می کردیم، بی پناه را پناه نمی دادیم، و قوی، ضعیف را می بلعید.

بعد از اسلام: پیامبر، ما را به خدا فرا خواند که او را یگانه بدانیم، عبادت کنیم و آن چه را که خود و پدرانمان می پرستیدیم کنار بگذاریم، چیزی را شریک او قرار ندهیم، او ما را به عدل، احسان، راستی، درستی، امانتداری، و نیکی نسبت به خویشان و همسایگان دعوت کرد و از خوردن مال یتیم و ارتکاب فحشاء و منکرو دروغ نهی کرد و دستور داد نماز را بیا داریم، زکات بپردازیم، و ماه رمضان را روزه بگیریم، ما نیز او را تصدیق کردیم و به او ایمان آوردیم و از او پیروی کردیم.

۳- از آن جا که ایمان همه افراد یکسان نیست و دارای شدت و ضعف است، میزان این تأثیر گذاری به چه چیزهایی بستگی دارد؟ به «درجه» ایمان افراد به توحید و یکتا پرستی «بستگی دارد. یعنی هرچه ایمان فرد قوی تر باشد، تأثیر عملی آن در زندگی بیشتر و هر چه ضعیف تر باشد، تأثیر آن کم تر خواهد بود. با این معیار هر کس می تواند درجه ایمان خود و تأثیر آن را در زندگی خویش بررسی کند.

۳۴- کسی که بنده خداست و او را می پرستد، چه ویژگی هایی دارد؟

۱- در برابر خدا، خاضع و خاشع است. ۲- خدا را محبوب و معبود خود می داند. ۳- بر آستان خدا نماز می گزارد و به درگاه او دعا می کند. ۴- جهت زمدگی خود را خدا قرار می دهد. ۵- چنین انسانی در مسیر توحید گام برداشته و به «توحید عملی» رسیده است.

۵- بعد فردی توحید عملی و ثمرات آن را بنویسد.

هر کس در زندگی خود از «فرمان های خدا اطاعت کند»، به «مراتبی از توحید عملی» رسیده است. چنین فردی می کوشد تمایلات درونی و تصمیم ها و فعالیت های خود را در جهت «خواست و رضایت الهی» قرار دهد. مثلاً در انتخاب همسر، شغل، دوست، در چگونگی تحصیل، تفریح، ورزش و حتی در انتخاب نوع پوشش و به طور کلی در تمام برنامه های روزانه خود، خدا را در نظر می گیرد و تلاش می کند از دایره فرمان های او خارج نشود.

۶- برای یک انسان موحد، «جهان» یا «عالم» چگونه معنایی دارد؟ توضیح دهید.

برای یک انسان موحد، جهان «معنای خاص خود» را دارد. از نظر او؛ هیچ حادثه ای در عالم بی حکمت نیست، گرچه حکمت آن را نداند. از همین رو، موحد واقعی همواره انسانی امیدوار است. در مقابل سختی ها و مشکلات، صبور و استوار است و آن ها را زمینه موفقیت های آینده اش قرار می دهد. باور دارد که دشواری های زندگی نشانه بی مهری خداوند نیست، بلکه بستری برای «رشد و شکوفایی» اوست.

۷- انسان موحد چون زندگی خود را بر اساس رضایت خداوند تنظیم کرده و پیرو فرمان های اوست، چگونه شخصیتی دارد؟ توضیح دهید.

شخصیتی ثابت و پایدار دارد و بر خوردار از آرامش روحی است. چنین فردی، موجودات جهان را مخلوق خدا می بیند و می داند که خداوند، او را در برابرشان مسئول قرار داده است. همچنین بدن خود را امانتی الهی می شمارد که خداوند به او سپرده است؛ بنابراین می داند که حق ندارد به آن آسیب برساند، همچنان که حق ندارد به آن آسیب برساند، همچنان که حق ندارد، سلامتی دیگران را به خطر اندازد.

۸- اگر از ما پرسیده شود: «چه کسی گرفتار شرک عملی می شود؟» چه پاسخی باید بدهیم؟ کدام آیه، مبین مطلب است؟

کسی که دل به هوای نفس (بت درون) سپرده و او را معبود خود قرار دهد و او امرش را به فرمان های خداوند ترجیح دهد یا در پی کسب رضایت قدرت های مادی و طاغوت ها (بت های بیرون) بر آید، چنین شخصی گرفتار «شرک عملی» شده است.

۹- تسلیم بودن فرد در برابر امیال نفسانی (بت درونی) و فرمان پذیری از طاغوت (بت بیرون) باعث چه چیزهایی می شود؟ چرا؟

باعث می شود شخص، «درونی نا آرام و شخصیتی ناپایدار داشته باشد»؛ زیرا از یک سو، هوای نفس وی هرروز خواسته جدیدی جلوی روی او قرار می دهد و از سوی دیگر، قدرت های مادی که هرروز رنگ عوض می کنند، او را به بردگی جدیدی می کشانند.

۱۰- در چه صورتی یک نظام اجتماعی، «توحیدی» است؟ بنویسید. (خرداد تجربی ۹۸)

وقتی که حاکم و زمامدار آن؛ (۱) بر اساس قوانین الهی به حکومت رسیده باشد.

(۲) همان شرایطی را که خداوند برای حاکم تعیین کرده است، دارا باشد. (۳) بکوشد قوانین الهی را در جامعه به اجرا در آورد.

۱۱- یک نظام اجتماعی علاوه بر رکن «سیاسی»، دارای چه ارکان دیگری است؟ توضیح دهید.

دارای ارکان دیگری مانند «اقتصاد» و «فرهنگ» نیز هست. جامعه ای که در مسیر «توحید اجتماعی» حرکت می کند، اقتصاد و فرهنگ و سایر ابعاد و ارکان آن نیز، به سوی اجرای فرمان های خدای یگانه پیش می رود و به صورت جامعه ای «عدالت گستر» در می آید.

۱۲- «جامعه توحیدی» چگونه جامعه ای است؟

جامعه ای است که از تفرقه و تضاد دوری می کند و به سوی وحدت و هماهنگی حرکت می نماید و این وحدت و هماهنگی را با تمسک به توحید و یکتا پرستی و قرار گرفتن در سایه حکومت الهی می توان به دست آورد، نه با تمسک به ظالمان و حکومت های غیر الهی.

۱۳- «جامعه موحده» چه ویژگی هایی دارد؟

حکومت کسانی را که خداوند به آنها حق حکومت کردن نداده است، نمی پذیرد. با آنان که با خداوند و مسلمانان دشمنی می ورزند، دوستی نمی کند. با ظالمان مبارزه می کند، بنا به فرمان خداوند، از محرومان و مستضعفان حمایت می کند. آیه شریفه «یا ایها الذین ءامنوا لا تتخذوا عدوی و عدوکم اولیاء تلقون الیهم بالمؤدّة قد کفروا بما جاءکم من الحق...» موید مطلب است.

۱۴- میان بعد فردی و اجتماعی توحید، چه رابطه ای وجود دارد؟ توضیح دهید.

رابطه متقابل و دوسویه؛ هر قدر که مردم یک جامعه به سوی توحید حرکت کنند، ارکان جامعه نیز بیشتر رنگ توحیدی به خود می گیرند؛ همان طور که هر قدر نهاد های اجتماعی در خدمت اجرای قوانین الهی باشد، زمینه برای رشد انسان ها و حرکت به سوی خداوند و زندگی موحدانه آسان تر می گردد.

۱۵- چه زمانی تفرقه و تضاد، جامعه را فرا می گیرد و امکان رشد و تعالی از بین می رود؟ توضیح دهید.

زمانی که همه افراد؛ «خواسته ها و تمایلات دنیوی خود را دنبال کنند» و «تنها منافع خود را محور فعالیت اجتماعی قرار دهند» و «اهل ایثار و تعاون و خیر رساندن به دیگران نباشند».

۱۶- چه زمانی در یک جامعه توحیدی، دیگر سخنی از خداوند و فرمان های او نیست، بلکه سخن از حاکمیت طاغوت و دستورهای

اوست؟ بنویسید. با فراگیر شدن تفرقه و تضاد در جامعه و از بین رفتن امکان رشد و تعالی از آن، در چنین جامعه ای، روز به روز انسان های ستمگر بیش تر قدرت پیدا می کنند و دیگران را در خدمت امیال خود به کار می برند.

۱۷- آیا انسان و جوامع بشری به سوی زندگی توحیدی حرکت می کنند؟ توضیح دهید.

در ابتدا به نظر می رسد که امروزه کمتر کسی گرفتار شرک باشد و از این جهت نیز، بشر در مسیر پیشرفت می باشد اما یک واقعیت تلخ در این جا وجود دارد و آن این است که، گرچه شرک در قالب بت و مانند آن در میان بیشتر جوامع وجود ندارد، اما انواع دیگری از شرک که بسیار پیچیده تر از شرک قدیم است، در میان بشر به چشم می خورد که خوب است به آن ها توجه کنیم و برای دوری از آن ها تلاش نماییم.

۱۸- از انواع شرک در جهان امروز، اعتقاد بسیاری از انسپان ها به مالکیت جهان است؛ آن را توضیح دهید.

امروزه، بسیاری از انسان ها «جهان خلقت» را ملک خود تلقی می کنند و بدون توجه به نظر و رای مالک حقیقی آن، یعنی خدا، هرگونه که بخواهند در این جهان تصرف می کنند. این افراد و جوامع، در واقع خود را «مالک»، «ولی» و «پرورش دهنده (رب)» جهان می پندارند.

۱۹- سه مورد از پیامد های منفی افراد و جوامعی که خود را مالک، ولی و پرورش دهنده جهان می پندارند بنویسید.

(۱) تخریب محیط زیست (۲) آلوده شدن طبیعت (۳) پیدا شدن جوامع بسیار فقیر در کنار جوامع بسیار ثروتمند

۲۰- عبارت قرآنی: «انا ربکم الاعلی» از زبان کدام طاغوت نقل شده است؟ توضیح دهید.

برخی از انسانها، مانند «فرعون»، خود را پروردگار بزرگ مردم معرفی می کرد؛ خود را «مالک دیگر جوامع» می پندارند و برای آنها «تصمیم گیری» می کنند.

۲۱- چرا بسیاری از انسان ها چنان به امور دنیوی سرگرم شده اند که خدا را فراموش کرده و خداوند در قلب آن ها جایگاهی ندارد؟

زیرا زرق و برق و زینت دنیا و لذات و شهوات چنان در دلشان فزونی یافته که جایی برای خلوت انس با خدا و درک معنویت نیایش با پروردگار باقی نگذاشته است. گویی هوی و هوس ئ آن چه ئ آن کس که آنان را به هوس هایشان می رساند، بت و معبودشان شده و آن ها را همچون خدا می پرستند؛ و از ابزار های جدید مانند سینما، تلویزیون، ماهواره، اینترنت و سایر رسانه ها در این راه بهره می گیرند و یکسره از خدا و آخرت غافل شده اند.

- اندیشه و تحقیق:

۱- آیا می توان تنها به جنبه فردی توحید عملی معتقد بود ولی جنبه اجتماعی آن را قبول نداشت؟ خیر - ممکن نیست چون تا جامعه در مسیر اجرای فرمانهای الهی حرکت نکند ، توحید با تمام ابعادش تحقق نیافته است.

تست :

۱- آیات شریفه «إِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ فَاعْبُدُوهُ» و «وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً» به ترتیب بیانگر کدام یک از ابعاد توحید است؟

۱- ربوبی - ربوبی - عملی ۲- عملی - عملی - ربوبی ۳- عملی - ربوبی - ربوبی ۴- ربوبی - عملی - عملی - ربوبی

۲- آیات شریفه «كَأَنَّهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ...» و «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» به ترتیب مبین کدام بعد از ابعاد توحید است؟

۱- خالقیت - عملی ۲- عملی - ولایت ۳- ولایت - عملی ۴- عملی - خالقیت

۳- آیات شریفه «وَلَذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ...» و «وَلَا يُشْرِكْ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا» و «فَاعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ» به ترتیب بیانگر کدام بعد از ابعاد

توحید است؟ ۱- خالقیت - عملی - عملی ۲- عملی - ولایت - عملی ۳- خالقیت - عملی - خالقیت ۴- عملی - ولایت - خالقیت

۴- پرستش و اطاعت از غیر خدا موصوف به شرک در ..... است. شخصیتی ناپایدار و درونی نا آرام نشانه گرفتار آمدن به شرک در عمل در بعد..... است.

۱- خالقیت - فردی ۲- عمل - اجتماعی ۳- خالقیت - اجتماعی ۴- عمل - فردی

۵- آیات شریفه «قُلِ اللَّهُمَّ مَالِكُ الْمُلْكِ...» و «فَاعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ» به ترتیب بیانگر کدام بعد از ابعاد توحید است؟

۱- مالکیت - ولایت ۲- ولایت - مالکیت ۳- مالکیت - عملی ۴- ولایت - عملی

۶- کدام آیه جامع همه ابعاد توحید است پیام آیه شریفه «قُلْ أَعْبُدُوا اللَّهَ أَعْبُدُوا رَبَّكُمْ وَهُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ» کدام بعد توحید است؟

۱- «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» - ربوبیت ۲- «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» - خالقیت ۳- «إِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ» - ربوبیت ۴- «إِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ» - خالقیت

۷- مبنای اندیشه اسلامی ، اطاعت از پیامبر اکرم (ص) و اطاعت از جانشینان معصوم آن بزرگوار ، لازمه توحید.... و دستیابی به ثبات

شخصیت مروهون عبودیت و پرستش خداوند در بعد ..... است.

۱- ربوبی - فردی ۲- عملی - اجتماعی ۳- عملی - فردی ۴- ربوبی - اجتماعی

۸- آیه شریفه «قُلِ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ» بیانگر توحید در .... و آیه شریفه «فَاعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ» بیانگر توحید ... در بعد .... است.

۱- خالقیت - عملی - فردی ۲- عملی - ربوبی - فردی ۳- خالقیت - عملی - فردی و اجتماعی ۴- عملی - عملی - فردی و اجتماعی

درس چهارم ..... فقط برای او

- آیات و روایات :

(۱) در روایت پیامبر اکرم (ص) راهیابی شرک به دل انسان از چه چیزی پنهان تر تعبیر شده است؟ توضیح دهید. از راه رفتن مورچه ای سیاه در

شب تاریک بر تخته سنگی سیاه

(۲) طبق فرمایش پیامبر اکرم (ص) مومنان با توجه به کدام ویژگی انسان بر یکدیگر برتری می یابند؟ با توجه به مراتب اخلاصشان

(۳) طبق فرمایش پیامبر اکرم (ص) هر کس چهل روز کارهای خود را برای خدا خالصانه انجام دهد، چه نتیجه ای برای او خواهد

داشت؟ چشمه های حکمت و معرفت از دل و زبانش جاری خواهد شد.

(۴) پیامبر اکرم (ص) به خاطر جایگاه مهم و ارزشمند نیت و مقصد قلبی چه می فرماید؟ «الاعمالُ بِالنِّيَّاتِ»

(۵) با توجه به روایت «فَاعِلُ الْخَيْرِ خَيْرٌ مِنْهُ وَفَاعِلُ الشَّرِّ شَرٌّ مِنْهُ» رابطه آن را با اخلاص توضیح دهید.

از آنجا که هر عمل خیری برآمده از اندیشه و باور قلبی خالصانه فاعل آن است ، می توان گفت که در حقیقت این اندیشه و باور

خالصانه فرد است که به کارش ارزش داده است پس جایگاه فرد نیکوکار از عمل او بهتر است و این اندیشه و باور خالصانه فرد است

که باعث می شود کار خیر انجام شود و در نقطه مقابل نیز باید گفت از آنجا که عمل شر برآمده از اندیشه ناسالم و قلب گناهکار و غیر خدایی فرد است پس فرد شرور بدتر از عملش است زیرا اگر این اندیشه و قلب ناسالم نبود این عمل شر هم صورت نمی گرفت.

۶) چرا پیامبر اکرم (ص) فرمود: «نِيَّةُ الْمُؤْمِنِ خَيْرٌ مِنْ عَمَلِهِ»؟ زیرا نیت به منزله روح عمل است و شکل عمل نیز در حکم بدن و کالبد آن روح می باشد. بنابراین عمل بدون نیت، کالبد بی جانی بیش نیست.

۷) چرا پیامبر اکرم (ص) فرمود: «أَتَمَّ الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ»؟ به خاطر جایگاه مهم و ارزشمند نیت و قصد قلبی

۸) حضرت علی (ع) تمام اخلاص را در چه چیزی می داند؟ در دوری از گناهان

۹) حضرت علی (ع) علت واجب شدن روزه را چه می داند؟ آزمودن اخلاص مردم

۱۰) در آیات زیر تدبر نموده و به سوالات زیر پاسخ دهید.

۱) «قُلْ إِنَّمَا أَعْظَمُكُمْ بِوَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مَثْنَىٰ وَفُرَادَىٰ.....»

۲) «أَلَمْ أَعْهَدَ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ وَأَنْ اعْبُدُونِي هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ»

الف) منظور از قیام جمعی و قیام فردی چیست؟ برای هر کدام نمونه هایی ذکر کنید. «اخلاص در بندگی و تحقق توحید عملی در بعد فردی و اجتماعی» بعد فردی مانند این که هر کس نماز بخواند، به واجبات الهی عمل کند و فقط از خدا درخواست نماید. بعد اجتماعی: افراد جامعه بسوی تحقق عدالت پیش روند. حاکم آن ها طبق قوانین الهی عمل نماید و ویژگی هایی که خداوند بیان نموده را داشته باشد.

ب) آیا میان عبارت «فقط مرا بپرستید» و «فقط برای خدا قیام کنید» رابطه ای هست؟ توضیح دهید. عهدی که خدا با آدمیان بسته، همان بندگی خداست و موعظه خدا به انسان، برخاستن برای هدایت و قیام برای خدا تعبیر دیگری از عبادت و بندگی خداست و هر دو به یک مفهوم یعنی اخلاص در زندگی اشاره دارد.

۱۴- حدیث «تمام اخلاص در دوری از گناهان جمع شده است» به کدام یک از راههای تقویت اخلاص اشاره دارد؟ دوری از گناه و تلاش برای واجبات (خرده ۹۸ انسانی)

- درستی و نادرستی عبارات زیر را معلوم کنید:

- ۱) در اسلام، شرط قبولی تمام اعمالی که به درگاه خدا عرضه می شود، اخلاص است. صحیح
- ۲) بنا به فرموده: رسول اکرم (ص) مومنان با توجه به نمازشان بر یکدیگر برتری می یابند. غلط
- ۳) حسن فاعلی بدین معناست که کار به درستی و به همان صورت که خدا فرمان داده انجام شود. غلط
- ۴) ارتباط دقیقی میان ایمان و اخلاص برقرار است. صحیح
- ۵) شیطان اقرار کرده است که توانایی فریب دادن مسلمانان با اخلاص را ندارد. غلط
- ۶) حکمت، مانع لغزش ها و تباهی ها است. صحیح

- جاهای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید:

- ۱) هدف خلقت انسان..... است که جز با..... خود انسان به دست نمی آید. تقرب به خدا- سعی و تلاش
- ۲) انسان همواره بر سر دوراهی..... خدا و بندگی..... و شیطان قرار دارد. بندگی - هوای نفس
- ۳) اخلاص در کاربرد دینی، یعنی شخص اندیشه و دل خود را جایگاه..... کند و عملش را فقط برای..... انجام دهد. خدا- رضای خدا
- ۴) حسن فعلی بدین معناست که کار به درستی و همان گونه که خدا..... داده است، انجام شود. دستور
- ۵) پیوند محکمی میان معرفت به خداوند و..... به او وجود دارد. ایمان

معرفت و آگاهی

۶) عمل بر اساس..... و ..... ارزشمند تر از عملی است که در آن معرفتی نیست.

حق - باطل

۷) انسان حکیم به بصیرتی می رسد که می تواند ..... را از ..... تشخیص دهد.

اخلاص

۸) شیطان، خود اقرار کرده است که توانایی فریب دادن مؤمنان با ..... را ندارد. (ش ۹۸ انسانی)

- پاسخ صحیح:

الف) رهایی از لغزش و تباهی ها و نشان دادن هدف درست و راه رسیدن به آن در پرتو کدام ثمره اخلاص حاصل می شود.

۱) دست یابی به معرفت، حکمت و علم محکم و استوار (۲) عدم نفوذ شیطان در انسان و یاس او از فرد با اخلاص

ب) انجام عبادت، مطابق با چهارچوب تعیین شده از سوی خدا، نشانی از برخورداری از حسن... است.

۱) حسن فاعلی (۲) حسن فعلی

ج) جاری شدن چشمه حکمت و معرفت از دل و زبان، آن جا به ظهور می رسد که..... نمود پیدا کند که ثمره ی وصف ناشدنی آن .... است.

۱) اخلاص در پرستش، تقرب به خداوند (ب) اندیشه و اعتقاد راستین - تقرب به خداوند

- کشف ارتباط: هر یک از موارد سمت راست با کدام یک از موارد سمت چپ ارتباط دارد؟ (یک مورد اضافی است)

الف) از میوه های درخت اخلاص	۲	۱) افزایش معرفت نسبت به خدا
ب) تأثیر روزه در تقویت اخلاص	۳	۲) دریافت پاداش وصف ناشدنی
ج) تفکر در آیات و نشانه های الهی	۱	۳) دوری از گناه و تلاش برای انجام واجبات
		۴) راز و نیاز با خداوند و کمک خواستن از او

- تعریف اصطلاحات:

الف) اخلاص در بندگی (کاربرد دینی): بدین معناست که شخص اندیشه و دل خود را جایگاه خدا کند و عملش را فقط برای رضای خدا و همان گونه که او دستور داده است، انجام دهد.

ب) حسن فاعلی: بدین معنا که انجام دهنده کار، دارای معرفت درست و نیت الهی باشد و نیت خود را خالص کرده و کار را برای خدا انجام دهد.

ج) حسن فعلی: بدین معناست که کار به درستی و به همان صورت که خدا دستور داده، انجام شود. یعنی عمل را از جهت کمیّت، کیفیت، زمان و مکان و شیوه، همان طور که خداوند می خواهد انجام دهد.

د) حکمت از نتایج اخلاص: به معنای علم محکم و استوار و به دور از خطاست که هدف درست و راه رسیدن به آن را نشان می دهد و مانع لغزشها و تباهیها می شود.

- به سوالات زیر کوتاه پاسخ دهید:

۱) هدف از خلقت انسان چیست؟ چگونه به دست می آید؟ هدف خلقت، تقرب به خداست و این تقرب جز با سعی و تلاش خود انسان بدست نمی آید.

۲) انسان همواره بر سر کدام دوراهی ها قرار دارد؟ بر سر دوراهی خداوند و بندگی هوای نفس و شیطان قرار دارد. و زندگی صحه انتخاب یکی از این دو راه است.

۳) کسی که راه توحید را انتخاب می کند، چه خطراتی او را تهدید می کند؟ خطر انحراف از مسیر توحید

۴) چه چیزی در اسلام، به شرط قبولی تمام اعمال دانسته شده است؟ اخلاص

۵) میوه ها و ثمرات اخلاص را نام ببرید. ۱- دستیابی به درجاتی از حکمت ۲- نفوذناپذیر در برابر وسوسه های شیطان ۳- دریافت پاداش های وصف ناشدنی

۶) راه های تقویت اخلاص را بنویسید. ۱- افزایش معرفت نسبت به خداوند ۲- راز و نیاز با خدا و کمک خواستن از او ۳- دوری از گناه و تلاش برای انجام واجبات

۷) دام هایی که مقاومت در برابر آن ها نیازمند روی آوردن به پیشگاه خداوند و پذیرش خالصانه ی فرمان های اوست را نام ببرید. فیلمها ، وبگاهها ، شبکه های ماهواره ای گمراه کننده ، شبکه های مجازی ناسالم و دسته های منحرف اجتماعی

۸) نیایش و راز و نیاز به پیشگاه خدا و یاری جستن از او برای رسیدن به اخلاص چه نتایجی دارد؟ ۱- غفلت از خدا را کم می کند ۲- محبت او را در قلب تقویت می کند ۳- انسان را از کمک های الهی بهره مند می سازد.

۹) کدام عامل باعث از بین بردن اخلاص می شود؟ گناه

۱۰) چه عواملی باعث تقویت اخلاص و رشد آن می شود؟ ترک گناه و توجه به واجبات و اطاعت از خداوند.

۱۱) اخلاص به چه معناست؟ به معنای خالص کردن و پاک کردن یک چیز از غیر آن است.

۱۲) اگر کسی عملی را بصورتی که خداوند فرمان داده، انجام دهد به کدام حسن (فعلی - فاعلی) توجه کرده است؟ حسن فعلی (خرده ۱۹۸ انسانی)

- به سؤالات زیر پاسخ تشریحی بدهید :

۱- آیا اخلاص دارای درجاتی است؟ توضیح دهید. بله. اخلاص مانند دوست داشتن، سخاوت، شجاعت و هر عمل قلبی دیگر، درجات و مراتبی دارد. همان گونه که در ارزش گذاری طلا، عیار با درصد خلوص آن اهمیت دارد، اعمال انسان نیز هر چه با اخلاص بالاتری همراه باشد، ارزش بیشتری دارد. مهم این است که انسان تلاش کند تا اندیشه و عمل خود را روز به روز برای خداوند خالصتر گرداند.

۲- حسن فعلی و فاعلی را با مثال توضیح دهید. انسان مومن، علاوه بر اینکه می کوشد نیت خود را خالص کند و عمل را به خاطر خدا انجام دهد تلاش می کند عمل را همان گونه خدا دستور داده است، انجام دهد یعنی عمل را از جهت کمیت، کیفیت، زمان و مکان و شیوه، همان طوری انجام دهد که خداوند می خواهد. مثلاً اگر خداوند امر فرموده که نماز صبح در دو رکعت و با یک رکوع و دو سجده در هر رکعت و قبل از طلوع آفتاب انجام شود، انسان مومن نیز تلاش می کند نماز خود را به همین صورت انجام دهد تا صحیح و درست انجام داده باشد پس حسن فاعلی یعنی انجام دهنده ی کار، دارای معرفت درست و نیت الهی باشد و حسن فعلی یعنی شخص کار رار به درستی و به همان صورت که خدا فرمان داده، انجام دهد.

۳) از راههای تقویت اخلاص «افزایش معرفت نسبت به خدا» را توضیح دهید. پیوند محکمی میان «معرفت به خداوند» و «ایمان به او» وجود دارد. همچنین ارتباط دقیقی میان «ایمان به خداوند» و «اخلاص» برقرار است. بنابراین، هر قدر که معرفت ما به خداوند «بیشتر» شود، به افزایش درجه اخلاص کمک خواهد کرد.

۴- از راههای تقویت اخلاص «راز و نیاز با خدا» را توضیح دهید. نیایش و عرض نیاز به پیشگاه خداوند و یاری جستن از او برای رسیدن به اخلاص «غفلت از خداوند را کم می کند»، «محبت را در قلب تقویت می کند» و «انسان را بهره مند از کمک های الهی می نماید».

۵- از راههای تقویت اخلاص «دوری از گناه و تلاش برای انجام واجبات» را توضیح دهید. گناه ریشه درخت اخلاص و بندگی رامیسوزاند و آنرا بتدریج از بین می برد. بهمین جهت، امیرالمومنین علی(ع) می فرماید: «تمام اخلاص، در دوری از گناهان جمع شده است.» از طرف دیگر، «ترک گناه»، «توجه به واجبات» و «اطاعت از خداوند»، درخت اخلاص را آبیاری می کند و رشد می دهد. در میان اعمال واجب، «روزه» تاثیر خاصی در تقویت اخلاص دارد. امیرالمومنین علی(ع) می فرماید: «خداوند بدان جهت روزه را واجب کرد تا اخلاص مردم را بیازماید.»

۶) از میوه های درخت اخلاص «دستیابی به درجاتی از حکمت» را توضیح دهید. حکمت به معنای علم محکم و استوار و ه دور از خطاست که هدف درست و راه رسیدن به آن را نشان می دهد و مانع لغزش ها و تباهی ها می شود. انسان حکیم به درجاتی از بصیرت و روشن بینی می رسد که می تواند در شرایط سخت و پیچیده، حق را از باطل تشخیص دهد و گرفتار باطل نشود. خداوند در قرآن کریم، علاوه بر آن که لقمان را به داشتن حکمت توصیف کرده، سفارش های اندرز و حکیمانه ای از ایشان نقل می کند.

۷) از میوه های درخت اخلاص «نفوذ ناپذیری در برابر وسوسه های شیطان» را توضیح دهید. اگر انسان در اخلاص پیش رود، به مرحله ای می رسد که دیگر فریب و وسوسه های شیطان را نمی خورد و گرفتار دام های او نمی شود؛ زیرا شیطان، خود اقرار کرده است که توانایی فریب مومنان با اخلاص را ندارد.

۸) از میوه های درخت اخلاص «دریافت پاداش های وصف ناشدنی» را توضیح دهید. بندگی خالصانه خداوند، ثمراتی دارد که چه بسا در ذهن ما ننگند و از تصور و تخیل ما فراتر رود. از جمله این پاداش های وصف ناشدنی، دیدار محبوب حقیقی و تقرب به پیشگاه کسی است که بنا به تعبیر امیر مومنان(ع) «نهایت آرزوی عارفان، دوست دل های صادقان، ولی مومنان و معبود عالمیان است».

۹) با ذکر مثالی توضیح دهید که چه عملی ارزشمند و مقدّس است؟ عمل بر اساس معرفت و آگاهی بسیار ارزشمند تر و مقدس تر از عملی است که در آن معرفتی نیست و یا با معرفت اندکی صورت میگیرد. نمازی که با معرفت انجام بگیرد نزد خداوند بسیار ارزشمند تر از نمازی است که بجا آورنده آن نمیگوید چه می گوید و برای چه می گوید. حتی گاه پیش می آید که انسان های نادان به تصور اینکه کار خیر می کنند، مرتکب گناهان بزرگ می شوند.

۱۰) چرا شیطان امروزه نیز به صورتهای گوناگون برای انسانها دام گسترده است؟ شیطان امروزه از همان نوع دامی که برای کشاندن حضرت یوسف(ع) به گناه و فساد گسترده بود، به صورت های گوناگون برای انسان ها پهن کرده است تا هوس زود گذر آنان را تحریک کرده و به گناه بکشاند و آنان را از بهشت جاویدان محروم سازد..

تست :

۱- عهدهی که خداوند متعال برای آن با انسان پیمان بسته است کدام است؟ سراسری هنر ۹۵

- ۱- یا ایها الناس انما بغیکم علی انفسکم متاع الحیاه الدنیا
۲- یا ایها الناس انتم الفقراء الی الله والله هوالغنی الحمید
۳- لنصرف عنه السوءوالفحشاءانه من عبادنا المخلصین
۴- ان لا تعبدواالشیطان انه لکم عدو مبین وان اعدونی

۲- اخلاص در بندگی به چه معناست؟ اولین قدم برای ورود به بندگی و اخلاص چیست و پیام کدام شعر بر آن دلالت می کند؟ سراسری هنر ۹۴

- ۱- اعتقاد به توحید-افزایش معرفت به خدا -این همه نقش عجب بردرودیوار وجود هر که فکرت نکند نقش بود بردیوار
۲- اعتقاد به توحید-استمداد از خدا - بندگی کن تا که سلطانت کنند تن رها تا همه جانت کنند
۳- توحید عبادی -افزایش معرفت به خدا - این همه نقش عجب بردرودیوار وجود هر که فکرت نکند نقش بود بردیوار
۴- توحید عبادی -استمداد از خدا - بندگی کن تا که سلطانت کنند تن رها تا همه جانت کنند

۳- اگر بخواهیم برای عمل جسد و روحی تصور کنیم به ترتیب حسن و حسن ..... را ترسیم نموده ایم که حق تقدّم از آن .... است . سراسری ریاضی ۹۳

- ۱- فعلی - فاعلی -دومین ۲- فاعلی - فعلی - دومین ۳- فعلی - فاعلی - نخستین ۴- فاعلی -فعلی - نخستین
۴- انجام عبادت مطابق با چهار چوب تعیین شده از سوی شارع مقدس نشانی از برخورداری از حسن..... است که نتیجه ی بلافصل

حسن..... می باشد و پیام آیه ی شریفه ی..... بیانگر آن است . سراسری انسانی ۹۳

- ۱- فعلی-فاعلی-انا انزلنا الیک الكتاب بالحق فاعبدالله مخلصا له الدین
۲- فاعلی-فعلی -انا انزلنا الیک الكتاب بالحق فاعبدالله مخلصا له الدین
۳- فعلی-فاعلی-الم اعهد الیکم یا بنی ادم ان لا تعبدوا لشیطان انه لکم عدو مبین
۴- فاعلی-فعلی -الم اعهد الیکم یا بنی ادم ان لا تعبدوا لشیطان انه لکم عدو مبین

۵- پیامبر گرامی اسلام(ص) راه وصول به بی نیازی مصون از نیازمندی و حیات در امان بودن از مرگ را در کدام مورد معرفی فرموده

اند؟ سراسری زبان ۹۳

- ۱- توأم نمودن عبادت خدا با خدمت به دور از منت به مردم ۲- جهاد و تلاش مستمر در راه خدا و برقراری قسط و عدل
۳- اطاعت همراه با اخلاص منطبق با دستورهای الهی ۴- استواری در توحید و بهره مندی از ثمرات آن در توحید عملی
۶- اگر بخواهیم با استمداد از وحی الهی و سخن پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم، یکی از مصادیق ولایت معنوی انسان را ترسیم

کنیم، پیام کدام مورد، مدد رسان ما، در ارائه ی این مقصود است؟ سراسری ریاضی ۹۳

- ۱- یا بنی آدم انا غنی لا افتقر اطعنی فی ما امرتک اجعلک غنیاً لا تفتقر
۲- یا بنی آدم انا حی لا اموت اطعنی فی ما امرتک اجعلک حیاً لا تموت
۳- یا بنی آدم قد انزلنا علیکم لباساً یواری سواکم و ریشاً و لباس التقوی ذلک خیر
۴- یا بنی آدم انا اقول للشیء کن فیکون اطعنی فی ما امرتک اجعلک تقول للشیء کن فیکون
۷- اگر بگوئیم گرایش به پرستش در خلقت ما نوع آفرینی ما قرار دارد و خداوند انسان های بی توجه به این گرایش را مورد بازخواست قرار می دهد پیام کدام آیه را ترسیم کرده ایم ؟ سراسری انسانی ۹۳

- ۱- قد جاءکم بصائر من ربکم فمن ابصر فلنفسه ومن عمی فلیها ومانا علیکم بحفیظ
۲- اَلَمْ اَعْهَدْ اَلیْکُمْ َ یا بنی آدم اَنْ لاَّ تَعْبُدُوا الشَّیْطَانَ اِنَّهٗ لَکُمْ َعَدُوٌّ مُّبِیْنٌ وَاَنْ اَعْبُدُوْنِی هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِیْمٌ
۳- لَوْ کُنَّا نَسْمَعُ اَوْ نَعْقِلُ مَا کُنَّا فِی اَصْحَابِ السَّعِیْرِ
۴- انا هدیناه السبیل اما شاکرا واما کفورا

۸- نمود پیدا کردن ریا بیانگر بی نصیبی از حسن ..... و ثمره آن، فرود آمدن پتک بطلان بر ..... و بی بهره شدن از ..... که برخواسته

از توحید ... است، میباشد. سراسری تجربی ۹۲

- ۱- فاعلی-نیات-ایمان-در خالقیات ۲- فعلی-نیات-ایمان-در خالقیات ۳- فاعلی-اعمال-اخلاص-عبادی ۴- فعلی-اعمال-اخلاص-عبادی
۹- جاری شدن چشمه های حکمت و معرفت از دل وزبان آن جا به ظهور می رسد که ..... نمود پیدا کند که بالاترین ثمره آن ..... است. سراسری خارج از کشور ۹۲

- ۱- اخلاص در پرستش-تقرب به خدا ۲- ایمان و اعتقاد راستین-تقرب به خدا
۳- اخلاص در پرستش-دست یابی به رضوان ۴- ایمان و اعتقاد راستین-دست یابی به رضوان

در سی پنجم ..... قدرت پرواز

- آیات و روایات :

۱- پیام آیه « اَنَا هَدِیْنَاهُ السَّبِیْلَ اِمَّا شَاکِرًا وَاِمَّا کَفُوْرًا » را بنویسید. ۱- فلسفه نبوت ، نشان دادن راه است . ۲- قدرت اختیار انسان ۳- تناسب میان هدایت و اختیار انسان . توضیح مطلب اینکه خداوند ، متناسب با همین قوه اختیار ، بشر را راهنمایی کرده و او را مختار گذاشته است که از راهنمایی خداوند استفاده کند و سپاسگزار باشد ، یا ناسپاسی کند و از هدایت الهی بهره نبرد و مسیر شقاوت را بییماید .

۲- در آیات زیر نامل کنید و توضیح دهید چگونه محتوای آیات می تواند نشانی از وجود اختیار در انسان باشد؟

« قَدْ جَاءَكُمْ بَصَائِرٌ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ اَبْصَرَ فَلِنَفْسِهِ وَاَنْ اَعْبُدُوْنِی هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِیْمٌ ..... ذَلِکَ بِمَا قَدَّمْتُمْ اَیْدِیْکُمْ وَاَنْ اَعْبُدُوْنِی هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِیْمٌ »

در این آیه خداوند رهنمودهای خود را اعلام می کند و این انسان است که انتخاب می کند و چون اختیار دارد اگر بد انتخاب کرد و ضرر دید این ضرر از ناحیه خود اوست . اگر خیر و خوب را انتخاب کرد باز هم سودی را که برده از ناحیه خود اوست . و آیه رساننده اختیار در انسان است . علت گرفتاری در جهنم رانیز اعمال اختیاری انسان در دنیا می داند .

۳- پیام آیه « اِنَّ اللّٰهَ یُمِیْسِک السَّمَاوَاتِ وَاَلْاَرْضَ اَنْ تَزُولَا لَنْ نَزَلْنَا اِنْ اَمْسَکَهُمَا مِنْ اَحَدٍ مِنْ بَعْدِی ..... » را بنویسید .

- ۱- حفظ نگرهبانی جهان از نابودی توسط خداوند ۲- منحصر بودن حفظ و نگرهبانی جهان هستی در خداوند و ناتوانی غیر خداوند در این زمینه
- ۴- آیه «لَا الشَّمْسُ يَنْبَغِي لَهَا أَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَ لَا اللَّيْلُ سَابِقُ النَّهَارِ وَ كُلُّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ» به چه نکته ای اشاره دارد؟
- ۱- عدم خروج موجودات از قانونمندی خود ۲- قانونمندی استوار جهان و سلب اختیار از موجودات برای خروج از این قانونمندی
- ۵- منظور حضرت علی (ع) از این عبارت «از قضای الهی به قدر الهی پناه می برم» چیست؟ یعنی از نوعی قضا و قدر الهی، به نوع دیگری از قضا و قدر الهی پناه می برم.

– درستی و نادرستی جملات زیر را بنویسید.

- ۱) نظام خلقت که با علم و اراده الهی اداره می شود، مانع اختیار انسان است. **غلط**
- ۲) بسیاری از امور انسان اختیاری است و انسان در وقوع آنها نقش دارد. **غلط**
- ۳) زندگی در جهان قانونمند، پشتوانه اش علم و قدرت است. **صحیح**
- ۴) قدر و قدر به معنای اندازه و تقدیر به معنای اندازه گرفتن است. **صحیح**
- ۵) غذایی که برای رفع گرسنگی میل میکنیم به سبب اعتماد به قضا و قدر الهی است. **صحیح**
- ۶) قضا و قدر الهی با اختیار انسان ناسازگار است. **غلط**
- ۷) تقدیر الهی شامل همه ویژگی ها، کیفیت ها و کلیه روابط میان موجودات است. **صحیح**
- ۸) وجود اختیار و اراده در انسان ناشی از اراده الهی و خواست خداست. **صحیح**
- ۹) عواملی که به صورت مجموعه و با همکاری یکدیگر در پیدایش هر پدیده مشارکت دارند علل طولی است. **غلط**
- ۱۰) در علل طولی نقش عامل اول در پیدایش پدیده بیشتر از سایر عوامل است **غلط**
- ۱۱) کسی که اختیار را در سخن یا بحث انکار می کند، در «عمل» از آن بهره می برد و آن را اثبات می کند. **صحیح**

– جاهای خالی را با کلمات مناسب تکمیل کنید.

- ۱) اختیار به معنای ..... بر انجام یک کار و یا ترک آن است. یک حقیقت ..... است که هرکس آن را در خود می یابد. **توانایی – وجدانی**
- ۲) حتی کسی که .... را در سخن باعث انکار می کنند. در .... از آن بهره می برند و آن را انکار می کنند. **اختیار – عمل**
- ۳) باید توجه داشت که همین اختیار ..... که داریم، مبنای .... ما و ..... عاقبت و سرنوشت ماست. **محدودی – تعیین کننده**
- ۴) احساس رضایت از انجام کاری نشانه آن است که آن کار را از خود و نتیجه .... و تصمیم عاقلانه خود می دانیم. **اراده**
- ۵) عهد ها و پیمان ها بر اساس ..... استوارند. **مسئولیت پذیری**
- ۶) مشیت خداوند و قوانین حاکم بر هستی زمینه ساز شکوفایی ..... انسان است. **اختیار**
- ۷) اعتقاد به خدای حکیم این اطمینان را به انسان می دهد که جهان خلقت ..... دارد که در کار او اشتباه نیست. **حافظ و نگرهبانی**
- ۸) موجودات جهان از آن جهت که با فرمان و حکم و اراده الهی ایجاد می شوند ..... وابسته اند. **قضای الهی**
- ۹) اختیار و ویژگی ..... انسان است و نمی تواند از آن فرار کند حتی اگر بخواهد فرار کند باز هم یک کار ..... است زیرا این کار را ..... و ..... خود انجام می دهد. **ذاتی – اختیاری – خواست – اراده**
- ۱۰) مخلوقات جهان، از آن جهت که به حکم و اراده الهی ایجاد می شوند به ..... الهی وابسته اند. (خرداد تجربی ۹۸) **قضای**

– پاسخ صحیح:

- ۱- در مورد تعریف اختیار کدام گزینه صحیح است؟

الف) به معنای توانایی بر انجام یک کار و یا ترک آن است. یک حقیقت وجدانی که هر کس آن را در خود می یابد و اثبات می کند.

ب) به معنای توانایی بر انجام یک کار و یا ترک آن است. یک حقیقت وجدانی که همه آن را در خود نمی یابند.

۲) پذیرش آثار و عواقب عمل خود، به کدام شاهد اختیار اشاره دارد؟

الف) احساس رضایت و پشیمانی
ب) مسئولیت پذیری

۳) مخلوقات جهان از آن جهت که خدای متعال با علم خود، اندازه، حدود، ویژگی، موقعیت مکانی و زمانی آن ها را تعیین می کند...

الف) مقدر به تقدیر الهی هستند.
ب) به قضای الهی وابسته است.

۴) فرو ریختن دیوار کج یک.....است.

الف) قدر الهی
ب) قضای الهی

۵) اگر از ما سؤال شود: « خدای متعال، متناسب با کدام قوه بشر، وی را راهنمایی کرده و او را آزاد گذاشته است که از هدایت حق تعالی

استفاده کند و سپاسگزار او باشد یا ناسپاسی کند و از هدایت و لطفش بهره نبرد» کدام گزینه یاری رسان ما در پاسخ گویی خواهد بود؟

الف) قوه اختیار و تصمیم گیری - « اَنَا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ اِمَّا شَاكِرًا وَاِمَّا كَفُورًا »

ب) قوه تعقل و تفکر - « ذَلِكَ بِمَا قَدَّمْنَا اَيْدِيكُمْ وَاَنَّ اللّٰهَ لَيْسَ بِظَلَامٍ مُّبِينٍ »

۶) همه عبارتهای قرآنی ذیل، به نشانی از وجود اختیار در انسان دلالت دارند؛ به جز عبارت.....

الف) « اَنَا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ اِمَّا شَاكِرًا وَاِمَّا كَفُورًا »
ب) « ذَلِكَ بِمَا قَدَّمْنَا اَيْدِيكُمْ وَاَنَّ اللّٰهَ لَيْسَ بِظَلَامٍ مُّبِينٍ »

ج) « قَدْ جَاءَكُمْ بَصَائِرٌ مِّن رَّبِّكُمْ فَمَنْ اَبْصَرَ فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ اَعْمَىٰ فَعَلَيْهَا..... »

د) « اِنَّ اللّٰهَ يُمَسِّكُ السَّمَاوَاتِ وَاَلْاَرْضَ اَنْ تَزُولَا لَنْ نَّزَالِنَا اِنْ اَمْسَكْتُهُمَا مِنْ اَحَدٍ مِّنۢ بَعْدِهِ..... »

۷ - همه ابیات زیر در باره قضا و قدر است، به جز بیت.....

الف) رودها از خود، نه طغیان می کنند آنچه می گوئیم ما آن می کنند

ب) ما به دریا حکم طوفان می دهیم ما به سیل و موج فرمان می دهیم

ج) هیچ گویی سنگ را فردا بیا ورنیابی من دهم بد را سزا

د) قطره ای کز جویباری می رود از پی انجام کاری می رود

۸ - خداوند، درباره « قدر و قضای الهی » و این « قانونمندی تخلف ناپذیر و استوار » کدام آیه قرآنی ذیل را مثال می زند؟

الف) « لَا الشَّمْسُ يَنْبَغِي لَهَا اَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَاَلَا اللَّيْلُ سَابِقُ النَّهَارِ وَاَلَا فِي فَلَكَ يَسْبَحُونَ »
ب) « اَنَا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ اِمَّا شَاكِرًا وَاِمَّا كَفُورًا »

ج) « ذَلِكَ بِمَا قَدَّمْنَا اَيْدِيكُمْ وَاَنَّ اللّٰهَ لَيْسَ بِظَلَامٍ مُّبِينٍ »
د) « قَدْ جَاءَكُمْ بَصَائِرٌ مِّن رَّبِّكُمْ فَمَنْ اَبْصَرَ فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ اَعْمَىٰ فَعَلَيْهَا..... »

۹ - بیت « این که فردا این کنم یا آن کنم خود دلیل اختیار است ای صنم » از شواهد وجود اختیار (خرده ۹۸ تجربی)

الف) مسئولیت پذیری
ب) تفکر و تصمیم

تعریف اصطلاحات:

۱) اختیار: به معنای توانایی بر انجام یک کار و یا ترک آن، یک حقیقت وجدانی است و هر انسانی آن را در خود می یابد و می بیند که شبانه روز در حال

تصمیم گرفتن برای انجام یک کار یا ترک آن است.

۲) قدر الهی: « قدر » و « قدر » در لغت به معنای « اندازه » و « تقدیر » به معنای « اندازه گرفتن » است. و در اصطلاح: موجودات از آن جهت که

خداوند با علم خود، اندازه، حدود، ویژگی، موقعیت مکانی و زمانی آنها را تعیین می کند، مقدر به تقدیر الهی هستند.

۳) قضای الهی: در لغت به معنای « به انجام رساندن »، « پایان دادن »، « حکم کردن » و « حتمیت بخشیدن » است. و در اصطلاح از آن جهت که

مخلوقات جهان با فرمان و حکم و اراده الهی ایجاد می شوند، به قضای الهی وابسته اند.

۴) علل عرضی: در پیدایش هر پدیده ممکن است چند عامل به صورت مجموعه و با همکاری یکدیگر مشارکت کنند. این گونه علل را « علل عرضی » می

گویند و هر عامل به طور مستقیم نقش خاصی را بر عهده دارد که با نقش دیگری متفاوت است.

(۵) علل طولی: گاهی تأثیر چند عامل در پیدایش یک پدیده اینگونه است که یک عامل در عامل دوم اثر می گذارد و عامل دوم در عامل سوم تأثیر می گذارد تا اثر عامل اول را به معلول منتقل کند .

- سوالات کوتاه پاسخ

(۱) چه عاملی مبنای تصمیم گیری های ما و تعیین کننده عاقبت و سرنوشت ماست؟ اختیار محدودی که انسان دارد.

۲- آیا انسانها می توانند اختیار را انکار نمایند؟ خیر ، حتی کسی که اختیار را در سخن یا بحث انکار می کند ، در عمل از آن بهره می برد و آن را اثبات می کند.

۳- نمونه هایی از قوانین که خارج از اختیار ماست و به طور طبیعی انجام می شود را نام ببرید. ۱- عملکرد دستگاههای بدن انسان ۲- برخی قوانین حاکم بر طبیعت

(۴) شواهد اختیار در وجود انسان را نام ببرید. ۱- تفکر و تصمیم ۲- احساس رضایت و پشیمانی ۳- مسئولیت پذیری (خرداد ۱۹۸۵ انسانی)

(۵) زمینه ساز شکوفایی اختیار انسان چیست؟ مشیت خداوند و قوانین حاکم بر هستی

(۶) قانونمندی جهان خلقت پشتوانه اش چیست؟ علم و قدرت خداوند

(۷) اینکه چند عامل به صورت مجموعه و با همکاری یکدیگر در پیدایش یک پدیده مشارکت دارند، چه نوع عللی است؟ علل عرضی

(۸) در کدام علل، هر عامل به طور مستقیم نقش خاصی را در پیدایش یک پدیده، به عهده دارد؟ علل عرضی

(۹) در کدام علل هر عامل در عامل دیگر اثر گذاشته تا اثر عامل اول به علل دیگر منتقل شود؟ علل طولی

(۱۰) آیا اراده انسان در عرض اراده خداوند است؟ خیر بلکه در طول اراده خداوند است.

۱۱- خداوند کدام قدرت، را به ما عطا نموده و از ما خواسته با استفاده از آن برای زندگی خود برنامه ریزی کنیم، و به قله های کمال برسیم؟ «قدرت اختیار و اراده». ما تا آنجا می توانیم پیش رویم که جز خدا، کسی عظمت آن را نمی داند.

- سوالات تشریحی :

۱- «عمل اختیاری» را با «عمل غیر اختیاری» مقایسه نمایید. میان حرکات قلب یک فرد برای گردش خون و حرکات پای وی به هنگام

قدم زدن ، تفاوت اساسی وجود دارد ، همچنان که تفاوت است میان حرکات دستی که بر اثر بیماری لرزش دارد با حرکت دستی که خود شخص برای غذا خوردن بالا و پایین می آورد . ضربان . ضربان قلب و حرکت دستی که بر اثر بیماری لرزش دارد اختیاری نیست، ولی حرکات پا برای رفتن به سوی یک مقصد و حرکات دست در هنگام غذا خوردن اختیاری و تابع اراده انسان است.

۲- آیا همه امور زندگی ما، «اختیاری» هستند؟ تجزیه و تحلیل نمایید. «خیر» بسیاری از امور اختیاری نیست و ما در وقوع آنها نقشی نداریم .

به عنوان مثال ، پیچ یک از ما در عملکرد دستگاههای مختلف بدن خود، مانند دستگاه گوارش و یا گردش خون، و همچنین در قوانین حاکم بر طبیعت مانند قانون جاذبه زمین ، توالی فصلها و ..... نقشی نداریم و این امور خارج از اختیار ما و به صورت طبیعی انجام می شود.

۳- «تفکر و تصمیم» چگونه می تواند شهادی بر وجود اختیار باشد؟ توضیح دهید. هر کدام از ماهواره تصمیم هایی می گیریم و برای این تصمیم ها ابتدا اندیشه می کنیم و جوانب آن را می سنجیم و سپس دست به عمل می زنیم . گاهی نیز دچار تردید می شویم که از میان چندین راه و چندین کار، کدام یک را انتخاب کنیم . دست آخر ، پس از بررسی های لازم ، یکی را برگزیده و عمل می کنیم.

۴- «احساس رضایت یا پشیمانی» چگونه شاهدهی بروجود اختیار در انسان است؟ توضیح دهید. هرگاه در کاری موفق شویم، احساس رضایت و خرسندی وجودمان را فرا می‌گیرد. این احساس رضایت نشانه آن است که آن کار را از خود و نتیجه اراده و تصمیم عاقلانه خود می‌دانیم. گاه نیز در کاری مرتکب اشتباه می‌شویم و به خود یا دیگری زیان می‌رسانیم. در این هنگام احساس ندامت و پشیمانی می‌کنیم و با خود می‌گوییم ای کاش آن کار را انجام نمی‌دادم. این احساس ندامت نشانگر آن است که من توان ترک آن کار را داشته‌ام.

۵- احساس رضایت و ندامت» در انسان نشانگر چیست؟ «احساس رضایت» نشانگر آن است که انسان آن کار انجام داده شده، را از خود و نتیجه اراده و تصمیم عاقلانه خود می‌داند و «احساس ندامت» نشانگر آن است که انسان توان ترک آن کار را داشته‌است.

۶- «مسئولیت‌پذیری» چگونه شاهدهی بروجود اختیار در انسان است؟ توضیح دهید. هر کدام از ما خودمان را مسئول کارهای خود می‌دانیم. به همین جهت آثار و عواقب عمل خود را می‌پذیریم و اگر به کسی زیان رسانده‌ایم، آن را جبران می‌کنیم. عهد‌ها و پیمانها نیز بر همین اساس استوارند. بنابراین، اگر کسی پیمان شکنی کند و مسئولیت را انجام ندهد خود را مستحق مجازات می‌داند.

۷- چرا خداوند قدرت اختیار و اراده را به انسانها داده است؟ تا با استفاده از آن برای زندگی خود برنامه ریزی کرده و به قله‌های کمال برسند و تا آنجا پیش روند که جز عظمت خداوند عظمت آن را نمی‌داند.

۸- ما در چگونه جهانی زندگی می‌کنیم؟ در جهانی که خداوند امور آن را تدبیر می‌کند و قوانین مشخصی را بر آن حاکم کرده و جهان هستی مطابق با آن قوانین عمل می‌کند و به پیش می‌رود.

۹- اعتقاد به خدای حکیم، که با حکمت خود جهان را خلق کرده و اداره می‌کند، چه اطمینانی به انسان می‌دهد و چه نتیجه‌ای دارد؟ این

اطمینان را که همه وقایع و رخدادهای جهان، تحت یک برنامه سامان‌دهی شده و غایتمند انجام می‌گیرد و نه اتفاقی و بی‌هدف. کسی که معتقد به حاکمیت چنین خدایی است، هر چند خودش از شناخت علت بسیاری از حوادث و رخدادهای جهان عاجز است، اما مطمئن است که هر حادثه‌ای هدف معین و مشخصی دارد و از سر تصادف، غفلت یا ندانم کاری رخ نمی‌دهد.

۱۰- این بینش که خدا حافظ و نگهبان جهان است، چه اطمینان خاطر به انسان می‌دهد؟ این اطمینان را که جهان خلقت حافظ و نگهبانی دارد که در کار او اشتباه نیست. به عبارت دیگر، کشتی جهان ناخدایی دارد که به موجب علم و قدرت ناخدا، هیچ‌گاه غرق و نابود نخواهد شد.

۱۱- در نتیجه اعتقاد به چه چیزی، انسان خدانشناس می‌داند که فقط با زندگی در یک جهان قانونمند که پشتوانه آن «علم و قدرت خداست» وی امکان حرکت و فعالیت دارد؟ چرا؟ اعتقاد به خدایی حکیم که با حکمت خود جهان را خلق کرده و اداره می‌کند. زیرا زیربنا زندگی در چنین جهانی است که او می‌تواند قوانین حاکم بر هستی و خلقت را بشناسد و برای رفع نیازهای خود از آنها استفاده کند و به هدفهای خود برسد. به عبارت دیگر، او در جهانی زندگی می‌کند که قدر و قضای الهی بر آن حاکم است.

۱۲- چرا انسان خدانشناس می‌داند که فقط با زندگی در جهان قانونمند، امکان فعالیت و حرکت دارد؟ زیرا با زندگی در چنین جهانی است که او می‌تواند قوانین حاکم بر هستی و خلقت را بشناسد و برای رفع نیازهای خود از آنها استفاده کند و به هدفهای خود برسد. به عبارت دیگر، او در جهانی زندگی می‌کند که قدر و قضای الهی بر آن حاکم است.

۱۳- اینکه می‌گوییم قدر و قضای الهی بر جهان حاکم است، به چه معناست؟ به این معناست که که نقشه جهان با همه موجودات و ریزه‌کاریها و ویژگی‌ها و قانون‌هایش از آن خدا و از علم خداست و اجرا و پیاده کردن آن نیز به اراده خداست. به همین دلیل، نه در نقشه جهان نقصی هست و نه در اجرا و پیاده کردن آن.

۱۴- چگونه می‌توان این پندار غلط که «قضا و قدر با اختیار انسان سازگار نیست و تقدیر، چیزی و رای قانونمندی جهان و نظم در آن است» را اصلاح کرد؟ تجزیه و تحلیل نمایید. برخی چنین پنداشته‌اند که قضا و قدر الهی با اختیار انسان سازگار است و تصور می‌کنند تقدیر، چیزی و رای قانونمندی جهان و نظم در آن است که وقتی به حادثه‌ای تعلق گرفت، هر قانونی را لغو و هر نظمی را بر هم می‌زند؛ در حالی که دیدیم معنای قدر و قضای

الهی این است که هر چیزی مهندسی و قاعده خاص خود را دارد که این قواعد، توسط انسان قابل یافتن و بهره گیری است. بدون پذیرش قدر و قضای الهی هیچ نظمی برقرار نمی شود و هیچ زمینه ای برای کار اختیاری پدید نمی آید.

۱۵- پاسخ حضرت علی(ع) به شخصی که از آن حضرت سؤال می کند آیا از قضای الهی می گریزی؟ چه بود؟ امام فرمود « نه، بلکه از قضای الهی به قدر الهی پناه می برم».

۱۶- برداشت نابجای آن شخص چه بود؟ چنین بود که ما هیچ اختیاری در تعیین سرنوشت خود نداریم و اگر قرار باشد دیوار بر سرمان خراب شود حتماً این اتفاق خواهد افتاد و ما نمی توانیم تغییری در آن ایجاد کنیم؛ بنابراین، حرکت و تغییر مکان و تصمیم گیری بر اساس دستور عقل بی فایده است.

۱۷- حضرت علی(ع) چگونه نگرش صحیح خود را از قضا و قدر نشان داد؟ با رفتار و گفتار خود، نگرش صحیح خود از قضا و قدر را نشان داد و به آن شخص و دیگران آموخت که اعتقاد به قضا و قدر، نه تنها مانع حرکت و عمل انسان نیست، بلکه عامل و زمینه ساز آن است. در واقع، فروریختن دیوار کج یک قضای الهی است، اما این قضا متناسب با ویژگی و تقدیر خاص آن دیوار، یعنی کجی آن است. اما اگر این دیوار ویژگی دیگری داشته باشد، قضای دیگری را به دنبال خواهد آورد و انسانی که این دو تقدیر و این دو قضا را بشناسد تصمیم می گیرد و دست به انتخاب مناسب تری می زند.

۱۸- منظور از تقدیر جهان به وسیله خداوند چیست؟ منظور فقط تعیین طول، عرض، حجم، مکان و زمان یک موجود نیست. اینها ساده ترین و آشکار ترین تقدیرها است. تقدیر الهی شامل همه ویژگی ها، کیفیت ها و کلیه روابط میان موجودات می شود.

۱۹- اختیار انسان یک تقدیر الهی است، را توضیح دهید. یکی از تقدیرات الهی برای انسان این است که او دارای اختیار باشد؛ یعنی همان طور که مثلاً به آب، و ویژگی مایع بودن را داده است، به انسان نیز ویژگی مختار بودن را عطا کرده است. به تعبیر دیگر، خداوند این گونه تعیین کرده است که انسان کارهایش را «با اختیار انجام دهد» و کسی نمی تواند از اختیار که ویژگی ذاتی اوست فرار کند؛ حتی اگر بخواهد فرار کند، باز هم یک کار اختیاری بوده، چون همین کار را با خواست و اراده خود انجام داده است. (ش ۹۸ تجربی)

۱۹- علل عرضی را با مثال تجزیه و تحلیل نمایید. مثلاً برای پیدایش یک گل، مجموعه ای از باغبان، خاک، آب، نور و حرارت دست به دست هم می دهند و با مشارکت یکدیگر گل را پدید می آورند. یا مثلاً وقتی دوفنر دسته های یک گلدان بزرگ را می گیرند و جا بجا می کنند، هر کدام از این دو نفر نیروی خاصی را وارد می کند که باعث جابجایی گلدان می شود. در هر دو مثال، هر یک از این عوامل و عناصر اثر خاصی را، مستقل از دیگری، اعمال می کند تا گل بروید یا گلدان جابجا شود.

۲۰- علل طولی را با مثال توضیح دهید. برای مثال، وقتی شما قلم به دست می گیرید و نامه می نویسید، چند عامل، در طول هم، در انجام این کار دخالت دارند:

۱- قلم که با حرکت خود روی صفحه جملات را می نگارد؛ ۲- دست انسان که قلم را به حرکت در می آورد؛ ۳- ساختار عصبی بدن انسان، که موجب حرکت دست او می شود؛ ۴- اراده انسان که مقدم بر سه علت قبلی است، ۵- نفس یا روح انسان که اراده از او پدید می آید. کل کار نوشتن را به هر یک از این عوامل می توان نسبت داد؛ بدین معنا که اگر هر یک از این عوامل نبود، عمل نوشتن ممکن نمی شد، اما هر علتی، به ترتیب، علت بودن خود را از عامل بالاتر می گیرد.

۲۱- رابطه اختیار انسان با اراده خداوند چگونه است؟ تشریح نمایید. وجود اختیار و اراده در انسان ناشی از اراده الهی و خواست خداست. به عبارت دیگر، خداوند اراده کرده است که انسان موجودی مختار و دارای اراده باشد. در فعل اختیاری، تا زمانی که ما به انجام دادن فعلی اراده نکرده ایم، آن فعل انجام نمی گیرد، در عین حال، وجود ما، اراده ما و عملی که از ما سر می زند همگی وابسته به اراده خداوند است. یعنی اراده انسان، در طول اراده خداست و با آن منافات ندارد.

۲۲- ابیات زیر به کدام شواهد و نشانه های اختیار در وجود انسان اشاره دارد؟

{ احساس رضایت و پشیمانی { مسئولیت پذیری ← تفکر و تصمیم	این دریغ و خجلت و آزرم چیست؟ ز اختیار خویش گشتی مهتدی ورنیایی من دهم بد را سزا؟ هیچ با سنگی عتابی کس کند؟ خود دلیل اختیار است ای صنم	گر نبودی اختیار این شرم چیست وان پشیمانی که خوردی زان بدی هیچ گویی سنگ را فردا بیا هیچ عاقل مر کلوخی را زند این که فردا این کنم یا آن کنم
--	--	---

۲۳- این بیت شعر چه نکته ای را بیان می کند؟

قطره ای کز جویباری می رود ← از پی انجام کاری می رود ← هدفمندی موجودات جهان

۲۴- تفاوت علل در مثال «پرورش گل» یا مثال «نوشتن با قلم» در چیست؟

در مثال پرورش گل، علت ها در عرض هم قرار داشتند (در یک ردیف) اما در مثال نوشتن با قلم، علت ها در طول هم هستند (در یک ردیف نیستند، بلکه نسبت به هم در مرتبه های مختلف قرار دارند)

تست:

۱- آیه شریفه (لا الشمس ینبغی ان ترک القمر ولا اللیل سابق النهار) از نظر مصادیق با کدام آیه هم مفهوم است؟ سوالات کنکور زبان ۹۷

- ۱ - انا هدیناه السبیل اما شاکرا اما کفورا ....
 ۲ - لتجرى الفلک فیه بامرہ ولتبتغوا من فضلہ)...
 ۳ - قد جاءکم بصائر من ربکم فمن ابصر فلنفسه... ۴ - (ان الله یمسک السماوات والارض ان تزولا)...

۲ - از کدام آیه شریفه اختیار انسان و سلب اختیار از سایر مخلوقات قابل برداشت است؟ سراسری انسانی ۹۶

- ۱- ان امسکهما من احد من بعده-کل فی فلک یسبحون
 ۲- ان امسکهما من احد من بعده-هو الذی یحیی ویمیت
 ۳- قد جاءکم بصائر من ربکم -هو الذی یحیی ویمیت
 ۴- قد جاءکم بصائر من ربکم -کل فی فلک یسبحون

۳- با توجه به اینکه رهنمود های روشن الهی برای هدایت انسان به دست ما رسیده ثمره اطاعت و زیان نافرمانی کدام است؟ سراسری زبان ۹۵

- ۱- فمن ابصر فلنفسه ومن عمی فعلیها
 ۲- ولتبتغوا من فضلہ ولعلکم تشکرون
 ۳- فاذا قضی امرا فانما یقول له کن فیکون
 ۴- ولننزلنا ان امسکهما من احد من بعده

۴ - اختیار در انسان چگونه امری است و کدام آیه شریفه حاکی از آن است؟ سراسری هنر ۹۵

- ۱- مشهود وانکار ناپذیر-ومنهم من یستمعون الیک افانت تسمع الصم ولو کانوا لایعقلون
 ۲- قضای الهی و تغییر ناپذیر -ومنهم من یستمعون الیک افانت تسمع الصم ولو کانوا لایعقلون
 ۳- مشهود وانکار ناپذیر -قد جاءکم بصره ائره من ربکم فمن ابصر فلنفسه ه سه و من ع ه می فعلی ها و ما آنا علی کم بحفیظ

- ۴- قضای الهی و تغییر ناپذیر -قد جاءکم بصره ائره من ربکم فمن ابصر فلنفسه ه سه و من ع ه می فعلی ها و ما آنا علی کم بحفیظ

۵- از آیه ی شریفه ی « انا هدیناه السبیل اما شاکرا و اما کفورا » کدام مفهوم دریافت می شود؟ سراسری ریاضی ۹۴

- ۱- فلسفه ی نبوت نشان دادن راه به انسان است و شکرگزاری یا کفران به وسیله ی قدرت اختیار انسان صورت می گیرد.
 ۲- هدایت انسان ها به وسیله ی خداوند و از طریق پیامبران صورت میگیرد و نداشتن اختیار برای انسان ها امر عادی است.
 ۳- فلسفه ی نبوت نشان دادن راه به انسان است و خداوند به وسیله ی پیامبران راه شکرگزاری را تبیین می کند.
 ۴- هدایت انسانها به وسیله ی پیامبران صورت می گیرد و آن ها شکرگزاری و کفران را به انسان نشان می دهند.
 ۶- تعیین اندازه، ویژگی ها و نقشه پدیده ها چه نام دارد و بر خواسته از چیست؟ و پیام کدام آیه شریفه حاکی از آن است؟ (سراسری ۹۴ انسانی)

- ۱- تقدیر-حکمت الهی -اناکل شیء خلقناه بقدر
 ۲- قضا-حکمت الهی -اناکل شیء خلقناه بقدر

- ۳- تقدیر-قدرت الهی -هو الذی یحیی و یمیت فاذا قضی امرا فانما یقول له کن فیکون

۴- قضا- قدرت الهی - هو الذی یحیی و یمیت فاذا قضا امرنا فانما یقول له کن فیکون

۷- آیه شریفه «ان الله یمسک السماوات والارض ان تزولا» و آیه « لتجرى الفلک بامرہ » به ترتیب بیانگر کدام مفهوم است؟ سراسری خارج از کشور

۱- قضای الهی-قضای الهی ۲- تقدیر الهی- تقدیر الهی ۳- تقدیر الهی-قضای الهی ۴- قضای الهی- تقدیر الهی

۸- بین نظام مقدر جهان و اراده و اختیار انسان رابطه ی .... حاکم است به این معنی که ..... می باشد . سراسری ریاضی

۱- طولی - اراده ی انسان مؤخر از اراده ی خداوند ۲- عرضی - اراده ی انسان مؤخر از اراده ی خداوند

۳- طولی - انسان ، همان را اراده می کند که مقدر او ۴- عرضی - انسان ، همان را اراده می کند که مقدر او

درس ششم ..... ((سنتهای الهی))

۱- با تفکر در آیات به سوالات زیر پاسخ دهید:

الف) «كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَنَبَلُّوْكُمْ بِالْشَّرِّ وَالْخَيْرِ فِتْنَةً ۗ وَآلِنَا تُرْجَعُونَ» (۳۵- انبیاء)

معاد

ب) «أَحْسِبَ النَّاسَ أَنْ يَتَزَكَّوْا أَنْ يَقُولُوا آمَنَّا وَهُمْ لَا يُفْتَنُونَ» (۲- عنکبوت)

امتحان و ابتلاء

ج) «كُلًّا نُمِدُّ هُوَآءًا وَ هُوَآءًا مِنْ عَطَايَ رَبِّكَ وَ مَا كَانَ عَطَاؤُ رَبِّكَ مَحْظُورًا» (۲۰- اسراء)

امداد عام الهی

د) «وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ» (۶۹- عنکبوت)

امداد خاص (توفیق الهی)

ه) «وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّمَا نُمَلِّئُهُمْ خَيْرٌ لَّأَنفُسِهِمْ إِنَّمَا نُمَلِّئُهُمْ لِيُزَادُوا إِثْمًا وَ لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ» (۱۷۸- آل عمران) املاء و امهال

و) «وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ وَ أُمَلِّئُهُمْ إِنَّ كَيْدِي مَتِينٌ» (۱۸۲ و ۱۸۳- اعراف) استدراج - املاء و امهال

ز) «مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ مِثَالِهَا وَ مَنْ جَاءَ بِالسَّوِّئَةِ فَلَا يُجْزَىٰ إِلَّا بِمِثْلِهَا وَ هُمْ لَا يُظْلَمُونَ» (۱۶۰- انعام) سبقت رحمت بر غضب

الهی

ح) «وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ آمَنُوا وَ اتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِمْ بَرَكَاتٍ مِنَ السَّمَاءِ وَ الْأَرْضِ وَ لَكِن كَذَّبُوا فَأَخَذْنَاهُمْ بِمَا يَكْسِبُونَ» (۹۶- اعراف) تأثیر اعمال انسان در زندگی او

الف) آیات به کدام سنت های الهی اشاره دارند؟

ب) جاهای خالی را تکمیل نمایید.

۱- هر انسانی در زندگی خود همواره به وسیله امور..... یا با امور..... در معرض..... خطر است. شر - خیر - امتحان و آزمایش

۲- هر کس ادعای ایمان کند ..... قرار می گیرد. در معرض امتحان و آزمایش

۳- رحمت واسطه الهی به همه افراد جامعه، چه نیکوکار و چه بدکار..... تعلق می گیرد

۴- خداوند کسانی را که در راه او قدم بردارند، به طور خاص..... می کند. امداد و هدایت

۵- خداوند به کافران مهلت می دهد و آنان از این مهلت..... در جهت افزایش گناه استفاده می کنند.

۶- برخی گناهکاران به دست خویش خود را در معرض هلاکت قرار می دهند و ..... گرفتار عذاب می شوند. به تدریج

۷- خداوند پاداش کار نیک را چند برابر و کیفر کار بد را به اندازه خودش می دهد و این نشانه ..... الهی است. لطف و رحمت

۸- مطابق با قانون الهی آینده انسان بر اساس..... رقم می خورد. رفتار خوب و بد انسان

۱۱) حفظ آبروی بندگان گناهکار و پذیرش عبادت اندک ، نمونه هایی از سنت ..... است. ش ۹۸ تجربی سبقت رحمت بر غضب

۲- طبق فرمایش امام صادق(ع) «اگر خداوند خیر بنده اش را بخواهد ، اگر بنده گناهی مرتکب شود ، او را گوشمالی می دهد» چرا؟ زیرا

انسان به یاد توبه بیفتد.

۳- طبق فرمایش امام صادق (ع) «اگر خداوند سر بنده اش را بخواهد، بعد از انجام گناه، نعمتی به او می بخشد» چرا؟ زیرا استغفار را فراموش کند و به راه خود ادامه دهد.

۴- قرآن کریم در باره چه کسانی می فرماید؟ «اینان در آخرت، جز آتش دوزخ ندارند و هر چه در دنیا کرده اند بر باد رفته و آن چه را که انجام می دهند، باطل است» با کدام سنت الهی مرتبط است؟ سنت امداد عام الهی

۵- با توجه به آیه ۹۶ سوره اعراف تحلیل کنید که حکمت برخی پیشامدهای سخت و ناگوار در زندگی چیست؟ «فَأَخَذْنَا هُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ» پیشامدهای سخت و ناگوار نتیجه اعمال ناپسند و گناهان خود انسان است.

۶- با توجه به آیات ۱۸۲ و ۱۸۳ سوره اعراف تحلیل کنید که در چه صورتی و فور نعمت نشانه سنت استدرج است؟ سنت استدرج در مورد کسانی است که اعتقادی به خدا و دستورات او ندارند (والَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا) بنا براین زیادی نعمت دلیل بر گرفتاری به استدرج نیست بلکه اگر کسی غرق در نعمت باشد و در همان حال بی اعتقاد به خداوند و دستورات او باشد گرفتار در استدرج شده است.

۷- حدیث شریف امام صادق علیه السلام که می فرماید: «... کسانی که به سبب نیکوکاری زندگی دراز دارند از کسانی که به عمر اصلی زندگی می کنند، بیشترند» در بردارنده کدام سنت الهی می باشد؟ تاثیر اعمال انسان در زندگی (خرداد تجربی ۹۸)

- درستی و نادرستی عبارات زیر را معلوم کنید:

- ۱) آینده زندگی هر فرد در موارد بسیاری تحت تاثیر رفتارهای گذشته اوست. صحیح
- ۲) از جلوه های امتحان الهی، ایجاد زمینه مناسب برای رشد و تعالی شخص مومن است. غلط
- ۳) خداوند، انسان تلاشگر و مجاهد را حمایت می کند. صحیح
- ۴) خداوند انسان را فقط با اتفاقات ناگوار می آزمایشد. غلط
- ۵) موفقیت در هر آزمون و امتحان الهی سبب ورود به مرحله ای برتر می شود. صحیح
- ۶) عام ترین و فراگیر ترین قانون خداوند سنت امداد خاص (توفیق الهی) است. غلط
- ۷) امداد عام به معنای قرار دادن فرد در تنگنا است. غلط
- ۸) شناخت قوانین جهان خلقت سبب آشنایی با نشانه الهی و بهره گیری از طبیعت می شود. صحیح
- ۹) قانونمندی حاکم بر جهان خلقت، تجلی تقدیر الهی و زمینه ساز حرکت و پویایی انسان و به کار گیری اراده و اختیار اوست. صحیح
- ۱۰) اگر انسان «ایمان به خداوند» و «بندگی» او را اعلام نماید، بنا بر سنت ابتلاء وارد امتحانهای خاص آن می شود. صحیح
- ۱۱) به میزانی که انسان در آزمونهای اولیه سربلند بیرون آید، قدم در آزمونهای بعدی گذارد و برای کسب کمالات برتر آماده میشود. صحیح

- جاهای خالی را با کلمات مناسب تکمیل کنید:

- ۱) قانون مندی جهان خلقت بر اساس ..... است. تقدیر الهی
- ۲) عام ترین و فراگیر ترین سنت الهی، سنت ..... است. امتحان و ابتلاء
- ۳) هویت و شخصیت انسان ها با ..... ساخته و شناخته می گردد. امتحان و ابتلاء
- ۴) روی آوردن دنیا و لذت های دنیوی به برخی انسان های گناهکار نشانه ..... خداوند نیست. لطف
- ۵) توفیق به معنای ..... است. یکی از جلوه های توفیق، ..... و ..... الهی به دنبال ..... و ..... است.

آسان نمودن - نصرت و هدایت الهی - تلاش و مجاهدت

- ۶) در کسب توفیق الهی، ..... هم نقش تعیین کننده دارد. عامل درونی

- ۷) از جمله سنت های حاکم بر زندگی معاندان و غرق شدگان در گناه سنت..... و ..... نام دارد.
- ۸) حالت تدریجی در حرکت به سوی عذاب الهی را سنت..... می خوانند.
- ۹) قرار گرفتن در دایره سنت املاء و استدراج نتیجه..... خود انسان است.
- ۱۰) تقوا و ایمان واقعی به خدا سبب ..... الهی می شود.
- ۱۱) حفظ آبروی بندگان گناهکار و پذیرش عبدک اندک ، نمونه هایی از سنت ..... است. ش. ۹۸ تجربی

– پاسخ صحیح:

۱) کدام عبارت در مورد قوانین حاکم بر زندگی انسان ها (سنت های الهی) صحیح است؟

الف) دیدگاه ما را نسبت به وقایع و حوادث جهان از دیگران ممتاز می سازد. (ب) سبب بهره گرفتن ما از طبیعت می شود.

۲) فراهم کردن امکانات و لوازم رسیدن به خواسته ها و هدف های دو گروه (پذیرندگان راه حق و باطل) مربوط به کدام سنت الهی است؟

الف) توفیق الهی (ب) امداد عام الهی

۳) از جمله سنت های حاکم بر زندگی معاندان و غرق شدگان در گناه.....

الف) امتحان و ابتلاء (ب) املاء و امهال

۴) این حدیث امام صادق(ع) « إِنَّمَا الْمُؤْمِنُ بِمَنْزِلَةِ كَفَّةِ الْمِيزَانِ كُلَّمَا زِيدَ فِي بِلَانِهِ » به کدام سنت الهی اشاره دارد و با کدام آیه

ارتباط معنایی دارد؟

الف) ابتلاء - أَحْسِبُ النَّاسَ أَنْ يَتْرَكُوا أَنْ يَقُولُوا آمَنَّا وَهُمْ لَا يُفْتَنُونَ (ب) امداد خاص الهی - وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا .....

۵) «گاهی خداوند علاوه بر مهلت دادن به گمراهان ، بر امکانات آنان می افزاید و معاندان و گناهکاران با استفاده از همین امکانات و با اصرار خودشان، بیش تر در فساد فرو می روند و قدم به قدم از انسانیت فاصله گرفته و به تدریج به سوی هلاکت ابدی نزدیک تر می شوند»

به کدام سنت الهی اشاره دارد و کدام آیه شریفه ، مبین آن است؟

الف) املاء - وَلَا يَحْسِبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّمَا نُمَلِّئُهُمْ خَيْرٌ لَّأَنفُسِهِمْ (ب) استدراج - وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ

۶- این فرمایش امام صادق(ع) « مَنْ يَمُوتُ بِالذُّنُوبِ أَكْثَرُ مِمَّنْ يَمُوتُ بِالْأَجَالِ وَ..... » به کدام سنت الهی اشاره داشته و با کدام آیه

ارتباط معنایی دارد؟

الف) تأثیر اعمال انسان در زندگی او - وَ لَوْ أَنَّ أَهْلَ الْفُرَى آمَنُوا وَ اتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِنَ السَّمَاءِ وَ الْأَرْضِ وَ.....

(ب) امداد خاص الهی - وَ لَوْ أَنَّ أَهْلَ الْفُرَى آمَنُوا وَ اتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِنَ السَّمَاءِ وَ الْأَرْضِ وَ.....

۷- طبق فرمایش حضرت علی(ع) « چه بسا احسان پیایی خدا، کسی را گرفتار کند و پرده پوشی خدا، او را مغرور سازد و با ستایش مردم

فریب خورد و خدا هیچ کس را همانند کسی که به او مهلت داده ، امتحان و آزمایش نکرده است» به کدام سنت الهی اشاره دارد و با کدام

آیه ، ارتباط معنایی دارد؟

الف) امهال - وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ (ب) استدراج - وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ

– کشف ارتباط:

عبارت های سمت راست را به عبارت های مرتبط در سمت چپ مشخص کنید.

- ۱) قرار دادن فرد در تنگنا که صفات درونی خود را بروز می دهد. (الف) استدراج
- ۲) خداوند دست انسان تلاشگر را می گیرد و او را به پیش می برد. (ب) سبقت رحمت بر غضب
- ۳) رضایت سریع از کسی که طلب آمرزش کرده است . (ج) توفیق الهی

۴) قدم به قدم از انسانیت فاصله گرفتن و به تدریج به سوی هلاکت ابدی نزدیک شدن (د) امتحان و ابتلاء
(ه) امداد عام الهی

– کشف ارتباط ۲: عبارات های سمت راست را به عبارات های مرتبط در سمت چپ مشخص کنید. ش ۹۸ تجربی

الف) حمایت خداوند از انسان تلاشگر و مجاهد	۲	۱- ابتلاء
ب) ساخته و شناخته شدن هویت و شخصیت انسانها	۱	۲- امداد خاص (توفیق الهی)
ج) سنت حاکم بر زندگی معاندان و غرق شدگان در گناه	۴	۳- استدراج
		۴- املاء و امهال

– اصطلاحات زیر را تعریف کنید:

۱- **امتحان و ابتلاء:** ابتلاء در لغت به معنای امتحان است و در اینجا به معنای قرار دادن فرد در تنگنا یا وقیعی است که صفات درونی خود را بروز دهد و درستی یا نادرستی آنچه را که ادعا کرده مشخص سازد. (ش ۹۸ تجربی)

۲- **توفیق الهی:** امداد خاص خدای متعال نسبت به آنان که با نیت پاک، قدم در راه حق گذارند (۰/۵) و سعادت جهان آخرت و رضایت پروردگار را هدف خود قرار دهند، «توفیق الهی» نام دارد. (۰/۵) (خرداد ۹۸ تجربی)

۳- **املاء و امهال:** انسانی که به دام گناه می افتد، خداوند برای او شرایطی فراهم می کند تا توبه کند (۰/۲۵) اما اگر کسانی چنان در گناه پیش روند که از کار خود خرسند باشند، خداوند به آنها فرصت می دهد و آنها با اختیار خود این فرصت را وسیله و طه و رشدن در گناهان قرار می دهند، به طوری که اگر در ابتدا اندک امیدی وجود داشت که نور حق در دلشان بتابد، چنین امیدی بر باد رفته و به شقاوت ابدی گرفتار می شوند (۰/۵) این سنت، حاکم بر زندگی معاندان و گناهکاران است (۰/۲۵) (خرداد ۹۸ انسانی)

۴- **استدراج:** حالت تدریجی در حرکت به سوی عذاب الهی را سنت «استدراج» می خوانند.

۵- **امداد خاص (توفیق الهی):** امداد خاص خدای متعال نسبت به آنان که با نیت پاک قدم در راه حق گذارند و سعادت جهان آخرت و رضایت پروردگار را هدف خود قرار دهند، «توفیق الهی» یا «امداد خاص» نام دارد. (خرداد ۹۸)

– به سوالات زیر پاسخ کوتاه بدهید:

۱- بر اساس چه چیزی، جهان خلقت قانونمند است و پدیده ها در دایره قوانین خاص مسیر تکامل خود را می پیمایند؟ تقدیر الهی

۲- چرا لازم است، با برخی از قوانین و سنت های الهی آشنا شویم؟ زیرا بتوانیم با توجه به آنها، بهتر برنامه ریزی کنیم و راه موفقیت را هموارتر سازیم.

۳- نتایج شناخت قوانین جهان خلقت را بنویسید: از طریق علوم سبب آشنایی ما با نشانه الهی و بهره گرفتن از طبیعت می شود.

۴- شناخت قوانین حاکم بر زندگی انسان ها چه نتایج دارد؟ (۱) موجب نگرش صحیح افراد نسبت به وقایع و اتفاقات می شود. (۲) دیدگاه انسان را نسبت به وقایع و حوادث از دیگران ممتاز می سازد. (۳) شناخت قوانین در روابط با خدا، خود و خلقت و دیگران تاثیر دارد.

۵- چند مورد از سنتهای الهی را نام ببرید: ۱- امتحان و ابتلاء ۲- امداد عام الهی ۳- امداد خاص الهی (توفیق الهی) ۴- سبقت رحمت بر غضب الهی ۵- تأثیر اعمال انسان در زندگی خویش ۶- املاء و استدراج

۶- کدام سنت شامل همه افراد در همه دوران ها می شود؟ ابتلاء و امتحان

۷- عام ترین و فراگیرترین سنت خدا کدام است؟ ابتلاء و امتحان

۸- هویت و شخصیت افراد با چه چیزی ساخته و شناخته می شود؟ امتحان و ابتلاء

۹- «رشد و کمال» و «عقب ماندگی و خسران ما» به ترتیب معلول و نتیجه چیست؟ عمل درست - عمل غلط

۱۰- خداوند با چه چیزی انسان ها را امتحان می کند؟ با هر امور خیر و شری انسان ها را می آزماید.

۱۱- خداوند نسبت به کسانی که با نیت پاک قدم در راه حق می گذارند چه نیتی را اعمال می نماید؟ توفیق الهی

۱۲- برخی از جلوه های توفیق الهی را نام ببرید؟ (۱) نصرت و هدایت الهی به دنبال تلاش و مجاهدت (۲) ایجاد زمینه مناسب برای رشد و تعالی شخص مومن

۱۳- نمونه ای از سبقت رحمت بر غضب خدا را نام ببرید. (۱) آمرزش گناهان با توبه (۲) آمرزش برخی گناهان با انجام کار نیک (۳) حفظ آبروی

بندگان گناهکار (۴) پذیرش عبادت اندک (۵) رضایت سریع از کسی که طلب آمرزش کرده است.

۱۴- قرار گرفتن در دایره سنتهای املاء و استدراج، نتیجه و معلول چیست؟ عمل خود انسان

۱۵- چرا باید بکوشیم که در دایره سنتهای املاء و استدراج قرار نگیریم؟ تا به هلاکت ابدی نزدیکتر نشویم

- سوالات تشریحی:

۱- قرآن کریم از کدام قوانین با عنوان «سنت های الهی» یاد کرده و مردم را به شناخت آن ها به خصوص، سنتهای مربوط به زندگی انسان

دعوت نموده است؟ براساس تقدیر الهی دانستیم که جهان خلقت قانونمند است و پدیده های آن در دایره قوانین خاص مسیر تکاملی خود را می

پیمایند. این قانونمندی، اختصاص به پدیده های طبیعی ندارد و زندگی فردی و اجتماعی انسان ها را نیز در برمی گیرد. قرآن کریم، از این

قوانین با عنوان سنت های الهی یاد کرده است.

۲- شناخت قوانین حاکم بر زندگی انسان ها چه نتایج دارد؟ (۱) موجب نگرش صحیح افراد نسبت به وقایع و اتفاقات می شود. (۲) دیدگاه

انسان را نسبت به وقایع و حوادث از دیگران ممتاز می سازد. (۳) شناخت قوانین در روابط با خدا، خود و خلقت و دیگران تاثیر دارد.

۳- تفاوت امتحان الهی و امتحان بشری را بنویسید. آن این است که در امتحان بشری ما غالباً از حقیقت درون افراد بی خبر هستیم و می

کوشیم تا از طریق امتحان کردن آن ها به آگاهی لازم برسیم؛ ولی امتحان خداوند علیم برای آگاه شدن از درون افراد نیست، بلکه برای رشد

دادن و به ظهور رساندن استعدادها و نشان دادن تمایلات درونی افراد است.

۴- با ذکر مثالی توضیح دهید که موفقیت در هر مرحله ای از امتحان الهی سبب ورود به مرحله ای برتر می شود؟ موفقیت در هر مرحله ای

از امتحان الهی یا ابتلاء سبب ورود فرد به مرحله ای برتر می شود و او را با امتحان های جدیدتر رو به رو می کند، درست مانند دانش آموزی

که با موفقیت در هر امتحانی وارد مرحله ای بالاتر از امتحانات می گردد تا به موفقیت نهایی برسد. به طور مثال، اگر انسان ایمان به خداوند و

بندگی او را اعلام کند، بنا به سنت ابتلاء، قدم در آزمون های بعد می گذارد و برای کسب کمالات برتر آماده می شود.

۵- خداوند با چه چیزی ما را امتحان می کند؟ توضیح دهید. او با هر امر خیر یا شری ما را می آزماید؛ بیماری یا سلامت، فقر یا ثروت، از

دست دادن پدر و مادر یا داشتن پدر و مادر، بارش باران یا وقوع خشکسالی و به طور کلی هر حادثه شیرین یا تلخ، مواد امتحانی ما به حساب می

آیند و نحوه مواجهه ما با آنها پیروزی یا شکست ما را رقم می زند و مهیای امتحانی دیگر می سازد.

۶- سبقت رحمت بر غضب را کاملاً توضیح دهید. از آنجا که خداوند به بندگان خود محبت دارد، با همه آنان، چه نیکوکار و چه گناهکار، به لطف و

مهربانی رفتار می کند. او به بندگان خود اعلام می کند که: پروردگار شما، رحمت را بر خود واجب کرده است. یعنی حتی آن جا که خداوند بر کسی

غضب می کند، باز هم از دریچه لطف و رحمت است؛ مانند مادری که بر فرزندش سخت می گیرد و یا در مواردی او را تنبیه می کند تا او را از اشتباه باز

دارد و به هیچ وجه قصد انتقام گیری از فرزند خود را ندارد. از همین جهت است که راه بازگشت گناهکار به خدا همیشه باز است.

۷- سنت ابتلاء را توضیح دهید: عام ترین و فراگیرترین قانون خداوند است که ثابت و همیشگی است و شامل همه افراد در همه دورانهاست.

به عبارت دیگر، زندگی هر انسانی، چه مؤمن و چه کافر، چه فقیر و چه غنی، چه سیاه و چه سفید، صحنه امتحانها و آزمایش هاست. هویت و

شخصیت انسان ها با این ابتلائات ساخته می شود و شناخته می گردد. از این رو، کوچک ترین حادثه ای که پیرامون ما رخ می دهد، امتحانی برای ماست تا روشن شود که ما نسبت به آن حادثه چه تصمیمی می گیریم و چگونه عمل می کنیم.

۸- وقتی انبیاء مردم را به دین الهی فرا می خوانند، مردم در برابر این دعوت، چند دسته می شوند؟ با یکدیگر مقایسه نمایید.

دو دسته: دسته ای به ندای حق پاسخ مثبت می دهند و هدایت الهی را می پذیرند و دسته ای دیگر، لجاجت ورزیده و در مقابل حق می ایستند، خداوند سنت و قانون خود را بر این قرار داده که هر کس هر کدام از این دو راه را انتخاب کند، بتواند از همین امکاناتی که خدا در اختیارش قرار داده استفاده کند تا در همان مسیری که انتخاب کرده به پیش رود و باطن خود را آشکار سازد.

۹- آیا روی آوردن دنیا و لذت‌های دنیوی به برخی انسان‌ها ی گنهگار نشانه لطف خداوند به آنان است؟ چرا؟ خیر- زیرا در واقع خداوند،

امکانات و لوازم رسیدن به خواسته ها و هدفهای هر دو گروه را یکسان فراهم کرده است، حال کسی که راه حق را بر می گزیند لوازم و امکانات رسیدن به حقرا می یابد و مراتب «کمال» را می پیماید و کسی که فقط دنیا را انتخاب کرده و برای آن تلاش می کند، همان را به دست می آورد. البته این عواقب زیانبار تصمیم غلط خود در آخرت مشاهده خواهد کرد.

۱۰- در فرهنگ قرآنی «توفیق» به معنای «آسان نمودن» است؛ یعنی چه؟ یعنی همراه با سعی و تلاشی که انسان از خود نشان می دهد، خداوند نیز شرایط و اسباب را چنان فراهم می سازد که وی بتواند آسانتر به مقصد برسد.

۱۱- دو مورد از جلوه های امداد خاص الهی را بنویسید: یکی از جلوه های آن نصرت و هدایت الهی به دنبال تلاش و مجاهدت است.

خداوند، انسان تلاشگر و مجاهد را حمایت می کند، دست او را می گیرد و با پشتیبانی خود به پیش می برد. از جلوه های دیگر این سنت، ایجاد زمینه مناسب برای رشد و تعالی شخص مؤمن است.

۱۲- آیا عامل درونی هم در کسب توفیق الهی نقش تعیین کننده دارد، با ذکر مثالی توضیح دهید. بلی. برای مثال دو نفر با هم آیاتی از قرآن

را از رسول اکرم (ص) می شنیدند، اما این آیات، ایمان یکی را تقویت می کرد، ولی بر لجاجت و کفر دیگری می افزود. و مثال دیگر، دو نفر با هم از کنار مسجدی می گذرند و صدای اذان را می شنوند، یکی به مسجد می رود تا نماز اول وقت را بخواند و دیگری بدون توجه، از کنار مسجد می گذرد.

۱۳- انسانی که به دام گناه می افتد و سپس توبه می کند و از گناه دوری می کند را با انسانی که پس از گناه، با حق دشمنی و لجاجت می

ورزد، مقایسه نمایید. انسانی که به دام گناه می افتد، خداوند برای او شرایط فراهم می کند که بتواند توبه کند و از گناه دوری نماید، حتی

اگر بارها گناه کرد و توبه نمود، باز هم خداوند از گناه او می گذرد. اما اگر کسانی چنان در گناه و باطل پیش روند که از کار خود خرسند

باشند و با حق دشمنی ورزند، خداوند به آن ها فرصتی می دهد و آن ها این فرصت را وسیله غوطه ور شدن در تاریکی قرار می دهند، به

طوری که اگر ابتدا، اندک امیدی وجود داشت که نور حق در دلشان بتابد، بتدریج چنین امیدی بر باد رفته و به شقاوت ابدی گرفتار می شوند.

۱۴- از سنت های الهی «تأثیر اعمال انسان در زندگی او» را توضیح دهید: رهنمودهای قرآن کریم و پیشوایان دین بیانگر آن است که آینده هر

فرد و اتفاقاتی که برای او رخ می دهد در موارد بسیاری تحت تأثیر رفتارهای گذشته او، اعم از رفتارهای خوب و بد است.

۱۵- جدول ذیل که در باره تأثیر اعمال انسان در زندگی اوست و در تعالیم دینی آمده است را تکمیل کنید:

ردیف	علت	معلول
۱	صله رحم، محبت به خویشان و دادن صدقه	عمر را افزایش می دهد
۲	قطع رحم و بی محبتی به خویشان	عمر را کاهش می دهد

۳	احسان به والدین - امانت داری - لقمه حلال - آب دادن به درخت تشنه - سیراب کردن حیوانات و برطرف کردن اندوه و غصه دیگران	زندگی را بهبود می بخشد
۴	ظلم به دیگران و افزایش گناه (چه فردی و چه اجتماعی)	نزول بلا و عدم استجاب دعا را به دنبال دارد
۵	تقوا و ایمان واقعی به خداوند	سبب نزول برکات الهی می گردد.

تست:

۱- پیام کدام آیه سبب جدا شدن انسان های خوب از بد ساخته شدن و تکامل، یا خسران و عقب ماندگی آن ها می شود؟ سراسری خارج از کشور ۹۷

۱- احسب الناس ان یترکوا ان یقولوا انما وهم لایفتنون
۲- کلا نمذ هولاء وهولاء من عطاء ربک وما کان عطاء ربک محظورا
۳- ولوان اهل القرى امنوا وتقوا لفتحنا علیهم برکات من السماء والارض
۴- قد خلت سنن من قبلکم سنن فسیروا فی الارض فانظروا کیف کان عاقبه المکذبین

۲- هماهنگی انسان حق گرا با نظام حاکم بر جهان، اورا مشمول سنت بیان شده در مفهوم کدام آیه می گرداند؟ سراسری ریاضی ۹۷

۱- قد خلت من قبلکم سنن فسیروا فی الارض فانظروا کیف کان عاقبه المکذبین
۲- ولوان اهل القرى امنوا واتقوا لفتحنا علیهم برکات من السماء والارض
۳- کلا نمذ هولاء وهولاء من عطاء ربک وماکان عطاء ربک محظورا ۴- والذین جاهدوا فینا لنهدینهم سبلنا وان الله لمع المحسنین

۳- چرا خداوند متعال برای گروهی از بدکاران مهلت خاصی را در نظر می گیرد و سرانجام آنان چیست؟ سراسری انسانی ۹۶

۱- یظلم نفسه - عذاب مهین ۲- یظلم نفس - ان کیدی متین ۳- لیزدادوا اثما - عذاب مهین ۴- لیزدادوا اثما - ان کیدی متین
۴- شناخت سنت های الهی چه فواید و ثمراتی علاوه بر شناخت تقدیرات الهی خواهد داشت؟ سراسری تجربی ۹۶

۱- ایجاد و ظهور استعداد های انسان و رفتن به مراحل بالاتر ۲- تنظیم درست رابطه انسان با خود، دیگران، جهان خلقت و خداوند
۳- درک عظمت خالق آنها و نیز بهره مندی از طبیعت ۴- تاثیر گذاری بر یکدیگر و کشف مسیر تکاملی همه مخلوقات جهان
۵- آیه ی شریفه ی..... حاکی از جلوه ی سنت توفیق الهی است.

۱- «والذین جاهدوا فینا لنهدینهم سبلنا وان الله لمع المحسنین» ۲- «احسب الناس ان یترکوا ان یقولوا انما وهم لایفتنون»
۳- «قد خلت من قبلکم سنن فسیروا فی الارض فانظروا کیف کان عاقبه المکذبین» ۴- «انما نملی لهم لیزدادوا اثما ولهم عذاب مهین»

۶- عبارت «انما المومن بمنزله کفه المیزان کما زید فی ایمانه زید فی بلائه» با کدام آیه ی شریفه ارتباط مفهومی دارد؟

۱- کلا نمذ هولاء وهولاء من عطاء ربک وماکان عطاء ربک محظورا ۲- قد خلت من قبلکم سنن فسیروا فی الارض فانظروا کیف کان عاقبه المکذبین
۳- احسب الناس ان یترکوا ان یقولوا انما وهم لایفتنون ۴- ولوان اهل القرى امنوا واتقوا لفتحنا علیهم برکات من السماء والارض

۷- طبق آیه شریفه «انما نملی لهم خیر لانفسهم انما نملی لهم.....» مهلت داده شده به..... است که از مهلت خود به ضرر خود استفاده می کنند و آن را وسیله ی..... و..... خود دقرار می دهند.

۱- ظالمان - افزایش گناهان - حبط عمل
۲- کافران - حبط عمل - افزایش گناهان
۳- کافران - هلاکت ابدی - افزایش گناهان
۴- ظالمان - هلاکت ابدی - افزایش گناهان

۸- روی آوردن دنیا و لذت های دنیایی به برخی از انسان ها ی گناه کار نشانه چیست؟ سراسری زبان ۹۶

۱- غوطه ور شدن در تاریکی ها و ظلمات
۲- تاثیر پذیری شدید زندگی ما از رفتارهای ما
۳- حالت تدریجی در حرکت به سوی عذاب الهی
۴- محرومیت آنان از نعمت های بی پایان

۹- ثمره ایمان مردم و گرایش به تقوا در میان آنان چیست؟ سراسری تجربی ۹۵

۱- «من جاء بالحسنه فله عشر امثالها»
۲- «والذین جاهدوا فینا لنهدینهم سبلنا»
۳- «ولتبتغوا من فضله ولعلکم تشکرون»
۴- «لفتحنا علیهم برکات من السماء والارض»
انسان برای اینکه صفات درونی خود را نشان دهد و نتیجه ی آنچه را برگزیده است مشاهده کند همواره در معرض کدام سنت الهی

۱۰- خواهد بود و این سنت شامل چه کسانی می باشد؟ (سراسری هنر ۹۴)

۱- امداد - انسان های مومن ۲- ابتلاء - انسان های مومن ۳- امداد - همه انسانها ۴- ابتلاء - همه انسانها

درس هفتم..... ((بازگشت))

– آیات و روایات :

۱ – خداوند به حضرت داوود (ع) وحی کرد که اگر روی گردانان از من چه چیزی را می دانستند، از شوق آمدن به سوی من جان می دادند؟ اگر می دانستند که چگونه انتظارشان را می کشم و شوق بازگشت شان را دارم ، بدون شک از شوق آمدن به سوی من جان می دادند.

۲– بنا به فرموده امام باقر (ع) « برای توبه کردن ..... کافی است.» پشیمانی

۳ – براساس آیه ۷۰ سوره فرقان « کسی که بازگردد و ایمان آورد و عمل صالح انجام دهد، خداوند گناهان آنان را به حسنات تبدیل می کند؛ زیرا خداوند آمرزنده و مهربان است.» خداوند در چه صورتی گناهان را به حسنات تبدیل می کند؟ در صورتی که شخص توبه کند، ایمان بیاورد و عمل صالح انجام دهد.

۴– مطابق فرمایش رسول خدا(ص)، چه کسی نزد ایشان محبوب ترین است؟ جوان توبه کار

۵ – با توجه به حدیث رسول خدا(ص) «التَّائِبُ مِنَ الذَّنْبِ كَمَنْ لَا ذَنْبَ لَهُ» به سؤالات زیر پاسخ دهید:

الف) کسی که از گناه توبه کرده باشد، مانند چه کسی است؟ «مانند کسی است که هیچ گناهی نکرده است»

ب) به رابطه توبه با چه موضوعی اشاره دارد و در اصطلاح به چه چیزی اطلاق می گردد؟ «پاکی» و اصطلاح «پیرایش یا تخلیه»

۶ – طبق فرمایش امیر مؤمنان (ع) «التَّوْبَةُ تَطَهِّرُ الْقُلُوبَ وَ تَغْسِلُ الذُّنُوبَ» به سؤالات پاسخ دهید:

الف) چه چیزی دل ها را پاک می کند و گناهان را می شوید؟ «توبه»

ب) به رابطه توبه با چه موضوعی اشاره دارد و به چه اصطلاحی نامیده می شود؟ «پاکی» و اصطلاح «پیرایش یا تخلیه»

۷ – آیه شریفه «قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ» به چه نکاتی

اشاره دارد؟ ۱- به گستردگی رحمت الهی اشاره دارد . زیرا با انجام توبه تمام انسانها و همه گناهان آمرزیده می شود . ۲- هر گناهی در حقیقت ظلم به خود عالی است . ۳- هیچ یک از بندگان خدا نباید از رحمت خدا مایوس شوند . زیرا خداوند تمامی گناهان را با توبه می بخشد.

۸ – با توجه به آیه «إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ» شرط محبوب شدن انسان در نزد خدا چه چیزی می باشد؟ بسیار توبه کردن

۹– پیامبر اکرم(ص) در باره توبه فرد جوان چه می فرماید؟ «کسی نزد من محبوبتر از جوان توبه کار نیست»

– درستی و نادرستی عبارات زیر را معلوم نمایید:

۱- شیطان ابتدا انسان را با این وعده که «گناه کن و بعد توبه کن» بسوی گناه میکشاند و پس از آلودگی، از رحمت الهی مایوسش میسازد. صحیح

۲- مهم ترین حق خداوند بر دیگران، حق اطاعت و بندگی است. صحیح

۳- مردم بر یکدیگر حقوق مادی و معنوی دارند و حقوق معنوی بسیار مهم تر از حقوق مادی آنان است. صحیح

۴- اگر رفتار ناپسند برخی از افراد سبب بدبینی دیگران به دین شود، حقوق مادی آن ها ضایع شده است. غلط

۵ – یکی از ویژگی های دوران جوانی، کم شدن انعطاف و تثبیت خوی ها و خصلت هاست. غلط

۶- ظرف زمان توبه، دوره نوجوانی و جوانی است. غلط

۷ – شیطان برای دور کردن انسانها از توبه تلاش فراوان می کند و با حيله و فریب مانع توبه آنها می شود. صحیح

۸ – دوره جوانی دوره کم شدن انعطاف و تثبیت خوی ها و خصلت هاست. (خرداد ۹۸د تجربی) غلط

۹- در توبه کردن همیشه باز است و همواره توفیق توبه برای انسان ها میسر است . (خرداد ۹۸د انسانی) غلط

۱۰ – حقوق مادی انسانها بسیار مهم تر و برتر از حقوق معنوی آنان است. (ش ۹۸ انسانی) غلط

– جاهای خالی را با کلمات مناسب تکمیل کنید :

۱- توبه گناهان را از قلب خارج کرده و آن را شستشو می دهد، این عمل را ..... می گویند . تخلیه یا پیرایش

۲- توبه به کمک.....و.....گناهان را به..... تبدیل می کند.

۳- در تسویف، فرد گنهکار دائماً به خود میگوید «.....» و این گفته را آنقدر تکرار می کند، تا این که دیگر.... در او خاموش می شود.

به زودی توبه می کنم - میل به توبه

تلاش در جهت دوری از گناه

۴- مرحله اول تکمیل توبه ..... نام دارد.

۵- دومین مرحله تکمیل توبه ..... است.

جبران حقوق الهی و حقوق مردم

اجتماعی

۶- اگر جامعه ای از مسیر توحید و اطاعت از خداوند خارج شود، نیازمند توبه..... است.

۷- اصلاح جامعه از انحراف های اجتماعی چون رباخواری و رشوه گرفتن، نتیجه عمل به وظیفه ..... است. امر به معروف و نهی از منکر

۸- اگر توبه با ..... و ..... همراه باشد گناهان را به حسنات تبدیل می کند. (خرداد تجربی ۹۸) ایمان - عمل صالح

۹- شیطان انسانها را به سوی ..... می کشاند که این به معنای امروز و فردا کردن است. (خرداد ۹۸ انسانی) تسویف

- پاسخ صحیح :

۱- در بینش اسلامی، تبعیت از چه چیز هایی، به ترتیب، به «انقلاب علیه تمایلات دانی» و همچنین «ستم به خود» می انجامد؟

الف) عقل - نفس آماره   ب) نفس آماره - نفس لوآمه

۲- از نظر اسلام و تعالیم ناب آن، خروج جامعه از مسیر توحید و اطاعت در برخی از ابعاد آن، نیازمند چیست؟

الف) اخلاص در بندگی - جلوه ای در فرد و جلوه ای در جامعه دارد.   ب) توبه، یعنی بازگشت به مسیر توحید و اصلاح اجتماعی

۳- پاداش الهی برای کسی که توبه کند و ایمان آورد و سپس نیکوکار شود، کدام است؟

الف) خداوند گناهان او را به حسنات تبدیل می کند.   ب) خداوند همه گناهان او را می بخشد.

۴- علاوه بر «پشیمانی از گذشته» چه کارهای دیگری لازم است تا توبه انسان کامل شود؟

الف) انقلاب علیه خود - جبران حقوق الهی و توبه اجتماعی   ب) عدم تکرار گناه - جبران حقوق الهی و حقوق مردم

- کشف ارتباط : عبارات مرتبط با یکدیگر را به هم متصل نمایید:

۱- خارج کردن گناهان از قلب و شستشوی آن   ب) امر به معروف و نهی از منکر

۲- بازگشت از گناه به سوی خداوند   ج) تخلیه یا پیرایش

۳- امروز و فردا کردن و کار امروز را به فردا انداختن   د) توبه در مورد بندگاه

۴- مهمترین راه اصلاح و معالجه جامعه از انحراف   الف) تسویف

- تعریف اصطلاحات :

۱- انقلاب علیه خود: در میان مخلوقات، انسان موجودی است که علاوه بر ایستادگی در برابر موانع بیرونی، می تواند در برابر موانع درونی

ایستادگی کرده و حتی علیه خود انقلاب کند؛ بدین معنا که هم می تواند با پیروی از عقل، علیه تمایلات ناپسند خود قیام کند و هم می تواند با

پیروی از نفس آماره و انجام گناه، از فرمانهای خداوند سرپیچی کرده و به خود ستم روا دارد.

۲- توبه در مورد بندگان: توبه به معنای بازگشت از گناه به سوی خداوند و قرار گرفتن در دامن عفو و غفران اوست.

۳- توبه در مورد خداوند: با بازگشت بنده گناهکار، خداوند نیز به سوی او باز می گردد و درهای رحمتش را به رویش می گشاید و آرامش را

به قلب او باز می گرداند.

۴- تخلیه یا پیرایش: توبه گناهان را از قلب خارج می کند و آن را شستشو می دهد. این عمل را «پیرایش» یا «تخلیه» می گویند. (ش ۹۸ تجربی)

۵- «توبه اجتماعی»: اگر جامعه ای در برخی از ابعاد از مسیر توحید و اطاعت از خداوند خارج شود، نیازمند بازگشت به مسیر توحید و اصلاح، یعنی نیازمند توحید اجتماعی است. (خردادتجربی ۹۸)

— به سؤالات زیر پاسخ کوتاه بدهید:

۱- توبه در لغت به چه معناست؟ بازگشت

۲- حقیقت توبه چیست؟ بازگشت از گناه به سوی خداوند و قرار گرفتن در دامن عفو و غفران اوست.

۳- با چه شرایطی توبه، گناهان را به حسنات تبدیل می کند؟ با ایمان و عمل صالح

۴- توبه، در کدام دوران عمر انسان، آسانتر است؟ «جوانی»

۵- خداوند توبه چه کسانی بسیار دوست دارد؟ «جوانان»

۶- آیا در توبه همیشه باز است؟ «بله» اما توفیق توبه، همواره میسر و مهیا نیست. پس باید لحظه های توفیق را شکار کرد و خود را در دامن مهر و محبت خداوند انداخت.

۷- اولین حیلۀ شیطان برای دور کردن انسان از توبه، کدام است؟ گناه کن و بعد توبه کن!

۸- انسان چه موقع به انسان می گوید: «آب که از سر گذشت، چه یک وجب، چه صد وجب؟» وقتی که انسان به گناه آلوده شد، از رحمت

الهی مایوسش می سازد و می گوید: «آب که از سر گذشت، چه یک وجب، چه صد وجب»

۹- مراحل تکمیلی توبه را نام ببرید: ۱- تلاش در جهت دوری از گناه ۲) جبران حقوق الهی و حقوق مردم

۱۰- اگر حق فردی را ضایع کنیم و به آن فرد دسترسی نداشته باشیم، در مقام توبه چه وظیفه ای داریم؟ به نیابت از او صدقه دهیم و دعای خیر کنیم.

۱۱- فردی که به مردم ستم کرده است، در هنگام توبه چه حقوقی را باید جبران کند؟ حقوق مادی و معنوی (حق الناس)

۱۲- انحراف های اجتماعی باید در کدام مراحل خود، اصلاح شوند؟ چرا؟ باید در همان مراحل ابتدایی خود اصلاح شوند تا ۱) گسترش نیابند ۲) ماندگار نشوند.

۱۳- نمونه هایی از انحرافات در جامعه را نام ببرید. ربا خواری، رشوه گرفتن، بی توجهی به عفاف و پاکدامنی، ظلم کردن و ظلم پذیری از اطاعت از غیر خداست.

۱۴- کوتاهی در انجام کدام وظیفه شرعی، گناهان اجتماعی را محکم تر و قوی تر می سازد؟ امر به معروف و نهی از منکر

۱۵- اگر مردم در انجام امر به معروف و نهی از منکر کوتاهی کنند، چه نتایج خواهد داشت؟ گناهان اجتماعی قوی تر و محکم تر می شوند و در تمام سطوح جامعه نفوذ می کند.

۱۶- اگر مردم در برابر گناهان جامعه حساسیت نشان دهند و در برابر آن ها بایستند و بکوشند که جامعه را به وضع صلاح و درستی باز گردانند؛ چه نتیجه ای خواهد داشت؟ به آسانی می توانند مانع گسترش گناهان شوند.

۱۷- اگر مردم در برابر گناهان جامعه کوتاهی کنند و اقدامات دلسوزانه جامعه به جایی نرسد و به تدریج انحراف از حق، ریشه بدواند، چه نتایج خواهد داشت؟ اصلاح آن مشکل می شود و نیاز به تلاشهای بزرگ و فعالیتهای اساسی و زیر بنایی پیدا می شود تا آنجا که ممکن است نیاز باشد انسانهای بزرگی جان و مال خود را تقدیم کنند تا جامعه را از نابودی برهانند و مانع خاموشی کامل نور هدایت شوند.

۱۸- درمان سهل انگاری و معالجه جامعه از انحرافات اجتماعی، عمل به کدام وظیفه شرعی است؟ امر به معروف و نهی از منکر

۱۹- اگر در جامعه ای در برخی از ابعاد از مسیر توحید خارج گردد، نیازمند چیست؟ توبه اجتماعی و اصلاح جامعه

۲۰- تا چه زمانی برای توبه کردن مهلت داریم؟ سراسر عمر ظرف زمان توبه است. اما بهترین زمان توبه دوره ای است که امکان توبه بیشتر و

انجام آن آسان تر است و جبران گذشته راحت است.

۲۱- اگر کسی حقوق مادی یا معنوی مردم را ضایع کرده است و برای جبران به آنان دسترسی ندارد، چه باید بکند؟ توبه کننده باید به نیابت آنان صدقه دهد و برایشان دعای خیر و طلب آموزش نماید. (خرداد تجربی ۹۸)

۲۲- چرا انحراف های اجتماعی از قبیل رشوه گرفتن و ربا خواری باید در مراحل ابتدایی اصلاح گردند؟ تا گسترش نیابند و ماندگار شوند (۵/۰) خرداد ۹۸ انسانی)

۲۳- مهمترین راه اصلاح جامعه از بیماریهایی مانند رباخواری چیست؟ امر به معروف و نهی از منکر (ش ۹۸ انسانی)
- به سؤالات زیر پاسخ تشریحی دهید:

۱- کدام جمله امام موسی کاظم (ع) چون تیری بر قلب بشر بن حارث نشست و او را تکان داد؟ چرا؟ جمله «اگر بنده بود، بندگی می کرد و حرمت صاحب خانه را نگه می داشت» زیرا با شنیدن جمله یک باره از جا برخاست و به خود مهلت پوشیدن کفش را نداد. با پای برهنه به دنبال گوینده سخن رفت. دوید تا خود را به گوینده سخن که امام کاظم (ع) بود رساند. در حضور امام توبه کرد و تا زنده بود به پیمان خویش وفادار ماند. بشر که تا آن روز در زمره اشراف زادگان و عیاشان قرار داشت، در سلک مردان پرهیزکار و خداپرست درآمد.

۲- رابطه توبه انسان و بازگشت خداوند به چه صورت است؟ یا این سؤال که چه زمانی توبه انجام شده و گناه بخشیده می شود؟ این حالت وقتی رخ می دهد که انسان از گناه پشیمان شده و قصد انجام آن را نداشته باشد. با بازگشت بنده گناهکار، خداوند نیز به سوی او باز می گردد و درهای رحمتش را به رویش می گشاید و آرامش را به قلب او باز می گرداند. و درهای رحمتش را به سوی او می گشاید و آرامش را به قلب او باز می گرداند. همین که انسان بعد از انجام گناه، در دل احساس پشیمانی کند و زبان حالش این باشد «چقدر بد شد! کاش اینکار را نمی کردم، چرا به فرمان خدا بی توجهی کردم؟» توبه انجام شده و گناه بخشیده می شود.

۳- آیا تکرار توبه (اگر واقعی باشد) به معنی دور شدن از خداوند نیست؟ کدام آیه بیانگر این مطلب است؟ «خیر» بلکه موجب محبوب شدن انسان نزد خداوند و جلب رحمت او می شود. قرآن کریم در این زمینه می فرماید «إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ» بنابراین، اگر کسی گناهی مرتکب شد و توبه کرد، اما توبه اش را شکست دوباره مرتکب گناه شد، هیچ مانعی ندارد که باز هم توبه کند و از خداوند عذر خواهی کند. چون خداوند کسی را که فوراً از گناه خود ناراحت شود و بسیار توبه نماید را دوست دارد. زیرا می بیند چنین فردی، با اینکه در دام گناه افتاده اما قلبش با خداست و به سرعت از عمل خود پشیمان می شود.

۴- حيله های شیطان برای دور کردن انسان از توبه را مختصراً بنویسید. ۱) ابتدا انسان را به گناه دعوت می کند و وقتی انسان آلوده شد، او را از رحمت الهی نا امید می کند. ۲) انسان را به تسویف می کشاند. ۳) برای کشاندن انسان به شقاوت، او را گام به گام و آهسته آهسته و به تدریج به سمت گناه دعوت می کند.

۵- حيله شیطانی «تسویف» را توضیح دهید. تسویف از ریشه «سوف» است و به معنای امروز و فردا کردن و کار امروز را به فردا انداختن است. به عبارت دیگر فرد گناهکار دائماً به خود می گوید: «به زودی توبه می کنم» و این گفته را آن قدر تکرار می کند، تا این که دیگر میل به توبه در او خاموش می شود. این حيله شیطان بیشتر برای گمراه کردن جوانان به کار می رود. به او می گوید تو هنوز جوانی و فرصت توبه داری، بالاخره در آینده می توانی توبه کنی. اما این یک دام است و سبب عادت جوان به گناه می شود به طوری که ممکن است ترک گناه برایش سخت گردد.

۶- ضرب المثل «آب که از سر گذشت، چه یک وجب چه صد وجب» با کدام یک از حيله های شیطان برای فریب انسان ارتباط دارد؟ آن را توضیح دهید. ابتدا انسان را با این وعده که «گناه کن و بعد توبه کن» به سوی گناه می کشاند و وقتی که انسان آلوده شد، او را از رحمت

الهی نا امید می کند و این ضرب المثل را می گوید. در این حالت ، انسان با خود می گوید که : کار از کار گذشته و پرونده عملم نزد خداوند آن قدر سیاه است که دیگر توبه ام پذیرفته نیست . در حالی که آدمی ، هر قدر هم که بد باشد اگر واقعاً توبه کند و پشیمان و نادم شود ، حتماً خداوند توبه اش را می پذیرد. (ش ۹۸ تجربی)

۷ – آیا هر وقت انسان به سوی خدا باز گردد و توبه کند ، خدا نیز از او قبول می کند ؟ توضیح دهید . درست است که هر وقت انسان برگردد ، خدا نیز توبه او را قبول می کند اما اگر انسانی غرق گناه شود دیگر معلوم نیست که میل توبه پیدا کند . شاید گناه به قدری بر روحش غلبه کند که هیچ وقت نتواند قلباً پشیمان شود و وقتی پشیمانی قلبی نباشد توبه ای صورت نگرفته است.

۸ – چرا یکی از روش های شیطان برای کشاندن انسان به شقاوت این است که او را گام به گام و آهسته آهسته به سمت گناه می کشاند؟

بنویسید : تا در فرآیند تدریجی ، متوجه زشتی گناه و قبح آن نشود و اقدام به توبه نکند . برای مثال ، شیطان از همان ابتدا انسان را به رابطه نامشروع با جنس مخالف دعوت نمی کند . بلکه در گام اول سخن از یک دوستی ساده به میان می آورد . دوستی ای که فقط در حد صحبت و درد دل کردن است. اما در گامهای بعدی و به صورت تدریجی چنان این دوستی را پیش می برد که فرد خود را غرق در فساد و آلودگی می بیند.

۹ – از مراحل تکمیلی توبه «تلاش در جهت دوری از گناه» را توضیح دهید . توبه کننده تلاش میکند دیگر سراغ گناهی که از آن پشیمان شده است ، نرود؛ زیرا انجام آن مساوی با شکستن توبه است که در آن صورت ، باز هم باید توبه کند به عبارت دیگر ، اگر توبه کننده حقیقتاً توبه کرده باشد ، گرچه ممکن است به آن گناه علاقه ای هم داشته باشد ، سعی خواهد کرد در «عمل» از آن دوری نماید. یعنی از افراد، مکانها و موقعیتهایی که می تواند زمینه ساز شکل گیری گناه باشند، دوری می کند.

۱۰ – مهم ترین حق خداوند بر بندگان چیست؟ جایگاه آن را در مقام توبه شرح دهید. یا جبران حقوق الهی را توضیح دهید: توبه کننده تلاش

می کند حقوقی را که با گناه خود ضایع کرده است جبران نماید . دسته ای از این حقوق مربوط به خداوند است. مهم ترین حق خداوند بر مردم حق اطاعت و بندگی اوست. توبه کننده باید بکوشد کوتاهی های خود در پیشگاه خداوند را جبران می کند. برای مثال نمازها یا روزه های از دست داده را قضا نماید و عبادت های ترک شده را به جا آورد. خداوند نسبت به بندگان خود مهربان است و اگر ببیند که شخص توبه کار تلاش خود را کرده و نتوانسته همه گناهان را جبران کند . بقیه موارد را خود جبران نموده و او را عفو می کند. (خرده ۹۸ تجربی) (ش ۹۸ تجربی)

۱۱ – با ذکر مثال جایگاه «حق الناس» را در بحث توبه شرح دهید.

توبه کننده باید بکوشد اگر ستمی بر مردم کرده است آن را جبران نماید و حقوق مادی و معنوی آن ها را در حد توان ادا کند و رضایت صاحبان حق را به دست آورد. حقوق معنوی انسان ها بسیار مهم تر از حقوق مادی آنان است. مثال : اگر با دروغ و تهمت آبروی انسانی ریخته شده ، اگر قلب پدر یا مادری بر اثر بی حرمتی فرزندی شکسته شده ، اگر با توزیع کتاب یا راه انداختن یک شبکه اجتماعی گمراه کننده ، فساد و تباهی در جامعه گسترش یافته ، اگر رفتار ناپسند برخی افراد سبب بد بینی دیگران به دین شده ، در واقع حقوق معنوی افراد ضایع شده است و باید فرد توبه کننده با تمام وجود به جبران حقوق از دست رفته بپردازد و اگر دسترسی به آنان ندارد ، به نیابت آنان صدقه دهد و برایشان دعای خیر نماید.

۱۲ – چرا دوران جوانی امکان توبه بیشتر ، انجام آن آسان تر و جبران گذشته راحت تر است کدام است؟ توضیح دهید.

دوران جوانی ، دوره انعطاف پذیری ، تحول و دگرگونی و دوره پیری دوره کم شدن انعطاف ، تثبیت خوبی ها و خصلت هاست. اگر در دوره جوانی خصلت هایی در انسان پدید آمد و ماندگار شد ، خارج کردن آن ها در پیری بسیار سخت و طاقت فرسا خواهد بود. مثال: صفات ناپسندی که در ما پدید می آیند ، شبیه ریشه های نهالی است که در خاک نفوذ می کنند و قوی تر می شوند و کندن آن درخت بسیار سخت می شود.

۱۳ - صفات ناپسندی که در ما انسانها پدید می آید، شبیه چه چیزی است؟ شبیه ریشه های نهالی هستند که در ابتدا نفوذ کمی در خاک دارد اما هر قدر زمان می گذرد نفوذ آن بیش تر می شود و قوی تر می گردد تا جایی که کندن آن درخت بسیار سخت می شود.

تست :

۱- ۱- با توجه به فرموده خداوند به حضرت.....، گسستن بند بند وجود بندگان از محبت الهی ..... است.

الف) داود(ع)- علت مدارای خداوند به بندگان و اشتیاق او بر ترک معصیت ها یشلن

ب) موسی(ع)- علت مدارای خداوند به بندگان و اشتیاق او بر ترک معصیت ها یشلن

ج) داود(ع)- معلول آگاهی از اشتیاق الهی به ترک معصیت بندگان

د) موسی(ع)- معلول اتکاهی از اشتیاق الهی به ترک معصیت بندگان

۲- قیام و انقلاب علیه خویشتن از ویژگی های کدام موجود است و چه نام دارد؟

الف) مجردات - توبه (ب) انسان - توبه (ج) انسان - تقوی (د) موجود مختار - ریاضت

۳- مطابق بیان امیرالمومنین (ع) که می فرمایند: «التَّوْبَةُ تُطَهِّرُ الْقُلُوبَ وَ تَغْسِلُ الذَّنُوبَ» به کدام ویژگی توبه اشاره دارد و پاک شدن از گناه معلول چیست؟

الف) پیرایندگی توبه - معلول ندامت باطنی و زبانی

ب) پیرایندگی توبه - معلول ندامت باطنی

ج) مایوس نکردن بندگان از رحمت الهی - معلول ندامت باطنی

د) مایوس نکردن بندگان از رحمت الهی - معلول ندامت باطنی و زبانی

۴- آیه شریفه « اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ التَّوَّابِيْنَ وَ يُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِيْنَ » بیانگر کدام گزینه است؟

الف) در توبه همیشه باز است، اما توفیق توبه هموار میسر نیست.

ب) تکرار توبه واقعی موجب محبوب شدن انسان نزد خداوند و جلب رحمت اوست.

ج) با توبه همه گناهان حتی شرک هم آمرزیده می شود.

د) توبه در جوانی آسان تر است و خداوند توبه کنندگان را دوست دارد.

۵- دهوت تدریجی شیطان برای به شقاوت کشاندن انسان مانع از ..... است. امروز و فردا کردن جوان در توبه کردن موجب ..... می شود.

الف) توجه به زشتی گناه و قبح آن - عادت به انجام گناه

ب) پذیرش توبه - ناامیدی از رحمت الهی

ج) توجه به زشتی گناه و قبح آن - ناامیدی از رحمت الهی

د) پذیرش توبه - عادت به انجام گناه

۶- علاوه بر « پشیمانی از گذشته » چه کارهای دیگری لازم است تا توبه انسان کامل شود؟

الف) انقلاب علیه خود - جبران حقوق الهی - توبه اجتماعی

ب) انقلاب علیه خود - جبران حقوق مردم - جبران حقوق الهی

ج) تصمیم بر تکرار نکردن گناه - جبران حقوق الهی - توبه اجتماع

د) تصمیم بر تکرار نکردن گناه - جبران حقوق الهی - جبران حقوق مردم

۷- در مراحل توبه جبران حقوق معنوی انسان ها ..... بر جبران حقوق مادی آن هاست و ..... از مصادیق آن به شمار می روند.

الف) موخر - غیبت و تهمت (ب) مقدم - غیبت و تهمت (ج) موخر - کلاهبرداری (د) مقدم - کلاهبرداری

ب) مقدم - غیبت و تهمت

ج) موخر - کلاهبرداری

د) مقدم - کلاهبرداری

۸- مفهوم این سخن امام رضا (ع) که فرموده است: «المستفر من الذنب و یفعله کالمستهزی بریه» آن جا محقق می شود که ..... واقعیت نیافته باشد.

الف) تصمیم بر تکرار نکردن گناه

ب) جبران حقوق ضایع شده مردم

ج) پشیمانی از گذشته گناه آلود

د) جبران حقوق مسلم خالق متعال

۹- توزیع کتاب یا راه انداختن یک شبکه اجتماعی همراه کننده در فضای مجازی و گسترش فساد و تباهی در جامعه نیازمند چه توبه ای است و چه حقی را مورد تضییع قرار داده است؟

الف) توبه فردی - حقوق معنوی (ب) توبه اجتماعی - حقوق معنوی (ج) توبه فردی - حق الله (د) توبه اجتماعی - حقوق مادی

۱۰- مهمترین راه اصلاح و معالجه جامعه از انحراف های اجتماعی چیست؟ ظرف زمانی توبه چه زمانی است؟

الف) توبه اجتماعی - در جوانی (ب) امر به معروف و نهی از منکر - سراسر عمر

ج) توبه اجتماعی - سراسر عمر (د) امر به معروف و نهی از منکر - در جوانی

۱۱- بیت زیر پیام رسان کدام گزینه نیست؟

« دار الشفای توبه نبسته است در هنوز تا در معصیت به تدارک دوا کنیم »

الف) سراسر عمر انسان ظرف زمانی توبه است. (ب) بهار توبه ایام جوانی است.

ج) دوره پیری دوره انعطاف پذیری، تحول و دگرگونی است.

د) بهترین زمان برای توبه، دوره ای است که امکان توبه بیشتر و انجام آن آسان تر و جبران گذشته راحت تر است.

درس هشتم ..... ((احکام الهی در زندگی امروز))

- آیات و روایات :

۱- با توجه به آیه « قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا » قرآن کریم رمز سعادت و رستگاری انسان را در چه می داند؟ «تزکیه نفس»

۲- خداوند در توصیف نعمت های بهشتی برای پیامبر (ص)، چه اوصافی برای آن ذکر می کند؟ « { آن ها را } نه چشمی دیده، نه گوشی

شنیده و نه به ذهن کسی خطور کرده است.»

۳- طبق آیه « أَقْمِنِ أَسْسَ بُنْيَانَهُ عَلَى تَقْوَى مِنَ اللَّهِ وَ رِضْوَانٍ خَيْرٍ ..... » به سوالات پاسخ دهید:

۱- زندگی محکم و استوار بر چه پایه هایی بنا می شود؟ تقوی و خشنودی خداوند

۲- چرا خداوند کسانی را که زندگی خویش را بر لبه پرتگاه بنا کرده اند، ظالم نامیده است؟ اینان در حقیقت به چه کسانی ظلم کرده

اند؟ کسی که به احکام الهی عمل نکند، با انجام گناهان به خود ظلم کرده و حق مرتبه عالی نفس ضایع شده است و یا به خود و دیگران یعنی علاوه بر ضایع کردن حق خود حق دیگری را نیز ضایع کرده است. اینان در حقیقت به خود ظلم کرده اند زیرا خودشان دچار شقاوت ابدی می شوند و دیگر راهی برای بازگشت ندارند.

۴- مقصود از بنای زندگی بر لبه پرتگاه چیست؟ سهل انگاری در عمل و بی توجهی به احکام و قوانین خداوند (یعنی انسان به جای اینکه

سبک زندگی خود را بر مبنای دین و دستورات الهی قرار دهد که پشتوانه محکم و قابل اعتماد است، هوی و هوس و مکاتب دنیوی

را مبنای معیار زندگی خود قرار دهد که سرانجامی تاریک به دنبال دارد.) یعنی انسان زندگی خود را بر پایه دستورات الهی بنا نکرده

باشد) ۵/نمره (خردان تجربی ۹۸)

۵- نکات مهم آیه « يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَإِنَّهُمَا أَكْبَرُ مِن نَّفْعِهِمَا » را بنویسید: ۱- منافع مادی که از

طریق فروش شراب و قمار به دست می آید در برابر ضررهای آن ناچیز است ۲- آشنایی با فلسفه احکام گامی به سوی پذیرش آن

هاست ۳- منافع و مضرات این دو با هم مقایسه شده و سنگینی گناه و زیان آن ها بر منافع آنها بیشتر است.

۶- این آیه شرفه به چه نکاتی اشاره دارد؟ « وَ لَا تَقْرَبُوا الزَّانَا إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَ سَاءَ سَبِيلًا »

۱- زنا عملی بسیار زشت محسوب شده، زیرا انسان را به مفاسد دیگر می کشاند. ۲- اشاره لطیفی به مقدمات آن دارد، مانند چشم چرانی و فیلم

های آلوده دارد.

۷- چرا حضرت علی (ع) می فرماید: «یا مَعْشَرَ التُّجَّارِ، الْفَقْهَ ثُمَّ الْمَتْجَرَ» زیرا قبل از ورود به عرصه کار و تجارت باید با احکام تجارت آشنا شد تا گرفتار کسب حرام نشویم.

درستی و نادرستی عبارات زیر را معلوم نمایید:

- ۱- تنها شیوه مطمئن و قابل اعتمادی که پیش روی هر انسان خردمند است، علم و دانش می باشد. غ
- ۲- نمی توان باید ها و نباید های دینی و الهی را با قوانین بشری که اهداف محدود و کوچکی دارند، مقایسه کرد. ص
- ۳- گرچه فرهنگ و تمدن امروزی براساس دستورات الهی شکل گرفته اما بسیاری از عادت ها و رفتارها بادستورات دینی ناهماهنگ است. غ
- ۴- کسیکه بدنبال سعادت اخروی نیست و بدنبال خواسته های نفس خود است، نمیتواند انتظار سعادت مندیدی در دنیا داشته باشد. ص
- ۵- شرط بندی از امور زبان آور روحی و اجتماعی است و حتی در بازی های معمولی نیز حرام می باشد. ص
- ۶- هر نوع تجارتي که به نفع دولت غاصب صهیونیستی باشد، حرام است. ص
- ۷- احکام و قوانین دین اسلام فقط سعادت و نیک بختی اخروی و ابدی را تأمین می کند. (خردادتجربی ۹۸) غ

جاهای خالی را با کلمات مناسب تکمیل کنید :

۱- هر کس نگران.... کار خود باشد، به روشنی درمی یابد که تکیه بر خداوند و اعتماد به دستورات او هرگونه نگرانی نسبت به .... را از بین می برد.

عاقبت - آینده

باید ها و نبایدهای

- ۲- میان نعمت های الهی در آخرت و ..... دین ارتباط و هماهنگی است.
- ۳- هر قدر زندگی پیچیده تر شود، ..... پدید آید ..... و ..... می توانند احکام اسلامی متناسب با آن شرایط را استخراج کنند.

نیازهای جدید - فقها - مجتهدین

روح معنوی - شخصیت

واجب کفایی

- ۴- فرهنگ، ..... حاکم بر جامعه و نشان دهنده هویت و ..... آن جامعه است.
- ۵- تولید فیلم های سینمایی به نیت اعتلای فرهنگ اسلامی در شرایط ویژه ..... است
- ۶- دین اسلام از مسلمانان میخواهد که برای ..... و ..... خود بکوشند و از هر کاری که آنرا به خطر میاندازد، دوری می کنند. سلامت - تندرستی
- ۷- هر مسلمانی خوب است بکوشد که بدنی قوی و نیرومند داشته باشد تا در زندگی از سلامت برخوردار باشد و هنگام ..... و مبارزه با ..... پیروزمندانه عمل کند.

خطر - دشمنان دین

۸- در احکام دین، هر دستور خداوند، دلایل خاص خود را دارد که ..... حکم و دستور نامیده می شود. (خردادتجربی ۹۸) حکمت

۹- قبل از ورود به عرصه تجارت، باید با ..... آن آشنا شویم تا گرفتار کسب حرام نگردیم. (خردادتجربی ۹۸) احکام

پاسخ صحیح :

۱- بر اساس تعالیم اسلام، وصول به نعمت های اخروی از هر راهی امکان پذیر نیست، زیرا .....

(الف) میان نعمت های الهی در آخرت و احکام دینی ارتباط و هماهنگی برقرار است.

(ب) میان نعمت های الهی در آخرت و اعتقادات دنیوی ارتباط و هماهنگی برقرار است.

۲- با پیچیده تر شدن زندگی بشر و پیدایش نیازهای جدید، دین اسلام چگونه به این نیازها پاسخ می دهد؟

(الف) فقها و مجتهدین می توانند احکام اسلامی متناسب با آن شرایط را استخراج کنند

(ب) اسلام آن خواسته ها را می پذیرد و مطابق با آنها حکم می کند.

۳- پاسخ علمای اسلام، به این شبهه که «دین اسلام مانع ورزش و بازی شده است» چه می باشد؟

(الف) ممکن است همین منع را هم برخی دوست نداشته باشند اما خداوند به ضررهای یک عمل نگاه می کند، نه دوست داشتن یا نداشتن مردم

ب) ممکن است همین منع را هم برخی دوست نداشته باشند اما خداوند به ضررهای مردم نگاه می کند ، نه دوست داشتن یا نداشتن آنها

۴- کدام یک ، یکی از مهم ترین مصداق های قاعده نفی سبیل است؟ و وظیفه دولت اسلامی در این خصوص چیست؟

الف) مانع از سلطه رسانه ای و ارتباطی بیگانگان بر کشور شویم - واجب کفایی است که زیرساختهای لازم برای پایگاههای ارتباطی بومی و داخلی را فراهم کند.
ب) مانع از سلطه رسانه ای و ارتباطی بیگانگان بر کشور شویم - واجب است که زیرساختهای لازم برای پایگاههای ارتباطی بومی و داخلی را فراهم کند.

- کشف ارتباط : عبارتهای مرتبط را مشخص نمایید:

- الف) شرکت در مجالس شادی، مانند جشن عروسی ، جشن های مذهبی و ملی
ب) تولید ، توزیع و تبلیغ فیلم ها و لوح های فشرده که در بردارنده تصاویر یا متونی که موجب انحراف و فساد باشد.
ج) تولید مستند علمی ، تاریخی و ..... در شرایط ویژه
د) فراهم کردن امکانات ورزشی برای دور کردن افراد از بی بند و باری و فساد
ه) ایجاد پایگاههای اینترنتی در فضای مجازی به منظور اشاعه فرهنگ
- حرام
واجب کفایی
جایز
مستحب
واجب

- تعریف اصطلاحات :

نفی سبیل: این که لازم است مانع سلطه بیگانگان بر کشور اسلامی شویم، قاعده «نفی سبیل» نام دارد.

حکمت احکام الهی: هر دستور خداوند ، علتها و دلایل خاص خود را دارد که «حکمت» آن حکم و دستور نامیده می شود.

- به سوالات زیر پاسخ کوتاه دهید :

- ۱- هدف احکام و قوانین دین اسلام چیست؟ ۱- زندگی سالم دردنیاراضمین می کند۲- سعادت و نیکی بختی اخروی و ابدی را تامین می کند.
- ۲- قابل انطباق بودن « احکام اسلام» در هر دوره و زمان به چه معناست؟ بدین معناست که هر قدر زندگی بشر پیچیده تر شود و نیازهای جدیدی پدید آید، فقها و مجتهدین می توانند احکام اسلامی متناسب با آن شرایط را استخراج کنند.
- ۳- چرا هدف بزرگ رسیدن به سعادت اخروی، با یک زندگی « غیر مسئولانه و بدون برنامه ریزی» سازگار نیست؟ زیرا رسیدن به سعادت، یک زندگی جدی و یک عزم قوی و استوار را طلب می کند.
- ۴- دلایل حرام بودن « قمار» را بیان کنید. ۱- کاری بیهوده است. ۲- میان برنده و بازنده، کینه و دشمنی به وجود می آورد.
- ۳- پول و ثروت مردم را در مسیری که هیچ فایده ای برای جامعه ندارد، به کار می گیرد.
- ۵- دو مورد از انحراف های عصر حاضر را که در میان مردم عرب قبل از اسلام نیز رایج بوده، نام ببرید. انجام قمار و خوردن شراب
- ۶- رایج شدن کدام گناه، بازگشتی به دوران جاهلیت محسوب می شود؟ ارتباط جنسی خارج از چارچوب شرع (زنا)
- ۷- زیان های ارتباط جنسی خارج از چارچوب شرع را نام ببرید. ۱- بنیان خانواده را متزلزل می کند. ۲- خانواده استحکام خود را از دست می دهد. ۳- فرزندان تک پرست، افزایش می یابد.
- ۸- عمل به فرمان های خداوند با اعتماد به نفس و توکل بر او چه نتایج دارد؟ ۱- زمینه را برای آگاهی دیگران نسبت به اسلام فراهم می نمایم. ۲- از اسلامان در صحنه عمل و زندگی دفاع می کنیم.
- ۹- تولید فیلم های سینمایی به نیت تربیت دینی در شرایط ویژه چه حکمی دارد؟ واجب کفایی
- ۱۰- معیارهای اصلی تشخیص ارزشمندی فرهنگ جوامع را نام ببرید. ۱- اعتقاد به خدا و یکتاپرستی ۲- ایمان و اعتقاد به پیامبران الهی ۳- اعتقاد به معاد و پابندی به آن

۱۱- معیارهای فرهنگ برتر را نام ببرید: ۱- توجه به عدالت ۲- خردورزی ۳- علم و دانش ۴- عفاف و پاکدامنی ۵- دوری از شهوت و غضب ۶- پایبندی به احکام و دستورات الهی

۱۲- کدام نوع موسیقی حرام است؟ آن نوع موسیقی که بی بندوباری و شهوت را تقویت و تحریک کند.

۱۳- قوت یافتن بدن انسان با ورزش، چه زمانی ارزشمند است؟ وقتی که قوت بازو سبب تواضع و فروتنی انسان شود، نه فخر فروشی بر دیگران

۱۴- مصرف گرایی و توجه بیش از حد به رفاه، از مشکلات کدام حوزه زندگی محسوب می شود؟ عرصه اقتصاد

۱۵- اجتناب از اموری که سبب ناپاک شدن روزی ما در معامله شود، چه آثاری بر زندگی ما دارد؟ آثار مثبت روزی حلال را در ۱) زندگی خود ۲) تربیت فرزندان مشاهده می کنیم.

۱۶- دو نمونه از کارهایی را که در معامله سبب ناپاک شدن روزی ما می شود، را نام ببرید؟ ۱) تولید کالای با کیفیت پایین ۲) فریب کاری در معامله

۱۷- سه هدفی که تحقق آن ها لازمه فائق آمدن بر مشکلات اقتصادی کشور است را بیان کنید: ۱) استقلال اقتصادی و عدم سلطه و نفوذ

بیگانگان ۲) پیشروی به سوی عدالت و قسط و کاهش فاصله طبقاتی ۳) حرکت به سوی آبادانی و عمران در عین دوری از دنیا زدگی و تجمل گرایی

۱۸- دلایل مصرف بیش از حد منابع زمین و نامساعد شدن محیط زیست را بنویسید: ۱) تولید انبوه کالا با وجود کارخانه های عظیم در

سراسر کشور ۲) تشویق مردم به مصرف با تبلیغات مختلف رسانه ها

۱۹- ۲ مورد از مهمترین عوامل اقتصادی و فاصله طبقاتی در کشور کدامند؟ ۱) اشرافی گری و تجمل گرایی برخی از مسئولین ۲) فساد اداری و مالی

۲۰- چهار مورد از علل آسیب دیدن کشور، در عرصه اقتصاد را بنویسید: ۱) بالا رفتن میزان مصرف کالا ۲) ساختار اداری پرمصرف و کم بازده

۳) عدم استفاده صحیح از آب و انرژی ۴) وجود برخی از مشاغل کاذب و غیر ضروری مانند واسطه گری

۲۱- از راهکارهایی که بتوانیم به اقتصاد و فرهنگ کشور خود کمک کنیم، چهار مورد را بنویسید: ۱) قناعت در مصرف منابع کشور برای

افزایش تولید داخلی و پیشرفت علمی و صنعتی ۲) جلوگیری از تخریب محیط زیست پیرامون خود ۳) دوری کردن از تجمل در پوشش و سایر

ابعاد زندگی ۴) استفاده از کالای ایرانی و قرار دادن کالای مرغوب در اختیار مردم

۲۲- چه چیزی نشان دهنده درجه و میزان ارزشمندی و تعالی جامعه است؟ نوع اجزا و عناصر فرهنگی هر جامعه

۲۳- قوی شدن بدن چه زمانی ارزشمند است؟ زمانی که قوت بازو سبب تواضع و فروتنی انسان شود، نه فخر فروشی بر دیگران.

۲۴- چرا در دین مبین اسلام، قمار، حرام شمرده شده است و انسان ها از انجام آن منع شده اند؟ زیرا پول مردم را در مسیری که هیچ

فایده ای برای جامعه ندارد به کار می گیرد (۲۵/۰) و موجب کینه و دشمنی میان برنده و بازنده می شود (۲۵/۰). (خرد ۱۹۸۵ انسانی)

- به سؤالات زیر پاسخ تشریحی دهید:

۱- تزکیه نفس چه زمانی اتفاق می افتد؟ زمانی که نفس ما از آلودگی ها پاک شود. این کار با توبه از گناهان آغاز می شود؛ اما برای تداوم

پاک ماندن جان و دل انسان، می بایست علاوه بر توبه به دستوراتی که خداوند فرمان داده عمل نمود.

۲- چرا نمی توان بایدها و نبایدهای خداوند را با قوانین بشری مقایسه نمود؟ با ذکر مثال توضیح دهید: زیرا احکام و قوانین دین اسلام، علاوه

بر اینکه زندگی سالم در دنیا را تضمین می کند، سعادت و نیک بختی اخروی و ابدی را نیز تأمین می کند. بنابراین نمی توان بایدها و نبایدهای دینی و الهی

را با قوانین بشری که اهداف محدود و کوچکی دارند، مقایسه نمود و مثلاً گفت که چرا خداوند برای فلان گناه چنین مجازاتی قرار داده است؛ چرا که

خداوند می داند مانعی بزرگ بر سر راه سعادت و نعمت های ابدی است.

۳- تنها شیوه مطمئن و قابل اعتماد مقابل انسان خردمند چیست؟ توضیح دهید. زندگی دینی تنها شیوه مطمئن و قابل اعتمادی است که پیش

روی هر انسان خردمند و عاقبت اندیش قرار دارد. هر کس که نگران عاقبت کار خویش است به روشنی در می یابد که تکیه بر خداوند و

اعتماد به دستورات او، هر گونه نگرانی نسبت به آینده را از بین می برد. در غیر اینصورت، آینده ای غیر قابل اعتماد در انتظار اوست.

۴- رسیدن به هدف بزرگ نعمت های الهی در آخرت با چه روشی ممکن است؟ از هر راهی نمی توان به نعمت های اخروی رسید؛ درست مانند

رشد بدن در همین دنیا که فقط با تغذیه صحیح و معینی به دست می آید. از این رو، آن هدف بزرگ با یک زندگی غیر مسئولانه و بدون برنامه سازگار نیست، بلکه یک زندگی جدی و یک عزم قوی و استوار را طلب می کند. البته کسی که به دنبال سعادت اخروی نیست و به دنبال خواسته ها و تمایلات نفس خود است نمی تواند انتظار سعادت مندی در دنیا و بهره مندی از نعمات بهشتی را داشته باشد.

۵- واکنش قرآن در برابر ارتباط جنسی خارج از چهارچوب شرع چگونه است؟ قرآن کریم در همان زمان نزول، که این عمل فراوان بود، در مقابل آن ایستاد و آن را گناه کبیره شمرد و راه های آسان و بدون گناه برای ارتباط جنسی پیشنهاد داد. این حکم نه تنها برای دیروز بلکه برای امروز و فردای انسان ها باقی است تا هیچ گاه موقعیت خانواده متزلزل نشود و سلامت جسمی و روحی انسان ها به خطر نیفتند.

۶- خداوند به منظور پیشگیری از خطرات چه کاری را برای بشر انجام داده؟ چرا؟ تابلوهای خطر را بالا برده است تا مردم قبل از گرفتار شدن، آن خطرات را بشناسند و از آن دوری کنند

۷- این که دستورات الهی دارای حکمت خاص خود هستند را شرح دهید. هر دستور خداوند، علت ها و دلایل خاص خود را دارد که «

حکمت» آن حکم و دستور نامیده می شود. گاهی ما حکمت برخی از دستورات خداوند را می دانیم و گاه از آن ها مطلع نیستیم. گاهی هم از علوم مختلف کمک می گیریم تا حکمت آن را به دست آوریم. این یک تلاش خوب و ارزشمند است. اما باید توجه داشته باشیم که آنچه ما کشف می کنیم، در برابر علم بی نهایت الهی که وضع کننده این احکام است، بسیار ناچیز است. بنابراین نباید چنین بیندازیم که با فهمیدن یکی از حکمت های یک حکم الهی، به همه حکمت های آن پی برده ایم و این فهم را مبنای تصمیم گیری قرار دهیم.

۸- چه چیزی عمل و رعایت قوانین الهی را سخت کرده است؟ این که فرهنگ و تمدن امروزی بشر بر اساس دستورات الهی شکل نگرفته و بسیاری از عادت ها و رفتارها با دستورات دینی در تعارض است و این تعارض، رعایت قوانین الهی را تا حدودی سخت کرده است. اما از آنجا که ایمان داریم این قوانین، فرمانهای خداست، با اعتماد به نفس بالا و توکل بر او وارد عمل می شویم.

۹- یکی از مهم ترین ابزارهای کشورهای سلطه گر چیست؟ مرکز آنها کجاست؟ و صاحبان آنها چه کسانی هستند؟ وسایل ارتباطی از قبیل

پایگاههای اینترنتی، شبکه های اجتماعی، ماهواره ها و سایر رسانه های اجتماعی است. مرکز این وسایل ارتباطی در کشورهایی مانند آمریکا است. و صاحبان آنها سرمایه داران بزرگی هستند که معمولاً در دولت های خود نفوذ فراوان دارند و برای تسلط بر کشورها اقداماتی از قبیل: به دست آوردن اطلاعات محرمانه اقتصادی، سیاسی، نظامی و فرهنگی کشورها و تجزیه و تحلیل آنها برای تصمیم گیریهای دقیق علیه کشورهای مورد هدف را انجام می دهند.

۱۰- یکی از مهمترین مصداقهای «قاعده نفی سبیل» چیست؟ وظیفه ما و دولت اسلامی در قبال آن را بنویسید: مانع سلطه رسانه ای و ارتباطی

بیگانگان بر کشور شویم. بر دولت اسلامی واجب است که زیرساختهای لازم برای پایگاههای ارتباطی بومی و داخلی را فراهم کند. و بر ما واجب است که حتی المقدور از وسایل ارتباطی داخلی بهره ببریم و مانع نفوذ و سلطه رسانه ای بیگانگان شویم.

۱۱- دین اسلام در زمینه سلامتی و تندرستی از ما چه می خواهد؟ برای سلامتی و تندرستی خود بکوشیم و از هر کاری که سلامتی ما را به خطر می اندازد دوری نماییم. علاوه بر این خوب است هر مسلمانی بکوشد که بنی قوی داشته باشد تا در زندگی از سلامت برخوردار باشد و بتواند بهتر فعالیت کند و در هنگام خطر و مبارزه با دشمنان دین پیروزمندانه عمل نماید.

۱۲- کدام فرهنگ در جوامع غربی عصر امروز، موجب نابودی محیط زیست و منابع زمین گردیده است؟ در عصر حاضر سبکی از زندگی اقتصادی مبنی بر تولید انبوه کالا و مصرف فراوان و نیز توجه به رفاه بیش از حد و لذت های مادی است، در غرب رایج شده که سایر ملت ها را نیز تحت تاثیر قرار داده است. امروزه، کارخانه های عظیم در سراسر جهان و به خصوص در کشورهای صنعتی به تولید

انبوه کالا می پردازد و رسانه ها با تبلیغات مختلف، مردم را تشویق به مصرف می کنند؛ همین امر سبب شده است که بسیاری از منابع زمین در همین قرن اخیر مصرف شود و محیط زیست برای انسان و سایر جنبندگان و گیاهان نامساعد گردد.

۱۳ - مهمترین عامل عقب ماندگی اقتصادی و فاصله طبقاتی چیست؟ توضیح دهید. اشرافی گری، تجمل گرایی برخی مسئولین و فساد اداری و مالی. این مسأله علاوه بر آثار منفی اقتصادی، باعث بی اعتمادی عمومی و رواج تجمل گرایی و مصرف گرایی در میان مردم میشود. بنا براین بر مسئولین و مدیران کشور واجب است که از این شیوه زندگی اجتناب کنند و با اسوه قرار دادن خود، دیگران را به سوی یک اقتصاد سالم دعوت کنند. مجموعه افراد جامعه نیز با پیروی از پیامبر اکرم (ص) و امر به معروف و نهی از منکر روابط اقتصادی را سالم نگه دارند.

۱۴ - چرا ما باید ساده زیست باشیم؟ ممکن است در محیط زندگی ما، مانند مدرسه، محله و محیط کار افرادی بی بضاعت زندگی کنند که زندگی تجملی دیگران غم و اندوه آنان را به دنبال داشته باشد. از این رو بهتر است از مدگرایی و تجمل در پوشش و سایر ابعاد زندگی دوری کرده و ساده زیستی پیشه نماییم.

۱۵ - کشورهای سلطه گر چگونه کنترل اقتصادی سایر کشورها را بدست می گیرند چرا؟ وظیفه دولت اسلامی در این زمینه چیست؟ از طریق برقراری روابط تجاری. تا آنها را به خود وابسته نمایند و استقلال آنان را از بین ببرند. وظیفه دولت اسلامی این است که روابط اقتصادی با کشورها را طوری تنظیم نماید که آن کشورها نتوانند در مواقع خطر کشور ما را تحت فشار قرار دهند.

۱۶ - چرا تجارت با رژیم صهیونیستی حرام است؟ از آنجا که رژیم صهیونیستی، سرزمین مسلمانان را به کمک انگلستان در سال های قبل به زور تصرف کرده و در آنجا غاصبانه یک کشور تشکیل داده است، هر نوع تجارتنی که به نفع این رژیم باشد، همچون وارد کردن و ترویج کالاهایی که سرمایه داران این رژیم در آن شریک هستند حرام است.

۱۷ - باید مسئولین کشور در مدیریت اقتصاد چه اهدافی را دنبال کنند؟ ۲ مورد: (ش ۹۸ انسانی)

- احکام:

۱ - شرکت در مجالس شادی مانند جشن های مذهبی برای تبلیغ دین	مستحب
۲ - توزیع مجلات و روزنامه ها به منظور گسترش فرهنگ اسلامی	واجب کفایی
۳ - تولید آثار هنری به منظور گسترش فرهنگ اسلامی و مبارزه با تهاجم فرهنگی	واجب کفایی
۴ - شرط بندی در بازیها و ورزش های معمولی	حرام
۵ - تولید فیلم، جهت تربیت دینی در شرایط ویژه	واجب کفایی
۶ - دادن جایزه به ورزشکاران	جایز
۷ - ایجاد شبکه های اجتماعی در فضای مجازی برای مقابله با ابتذال اخلاقی	مستحب و در مواردی واجب
۸ - فراهم کردن امکانات ورزشی برای دور شدن افراد جامعه از فساد و بی بند و باری	واجب کفایی
۹ - تولید فیلمهای سینمایی برای اعتلای تربیت دینی در شرایط غیر ضروری	مستحب
۱۰ - تولید فیلمهای مستند در شرایط ویژه	واجب کفایی
۱۱ - استفاده از آلات موسیقی برای اجرای سرود و برنامه های فرهنگی	حلال و جایز
۱۲ - تولید و توزیع و تبلیغ فیلمها و لوح های فشرده که در بردارنده تصاویر یا متونی هستند که موجب بی بند و باری است.	حرام
۱۳ - خرید و فروش فیلم و لوح فشرده و تولید و توزیع آنها که در بردارنده موسیقی مطرب و مناسب مجالس لهو و لعب است.	حرام
۱۴ - استفاده از موسیقی سنتی و غیر سنتی	جایز و حلال
- ۲ - حکم هر یک از موارد زیر را بنویسید: (واجب - جایز - واجب کفایی - حرام - مستحب) یک مورد اضافی است (خرده ۹۸ تجربی)**

- ۱- هر نوع تجارت به نفع رژیم صهیونیستی **حرام**
- ۲- تلاش برای پیشرفت علمی، صنعتی و افزایش تولید داخلی **واجب**
- ۳- دادن جایزه توسط سازمانها، نهادها و افراد به ورزشکاران **جایز**
- ۴- تولید فیلم های سینمایی و تلویزیونی، تاریخی و اجتماعی به سبب اعتلای فرهنگ اسلامی و تربیت دینی در شرایط ویژه **واجب کفایی**
- ۳- حکم هر یک از موارد زیر را بنویسید: (جایز - مستحب - واجب - مکروه - حرام) (خرده ۹۸ انسانی)**

- الف) ورزش کردن به قصد آمادگی برای انجام وظایف الهی **مستحب**
- ب) تلاش برای پیشرفت علمی و افزایش تولید داخلی **واجب**
- ج) استفاده از موسیقی سنتی یا مدرن غیر لهنوی **جایز**
- ۴- حکم هر یک از موارد زیر را بنویسید: (جایز - مستحب - واجب کفایی - مکروه - حرام) (ش ۹۸ انسانی)**

- الف) تولید مستند اجتماعی به نیت تربیت دینی در شرایط ویژه **واجب کفایی**
- ب) شرکت در جشن های مذهبی و ملی که موجب تبلیغ دین شود **مستحب**
- ج) شرط بندی در بازی ها و ورزش های معمولی **حرام**

تست:

۱- کدام مورد، آینده ای غیر قابل اعتماد را در پی خواهد داشت و راه رهایی از آن چیست؟ سراسری خارج از کشور ۹۷

- ۱ - سهل انگاری در عمل و بی توجهی به احکام خداوند - ایمان به خدا و توجه به آخرت
- ۲ - عدم توجه به علم و حکمت خداوند در احکام الهی - ایمان به خدا و توجه به آخرت
- ۳ - سهل انگاری در عمل و بی توجهی به احکام خداوند - تقوا و توجه به خشنودی خدا
- ۴ - عدم توجه به علم و حکمت خداوند در احکام الهی - تقوا و توجه به خشنودی خدا

۲- سهل انگاری در عمل و بی توجهی به احکام خداوند و عاقبت آن در کدام آیه شریفه بیان شده است؟ سراسری زبان ۹۶

- ۱ - «أَمَّنْ أَسْسَ بَنِيَانَهُ عَلَي شَفَا جَرْفٍ هَارٍ فَاتَّهَارَ بِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ»
- ۲ - «قِيلَ ادْخُلُوا ابْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا فَبِمَا مَثَوِيَ التَّكْوِينِ»
- ۳ - «وَسِيقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَى جَهَنَّمَ زُمَرًا حَتَّى إِذَا جَاءَهَا فَتَحَتْ أَبْوَابَهَا»
- ۴ - «قَالُوا أَلَمْ تَكُنْ أَرْضَ اللَّهِ وَاسِعَةً فَتُهَاجِرُوا فِيهَا فَأُولَئِكَ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمَ»

۳- به ترتیب کدام یک از اعمال مستحب و کدام واجب است؟ سراسری تجربی ۹۶

- ۱ - پیش قدم شدن در بازی برای سلامت اخلاق - سلامتی جسم و جان با ورزش و بازی های ورزشی افزایش یابد.
- ۲ - پیش قدم شدن در بازی برای سلامت اخلاق - فراهم کردن امکانات ورزش اگر برای دوری از فساد ضرورت یابد.
- ۳ - اهدای جایزه توسط نهادها و افراد به ورزشکاران - سلامتی جسم و جان با ورزش و بازی های ورزشی افزایش یابد.
- ۴ - اهدای جایزه توسط نهادها و افراد به ورزشکاران - فراهم کردن امکانات ورزش اگر برای دوری از فساد ضرورت یابد.

۴- اعمالی مانند بازی ها و ورزش ها در چه صورتی از پاداش اخروی بهره مند می شود و چه زمانی فراهم کردن امکانات آن ها واجب

است؟ سراسری انسانی ۹۵

- ۱ - بازیکنان ظواهر و آداب اسلامی را رعایت نمایند - برای دور شدن جامعه از فساد ضرورت یابد.
- ۲ - بازیکنان ظواهر و آداب اسلامی را رعایت نمایند - از شرط بندی حتی بدون قصد قمارپرهیز شود.
- ۳ - اگر به قصد آمادگی بیشتر برای انجام وظایف الهی باشد - برای دور شدن جامعه از فساد ضرورت یابد.
- ۴ - اگر به قصد آمادگی بیشتر برای انجام وظایف الهی باشد - از شرط بندی حتی بدون قصد قمارپرهیز شود.
- ۵ - شرط بندی در بازی ها و ورزش های معمولی و دادن جایزه توسط افراد به ورزشکاران به ترتیب چه حکمی دارد؟ سراسری زبان ۹۴

۱ - حرام - مکروه ۲ - حرام - جایز ۳ - بلا اشکال - جایز ۴ - بلا اشکال - مکروه
۶ - تنها شیوه ی مطمئن و روش قابل اعتماد در مواجهه ی با مساله ها..... می باشد.

۱ - تحقیق درباره احکام ۲ - عمل به احکام و راهنمایی خداوند ۳ - عمل به دستورات عقل ۴ - عمل به قوانین کشور
۷ - بر طبق آیه ی شریفه ی « افمن اسس بنیانه علی شفاجر ف هار» خداوند ..... راهدایت نمی کند.

۱ - کافرین ۲ - ظالمین ۳ - مشرکین ۴ - خائنین

۸ - رمز سعادت و رستگاری انسان از زبان قرآن..... و پیام آیه ی شریفه می باشد.

۱ - تقوی - « افمن اسس بنیانه علی التقوی من الله »
۲ - تقوی - « قد افلح من زکاهها »
۳ - تزکیه نفس « افمن اسس بنیانه علی التقوی من الله »
۴ - تزکیه نفس - « قد افلح من زکاهها »

۹ - ازامور زبان آور روحی و اجتماعی است و انجام آن حتی در ورزشهای معمولی..... است.

۱ - قماربازی - حرام ۲ - شرط بندی - حرام ۳ - استفاده از افراد بیگانه - حرام ۴ - بازی با آلات مشترکه - حرام

۱۰ - دادن جایزه توسط سازمانها به افراد ورزشکار..... است و اگر ورزش باعث دوری افراد از فساد باشد فراهم کردن امکانات ورزشی..... است.

۱ - حرام - واجب ۲ - جایز - واجب ۳ - جایز - واجب کفایی ۴ - حرام - واجب کفایی

۱۱ - از مصادیق مهم عمل صالح و واجبات کفایی و دارای پاداش اخروی بزرگ است.

۱ - تولید سایت ها در شبکه ی اینترنت ۲ - تولید و توزیع فیلم ها و لوح های فشرده و نوارهای کاست

۳ - تولید فیلم های سینمایی ۴ - تولید شبکه های ماهواره ای و رسانه ی اینترنت

۱۲ - تولید، توزیع و تبلیغ، فیلم ها و... در بردارنده تصاویر یا متونی که موجب انحراف و فساد می شوند..... شمرده می شود و خرید و فروش آنها..... است.

۱ - از گناهان بزرگ - حرام ۲ - از مصادیق امر به معروف و نهی از منکر - حرام

۳ - از گناهان بزرگ - حلال ۴ - از مصادیق امر به معروف و نهی از منکر - حلال

۱۳ - موسیقی مناسب با مجالس لهو و لعب..... است و به کارگیری آلات موسیقی برای سرودهای انقلابی..... است.

۱ - اشکال ندارد - اشکال دارد ۲ - حرام - حلال ۳ - حرام - حرام ۴ - اشکال دارد - اشکال دارد

درس نهم..... ((پایه های استوار))

- آیات و روایات :

۱ - در آیه « مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ » به دو اصل اعتقادی که دو

معیار تمدن اسلامی نیز بحساب می آیند ، اشاره شده است. آن دو معیار کدامند؟ اعتقاد به توحید و یکتاپرستی - اعتقاد به معاد و سرای

آخرت (ش ۹۸ تجربی)

۲ - آیه « بگوئید : معبودی جز الله نیست ، تا رستگار شوید » به کدام معیار تمدن اسلامی اشاره دارد؟ اعتقاد به توحید و یکتاپرستی

۳ - آیه « يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ..... » به کدام معیار تمدن اسلامی اشاره دارد؟ ولایت

محوری (پذیرش ولایت الهی و نفی طاغوت) (اطاعت از خدا و رسول و امام) (۵/۰) (خرداد ۹۸ تجربی) (ش ۹۸ انسانی)

۴ - با توجه به آیه « لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا وَآتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ..... » معیار دیگری از معیارهای مورد نظر پیامبر اسلام

برای تشکیل تمدن اسلامی را ذکر کنید. عدالت محوری

۵- با تفکر در آیه « وَ مِنْ آيَاتِهِ اَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ اَنْفُسِكُمْ اَزْوَاجًا لِيَسْكُنُوا اِلَيْهَا وَ جَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَ رَحْمَةً اِنَّ فِي ذٰلِكَ لآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُوْنَ » معیار دیگر تمدن اسلامی را بنویسید. احیای منزلت زن و جایگاه خانواده

۶- با توجه به آیه « هَلْ يَسْتَوِي الَّذِيْنَ يَعْلَمُوْنَ وَالَّذِيْنَ لَا يَعْلَمُوْنَ اِنَّ » ایتدگر اولوا الالباب « معیار دیگر از تمدن مورد نظر پیامبر اکرم (ص) را ذکر کنید. خردورزی و تعقل واهمیت علم و دانش

۷- در راستای احیای منزلت زن، دو مورد از سخنان رسول خدا(ص) را درباره منزل حضرت فاطمه (س) بنویسید.
الف) فاطمه پاره تن من است، هرکس او را بیازارد، مرا آزرده است و هرکس مرا بیازارد، خدا را آزرده است.
ب) خداوند از خشنودی فاطمه خشنود و از خشمش به خشم می آید.

۸- از دیدگاه رسول اکرم (ص) برترین جهاد، چیست؟ «سخن حقی است که انسان در مقابل سلطانی ستمگر بر زبان آورد»

۹- روایت « طلب علم بر هر مرد و زن واجب است» به کدام معیار تمدن اسلامی اشاره دارد؟ خردورزی و اهمیت علم و دانش.

۱۰- از دیدگاه رسول خدا(ص) چه کسانی از آتش دوزخ در امانند؟ علما و جویندگان علم

۱۱- پاداش کسانی که برای تحصیل علم به خانه عالمی رفت و آمد کند، چیست؟ در هر گامی ثواب عبادت یک ساله عابد برای او منظور می گردد و برای هر قدمی که در این مسیر می نهد، شهر آبادی در بهشت برای او آماده می سازند و بر روی زمین که راه می رود، زمین نیز برای او طلب آمرزش می کند.

- درستی و نادرستی عبارات زیر را معلوم نمایید:

- ۱- گذر از عصر جاهلیت به عصر اسلام، نیازمند تغییر در نگرش انسان ها و تحولی بنیادین در شیوه زندگی فردی و اجتماعی مردم بود. **ص**
- ۲- یکی از جنبه های عدالت خواهی رسول خدا(ص) مبارزه با تبعیض های طبقاتی حاکم بر نظام جاهلی بود. **ص**
- ۳- از برنامه های مهم پیامبر(ص) ارتقای جایگاه خانواده به عنوان کانون رشد و مانع اصلی فساد و تباهی بود. **ص**
- ۴- گرچه با گرویدن مردم به دین اسلام، منزلت انسانی زنان احیا شد، اما از حق مالکیت برخوردار نشدند. **غ**
- ۵- اولین آیاتی که بر رسول خدا(ص) نازل شد، درباره دانش و آموختن بود. **ص**
- ۶- پخش علوم طبیعی کتاب شفای ابوعلی سینا، هنوز هم از مهم ترین کتاب های مربوط به علوم طبیعی جهان محسوب می شود. **غ**
- ۷- از ویژگی های فرهنگ علمی دوره اسلامی، منحصر نبودن تحصیل علم به طبقه یا قشری خاص بود. (خردادتجربی ۹۸) **غ**

- جاهای خالی را با کلمات مناسب تکمیل کنید :

- ۱- رسول خدا(ص) در کنار دعوت به.....، افق انسانهارا از محدوده زندگی دنیا فراتر برد و آنان را با زندگی در..... آشنا کرد. **توحید - آخرت**
- ۲- پیامبر(ص) از هر فرصتی برای رفع..... حاکم بر نظام جاهلی و برقراری فرهنگ..... در جامعه، کمال استفاده را می نمود.

تبعیض های طبقاتی - برابری و مساوات

- ۳- اولین آیاتی که بر پیامبر(ص) نازل شد و آغازگر رسالت وی بود، درباره..... و..... بود. **دانش - آموختن**
- ۴- ملاصدرا، فیلسوف بزرگ اسلامی، درباره هماهنگی میان..... و..... سخن گفته است. **دین - تفکر عقلی**
- ۵- یکی از ویژگی های فرهنگ علمی دوره اسلامی منحصر نبودن..... به طبقه یا قشری خاص بود. **تحصیل علم**
- ۶- کتاب..... ابو علی سینا یک دایره المعارف در علوم مختلف است. **شفا**
- ۷- حضرت فاطمه(س) یک کلاس..... تشکیل داده بود و ..... برای علم آموزی در آن شرکت می کردند. **علمی - زنان مدینه**
- ۸- رسول خدا صلی الله علیه و آله در دوره تمدن اسلامی، با..... و ..... خویش انقلابی عظیم در جایگاه خانواده و زن

گفتار و رفتار

پدید آورد. (خردادتجربی ۹۸)

– پاسخ صحیح :

۱- به گزارش تاریخ، رسول خدا(ص) آمده بود تا مردم را از حکومت و لایت چه کسانی نجات دهد و نظام اجتماعی را بر چه اساسی بنا کند؟
الف) ستمگران و طاغوتیان - قوانین الهی
ب) ستمگران و طاغوتیان - تقوای فرد

۲- پیامبر اکرم(ص) مبعوث شد تا ..... را نابود کند و مردم را به سوی زندگی مبتنی بر ..... سوق دهد. لذا اولین آیاتی که بر ایشان نازل شد درباره ..... بود.

الف) آداب جاهلی - عدل و قسط - توحید و عدل
ب) آداب جاهلی - تفکر و علم - دانش و آموختن

۳ - گذر از عصر جاهلیت به عصر اسلام نیازمند ..... و ..... بود.

الف) تغییر در نگرش انسانها - تحوّل بنیادین در شیوه زندگی فردی و اجتماعی مردم
ب) تغییر در نگرش انسانها - تغییر اساسی در زندگی مردم بر اساس علم

– کشف ارتباط : - هر کدام از عبارتهای سمت راست به کدام معیار تمدن اسلامی در سمت چپ اشاره دارد؟

- ۱ - زنان حق مالکیت و کار داشتند
۲ - پیامبر اکرم (ص) آموختن علم را برای مردم واجب کرد.
۳ - جامعه ای که در آن مظلوم بتواند حق خود را از ظالم بگیرد.
۴ - خلفای بنی امیه و بنی عباس بر اساس امیال خود حکومت می کردند، نه بر اساس قوانین الهی
- الف) ولایت مداری
ب) عدالت محوری
ج) احیای منزلت زن و جایگاه خانواده
د) خردورزی و اهمیت علم
ه) اعتقاد به توحید و یکتا پرستی

– به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید :

۱- از جمله برنامه های یک مسلمان ، مشارکت و تلاش او در ایجاد چه جامعه ای است؟ جامعه ای بر اساس معیارهای اسلامی

۲ - لازمه ایجاد جامعه بر اساس معیارهای اسلامی چیست؟ شناخت معیارهای یک تمدن اسلامی که قرآن کریم و پیشوایان دین معرفی نموده اند..

۳ - گذر از عصر جاهلیت به عصر اسلام، نیازمند چه تغییر و تحوّل بود؟ تغییر در نگرش انسان ها و تحول در شیوه زندگی فردی و

اجتماعی (خرده ۹۸ تجربی)

۴- رسول خدا(ص) رسالت بزرگ خود را از کجا آغاز کرد؟ از شهر مکه

۵- پیامبر(ص) پایه های جامعه دینی را در کدام شهر بنا نهاد؟ در مدینه

۶ - معیارهای تمدن اسلامی را نام ببرید : ۱- اعتقاد به توحید و یکتا پرستی ۲ - اعتقاد به معاد و سرای آخرت ۳ - ولایت مداری (پذیرش

ولایت الهی ۴ - عدالت محوری و رفع تبعیض نژادی ۵ - احیای منزلت زن و جایگاه خانواده ۶ - خردورزی و اهمیت علم و دانش

۷- نخستین معیار تمدن اسلامی که پیامبر(ص) به آن دعوت می نمود، چیست؟ دعوت به توحید

۸ - رسول خدا(ص) به جز تغییر نگرش انسان ها ، چه تحوّل را در زندگی انسانها ایجاد کرد؟ در کنار دعوت به توحید ، افق نگاه انسانها را

از محدوده زندگی دنیایی فراتر برد و آنان را با زندگی در آخرت آشنا نمود .

۹ - رسول خدا(ص) به رسالت بر انگیزته شده بود تا چه جامعه ای را بنا کند؟ جامعه ای که در آن ، به جای حکومت ستمگران و طاغوتیان ، ولایت

الهی حاکمیت داشته باشد و نظام اجتماعی بر پایه قوانین و دستورات الهی استوار گردد.

۱۰ - در گزارشی که از خلفای بنی امیه و بنی عباس ارائه شده است، چه چیزی مشخص شد؟ آنان از دایره ولایت الهی خارج شدند و آنان نه بر

اساس دستورات الهی بلکه بر اساس امیال خود حکومت می کردند.

۱۱ - لغو تبعیض های طبقاتی حاکم بر نظام جاهلی به کدام یک از معیارهای تمدن اسلامی اشاره دارد؟ عدالت خواهی

۱۲ - جامعه ای که مظلوم به آسانی حق خود را از ظالم بستاند، بر چه محوری استوار است؟ بر محور عدالت

۱۳- فراهم کردن امکان رشد برای همه انسان ها و مبارزه با تبعیض های طبقاتی بیانگر کدام معیار تمدن اسلامی است؟ عدالت خواهی

۱۴- یکی از جنبه های عدالت خواهی پیامبر (ص) را بنویسید. لغو تبعیض های طبقاتی حاکم بر نظام جاهلی

۱۵- با توجه به چه چیزهایی تا مدتها بعد از رسول خدا(ص) توجه به معیار عدالت محوری وجود داشت؟ با توجه به پیامهای مکرر قرآن

کریم و سیره و روش رسول خدا(ص)

۱۶- زهره ابن عبدالله پایه های دین خود (اسلام) را چه چیزهایی معرفی می کند؟ گواهی به یگانگی خدا و رسالت محمد (ص) - آزاد ساختن

بندگان خدا از بندگی انسان به سوی بندگی خداوند - زاده شدن مردم از یک پدر و مادر

۱۷- سنت به جا مانده از زمان اردشیر که رستم فرخ زاد مطرح می نماید چه بود؟ کشاورز و پیشه ور حق ندارند به طبقه بالاتر بروند و از

امتیازات آن برخوردار شوند. اگر این طبقات در ردیف اشراف قرار گیرند. پا از گلیم خود درازتر خواهند کرد و با اعیان و اشراف به ستیز

برخواهند خواست.

۱۸- بهترین زنان مطابق کلام رسول خدا(ص) چه کسانی هستند؟ حضرت مریم، آسیه، حضرت خدیجه و حضرت فاطمه(س)

۱۹- چرا با ظهور اسلام، سد جاهلیت و خرافه گرایی شکسته شد؟ ۱- نزول تدریجی آیات قرآن، ۲- دعوت مکرر این کتاب به خرد ورزی و

دانش ۳- تشویق های دائمی رسول خدا(ص) سد جاهلیت و خرافه گرایی را شکست و یکی از جاهل ترین جوامع آن روز را مشتاق علم ساخت.

۲۰- به جز دعوت مکرر انسان به خردورزی، چه عامل دیگری سد جاهلیت و خرافه گرایی را شکست؟ تشویق های دائمی رسول خدا(ص) و

نزول تدریجی قرآن کریم

۲۱- دعوت مکرر قرآن به خرد ورزی چه نتیجه ای به دنبال داشت؟ شکسته شدن سد جاهلیت و خرافه گرایی

۲۲- موقعیت زن و خانواده در اروپا هنگام ظهور اسلام، چگونه بود؟ زن را بر اساس تورات، موجود درجه دوم تلقی می کردند.

۲۳- شکستن سد جاهلیت و خرافه گویی توسط پیامبر اسلام(ص) بیانگر کدام معیار تمدن اسلامی است؟ عقل گرایی(خرد ورزی)

۲۴- چه موضوعی آغازگر رسالت پیامبر (ص) بود؟ دانش و آموختن

۲۵- اولین آیاتی که بر رسول خدا(ص) نازل شد، درباره چه موضوعی بود؟ دانش و آموختن

۲۶- آثار کدام دانشمند یکی از عوامل اصلی تحول اندیشه در اروپا محسوب شد؟ ابو علی سینا

۲۷- گذر از عصر جاهلیت به عصر اسلام نیازمند چه تغییر و تحولی بود؟ گذر از عصر جاهلیت به عصر اسلام نیازمند تغییر در

نگرش انسان ها و تحولی بنیادین در شیوه زندگی فردی و اجتماعی مردم بود. (خرداد تجربی ۹۸)

- به سؤالات زیر پاسخ تشریحی دهید :

۱- ویژگی های جامعه « عدالت محور» پیامبر (ص) را بنویسید. رسول خدا(ص) تلاش کرد تا جامعه ای عدالت محور برپا نماید به طوری که

در آن مظلوم بتواند به آسانی حق خود را از ظالم بستاند و امکان رشد برای همه انسان ها فراهم باشد، نه اینکه نعمت ها و ثروت های زمین در

انحصار گروهی محدود باشد. ایشان از هر فرصتی برای رفع تبعیض های طبقاتی حاکم بر نظام جاهلی و برقراری فرهنگ برابری و مساوات در

جامعه، کمال استفاده را می نمود و از هیچ تلاشی در این راه فروگذار نمی کرد.

۲- رفتار پیامبر اکرم(ص) و بیانات قرآن کریم در زمینه عدالت چه فضایی را ایجاد کرده بود؟ فضایی که در آن ، فاصله طبقاتی و فقر و بی

توجهی به محرومان زشت شمرده می شد و مساوات و قسط ، ارزشی والا تلقی می گردید.

۳- جایگاه و حقوق کشاورز و پیشه ور در جامعه ایران قبل از ورود اسلام چگونه بود؟ شرح دهید. کشاورز و پیشه ور حق نداشتند به طبقه

بالتر روند و از امتیازات آن برخوردار شوند؛ زیرا این طبقات در ردیف اشراف قرار می گرفتند و با اعیان و اشراف به ستیز بر می خاستند.

۴ - یکی از مهمتری اهداف پیامبر در زمینه جایگاه خانواده چه بود؟ ارتقای جایگاه خانواده به عنوان کانون رشد و تربیت انسانها و مانع اصلی فساد و تباهی بود. احیای منزلت زن و ارزشهای اصیل او از عناصر اصلی این برنامه به شمار می رفت.

۵ - زن قبل از اسلام دارای چه جایگاهی بود؟ در آن عصر، زن همچون کالا تلقی می شد و از کمترین حقوق فردی و اجتماعی، حتی حق مالکیت برخوردار نبود. تولد دختر در خانواده سرافکنندگی آن خانواده را به دنبال داشت. زن از هر گونه احترام و جایگاه محروم بود.

۶ - با ذکر مثال بیان کنید که رفتار رسول خدا(ص) نسبت به دخترشان چگونه بود؟ رفتار ایشان با دخترشان، برای جامعه آن روز و نیز امروز بسیار آموزنده بود. به طور مثال، خانه حضرت فاطمه(س) و خانه پدر کنار یکدیگر بود. بین این دو خانه یک حیاط خلوت دو متری قرار داشت که در آن دو پنجره رو به روی هم، خانه پدر و دختر را به یکدیگر مرتبط می ساخت. هر صبح پدر در بچه پنجره را می گشود و به دخترش سلام می کرد. هر گاه قصد سفر داشت، در منزل فاطمه(س) را می زد و با او خداحافظی می کرد. هر گاه نیز که از سفر بر می گشت، فاطمه(س) اولین کسی بود که پیامبر(ص) به سراغش می آمد و حال او را می پرسید.

۷ - زنان زیر چگونه در رقم زدن تاریخ نقش داشتند؟

حضرت خدیجه(س): حامی بزرگ پیامبر(ص) در دوران اولیه و بسیار سخت بعثت

حضرت فاطمه(س): همراه پدر و حامی بزرگ همسرش علی(ع)

حضرت زینب(س): در کناربرادر و پیام رسان نهضت عاشورا

۸ - علت الگو بودن اهل بیت(ع) در عفاف و حیا و پوشش اسلامی برای دیگر مومنان چه بود؟ تا به دیگر مومنان بیاموزند که توجه به مقام و منزلت زن به معنای بی بند و باری، نگاه ابزاری به او و متزلزل ساختن بنیان خانواده نیست.

۹ - با توسعه سرزمینهای اسلامی و شکل گیری حکومتیایی که پیامبر(ص) و یارانش را الگو قرار نمی دادند چه رفتارهایی نسبت به زن انجام می شد؟ بار دیگر برخی رفتارهای جاهلی نسبت به زن پدیدار شد. حاکمان بنی امیه و بنی عباس و بسیاری دیگر از حاکمانی که در سرزمینهای اسلامی بودند، حرمسرا تشکیل دادند و زنان زیادی را به دربار خود آوردند و حقوق الهی آنان را نادیده گرفتند.

۱۰ - با گرایش مردم به اسلام، زنان از چه جایگاهی برخوردار شدند؟ توضیح دهید. زنان حق مالکیت و کار داشتند، دسترنج آن ها به خودشان تعلق داشت و در اختیار همسر یا پدر قرار نمی گرفت. زنان می توانستند ثروت خود را وقف امور عام المنفعه کنند. بسیاری از موقوفه های

قدیمی کشور ما مربوط به زنان خیری است که ثروت خود را وقف امور خیریه کرده اند. تحصیل برای زنان آزاد بود و دانشمندان بزرگی از زنان در جهان اسلام پیدا شدند که قبلاً سابقه نداشت. قرآن کریم، تلقی درجه دوم بودن زن را به شدت نفی کرد و با اینکه در آن عصر و حتی تا همین دوره های اخیر، در اروپا زن را بر اساس تورات موجود درجه دوم تلقی می کردند، آیات قرآنی با این نگاه مبارزه کرد. (ش ۹۸ تجربی)

۱۱ - مقام الگویی خانواده پیامبر(ص) را در مورد احیای منزلت زن، توصیف کنید. خانواده پیامبر اکرم(ص) الگوی تمام عیار عفاف، حیا و پوشش اسلامی بودند تا به دیگر مومنین بیاموزند که توجه به مقام و منزلت زن به معنی بی بندوباری، نگاه ابزاری به او و متزلزل ساختن بنیان خانواده نیست.

۱۲ - نظر ملاصدرا، فیلسوف بزرگ اسلامی درباره هماهنگی میان دین و تفکر عقلی را بنویسید. نمی شود قوانین این دین بر حق الهی، که

چون خورشید روشن و درخشان است، با دانش استدلالی یقینی مخالف داشته باشد. نیست باد آن فلسفه ای که قوانینش با کتاب و قرآن و سنت رسول خدا(س) و ائمه اطهار(ع) مطابقت نداشته باشد.

۱۳ - وضعیت بهداشت و سلامتی در تمدن اسلامی و غیر اسلامی چگونه بود؟ در تمدن اسلامی، در قرون اولیه، در امور مربوط به بهداشت و سلامتی، وضع مسلمانان بسیار درخشان بود؛ اگر شرایط قبل از اسلام را در نظر بگیریم، یا اوضاع دوره شکوفایی تمدن اسلامی را با اروپا، که

هنوز حتی با حمام آشنا نبودند مورد توجه قرار دهیم ، در می یابیم که چگونه دستورات ساده ای مانند وضو و غسل و دیگر آموزه های بهداشتی اسلام مانند طهارت و نجاست و نیز دستورات پیشوایان دین مورد سلامتی و درمان ، دنیای اسلام را متحول کرد.

۱۴ - یکی از ویژگی های فرهنگ علمی دوره اسلامی چه بود؟ و نگرش اسلام در باره علم آموزی زنان چگونه بود؟ منحصراً نبودن تحصیل علم به طبقه یا قشری خاص بود . در همان زمان رسول خدا(ص) زنان به حضور ایشان می رسیدند و سئالهای علمی خود را طرح می کردند. حضرت فاطمه (س) یک کلاس علمی تشکیل داده بود و زنان مدینه برای علم آموزی در آن شرکت می کردند . برخی از زنان رسول خدا(ص) نیز جرو راویان حدیث به شمار می روند.

۱۵ - با ظهور اسلام، چگونه یکی از جاهل ترین جوامع آن روز مشتاق علم گردید؟ نزول تدریجی آیات قرآن کریم و دعوت مکرر این کتاب به خردورزی و دانش از یک طرف(۵/۰) و تشویق های دائمی رسول خدا از طرف دیگر، سد جاهلیت و خرافه گرایی را شکست و یکی از جاهل ترین جوامع آن روز را مشتاق علم ساخت(۵/۰)(خرداد ۹۸ تجربی)

۱۲ - چگونه پیامبر اکرم(ص) جاهل ترین جامعه آن روز را مشتاق علم ساخت ؟ توضیح دهید . نزول تدریجی آیات قرآن کریم و دعوت مکرر این کتاب به خردورزی و دانش از یک طرف(۷۵/۰) و تشویق های دائمی رسول خدا(ص) به علم آموزی از طرف دیگر ، سد جاهلیت و خرافه گرایی شکست و یکی از جاهل ترین جوامع آن روز را مشتاق علم ساخت(۷۵/۰)(خرداد ۹۸ انسانی)

تست:

۱- فرد مسلمان برای شرکت در ایجاد جامعه بر اساس معیارهای اسلامی چه کاری را باید انجام داد؟

- (۱) مشارکت در برنامه های حکومت اسلامی
  - (۲) مراجعه هر چه بیشتر قرآن و اولیای الهی برای برنامه ریزی بهتر
  - (۳) شناخت معیارهای تمدن های جهان و الگوبرداری از آن
  - (۴) شناخت معیارهای تمدنهای اسلامی و برنامه ریزی و تلاش برای آن
- ۲- بیش از .... قرن از ظهور اسلام می گذرد و شروع تاریخساز اسلام از کجا بود؟**

- (۱) چهارده - سرزمین مدینه (۲) چهارده - کوه جبل النور (۳) پانزده - سرزمین مدینه (۲) پانزده - کوه جبل النور
- ۳- رسول خدا(ص) در کنار دعوت به توحید به چه چیز اشاره می فرمودند؟**

- (۱) ایجاد نظام اجتماعی بر پایه قوانین الهی
  - (۲) ایجاد جامعه ای عدالت محور
  - (۳) عدم محدود بودن به زندگی دنیایی و اعتقاد به معاد (۴) از بین بردن فاصله طبقاتی
- ۴ - «نجات انسان از محدوده تنگ دنیا و مجهز کردن او به استدلالهای محکم و آشکار برای حقانیت معاد و مبارزه با عقاید خرافی پیرامون**

آن» از دقت در پیام کدام آیه مستفاد می گردد؟

- (۱) «مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا.....» (۲) «لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ»
- (۳) «مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ...» (۴) «قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ.....»

۵ - کدامین آیه سومین معیار تمدن اسلامی یعنی اعتقاد به ولایت الهی را مطرح می کند؟

- (۱) «مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا.....» (۲) «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَ أُولَى الْأَمْرِ مِنْكُمْ»
  - (۳) «وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَ...» (۴) «لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ»
- ۶ - اگر بگوئیم « مسلمانان در برنامه های فردی و اجتماعی ، خود سرانه عمل نمی کنند» پیام کدام آیه شریفه حاکی از آن است؟**

- (۱) «لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ» (۲) «مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ...»
- (۳) «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَ أُولَى الْأَمْرِ مِنْكُمْ» (۴) «مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا.....»

۷- کدام آیه شریفه بیانگر معیار تنظیم روابط اجتماعی و تدوین قوانین بر پایه عدل در جامعه و تمدن اسلامی می باشد؟

- (۱) «قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ.....» (۲) «وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَ...»
- (۳) «لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ» (۴) «مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا.....»

۸ - آیه شریفه « وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَ...» با توجه به کدام موضوع حکیمانه بودن خلقت را تبیین می کند و این نشانه الهی برای کدام قوم ذکر شده است؟

۱- فرزند آوری - یعقلون ۲- ازدواج و ایجاد مودت - یتفکرون ۳- فرزند آوری - یتفکرون ۴- ازدواج و ایجاد مودت - یعقلون

۹- دعوت به «تفکر، تعقل و خردورزی» از توجه به کدام آیه مفهوم می گردد؟

۱) «قُلْ آمَنْتُ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنْ كِتَابٍ وَأُمِرْتُ لِأَعْدِلَ بَيْنَكُمْ اللَّهُ.....» ۲) «مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا.....»

۳) «وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَ.....» ۴) «قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ.....»

۱۰- در عصری که زن کالایی در کنار سایر کالاها تلقی می شد، رسول خدا(ص) با گفتار و رفتار خویش انقلابی عظیم پدید آورد. پیام کدام

آیه شریفه استفاده ابزاری از زن را ملغی کرد تا خانواده کانون رشد فضائل اخلاقی، دوستی و مودت گردد؟

۱) «مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا.....» ۲) «وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَ.....»

۳) «لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ» ۴) «قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ.....»

درس دهم..... ((تمدن جدید و مسؤلیت ما))

- آیات و روایات :

۱- با تدبیر در آیه «أَدْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَ جَادِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ.....» روشهای صحیح دعوت را استخراج

نمایید : ۱- حکمت و استدلال ۲- اندر و پند نیکو ۳- گفتگو و مجادله به بهترین روش (خرداد ۹۸ تجربی)

- درستی و نادرستی عبارات زیر را معلوم نمایید:

۱- اروپا تا کنون شاهد دو تمدن بزرگ بوده است. غلط

۲- در ازدواج مسیحی، جدایی زن و شوهر امکان ندارد. صحیح

۳- مونتگمری می گوید: « علم و فلسفه اروپا بدون کمک گرفتن از فرهنگ اسلام توسعه نمی یافت. صحیح

۴- از نظر مقام معظم رهبری، علم مایه اقتدار ملی بوده و کشوری که مردم آن از علم بی بهره باشند، به حقوق خود دست نخواهند یافت. صحیح

۵- رشد سریع علم از آثار منفی تمدن جدید در حوزه علم است. غلط

۶- « پیشرفت علمی » استقلال یک ملت را تقویت می کند. صحیح

۷- « عدالت » مایه اقتدار ملی است. غلط

۸- مهمترین عامل برای حضور کار آمد در میان افکار عمومی جهان استحکام بخشیدن به نظام اسلامی است. صحیح

۹- پیشرفت علمی، پایه های استقلال یک ملت را تقویت می کند و مانع تسلط بیگانگان می شود. (خرداد ۹۸ تجربی) صحیح

۱۰- هر قدر آگاهی و هوشیاری ما مسلمانان از تمدن جدید اروپا بیشتر باشد، قدرت تأثیر پذیری ما بیشتر خواهد بود. (ش ۹۸ تجربی) غلط

- جاهای خالی را با کلمات مناسب تکمیل کنید :

۱- آشنایی با آثار مثبت و منفی تمدن جدید، می تواند ما را در ..... یاری کند. احیای تمدن اسلامی

۲- تمدن اول در ..... باستان شکل گرفت و ..... باستان ادامه یافت. یونان - روم

۳- تمدن دوم اروپا به تمدن ..... مشهور است. دوره قرون وسطی

۴- ..... بسیاری از هنرها و فنون برجسته اروپایی همچون معماری و اسلحه سازی را مدیون صنعتگران مسلمان می داند. ویل دورانت

۵- باید استعدادهای یک ملت به کار افتد تا یک ملت به معنای حقیقی کلمه ..... بشود. عالم

۶- میان یک ..... و ..... آن باید تناسب منطقی و معقول برقرار باشد. پیام - روش تبلیغ

۷- پیام اسلام پیامی مطابق با ..... انسان هاست و هر انسان حقیقت طلب وقتی دعوت قرآن را به عقلانیت و معنویت و تقوا می شنود به طور طبیعی جذب آن می شود. فطرت

۸- ..... دوره غارت علنی ثروت ملت ها بود و تا اواخر قرن بیستم ادامه داشت. دوره استعمار

۹- مهمترین عامل برای حضور کارآمدیک کشور در میان افکار عمومی جهان..... آن می باشد. (ش ۹۸تجربی) **استحکام و اقتدار نظام حکومتی**

۱۰- از آثار و پیامدهای منفی تمدن جدید در حوزه علم؛ مصرف زدگی، ..... و ..... است. (ش ۹۸تجربی) **نابودی طبیعت - علم زدگی**

- پاسخ صحیح :

۱- **بیشترین آسیب تمدن جدید، مربوط به کدام حوزه و محصول چه چیزی است؟**

الف) خانواده - نگاه مادی به انسان به ویژه در حوزه روابط زن و مرد (ب) عدل و قسط - رحیة توسعه طلبی و فزون خواهی حاکمان غربی

۲- **از دیدگاه اسلام، زدودن موانع حق و حق پرستی، با کدام یک محقق می شود؟**

الف) حضور مؤثر و فعال در جامعه جهانی (ب) تلاش و پشتکار، جهاد و آمادگی برای شهادت در راه خدا

۳- **چه چیزی باعث شد برخی حکومتهای استبدادی و موروثی حاکم بر کشورهای اروپایی از صحنه خارج شوند؟**

الف) حق تعیین سرنوشت و دخالت مردم در امور خود (ب) تدوین قوانین حقوقی و تأسیس سازمانهایی برای آن

۴- **مهم ترین عامل برای حضور کارآمد در میان افکار عمومی جهان:**

الف) استحکام بخشیدن به نظام اسلامی (ب) ترسیم چهره عقلانی و منطقی دین اسلام (خرده ۹۸تجربی)

- کشف ارتباط :- عبارتهای مرتبط را مشخص نمایید:

- ۱ - مصرف زدگی ← الف) مسئولیت ما در حوزه خانواده
۲ - جهان نظامی شده و محصور در تسلیحات ← ب) اثر منفی تمدن جدید در حوزه عدالت و قسط
۳ - توانایی بهره مندی بیشتر از طبیعت ← ج) اثر منفی تمدن جدید در حوزه علم
۴ - تلاش در جهت تحکیم خانواده ← د) اثر مثبت تمدن جدید در حوزه علم
ه) اثر مثبت تمدن جدید در حوزه عدل و قسط

- کشف ارتباط ۲: - کدام یک از گزینه های ستون سمت چپ به گزینه های ستون سمت راست مربوط می باشد؟ (یک مورد اضافی است)

- ۱- کنار گذاشتن حکومتهای استبدادی و موروثی ج) فروپاشی نهاد خانواده
۲- از بین بردن فرهنگ مستقل ملت ها د) استفاده ابزاری از زن
۳- تأسیس وزارت خانه تنهایی الف) مشارکت مردم در تشکیل حکومت
د) ظهور ظلم فراگیر و پدیده استعمار (دی ۹۷ انسانی)

- کشف ارتباط ۳: - کدام یک از گزینه های ستون سمت چپ به گزینه های ستون سمت راست مربوط می باشد؟ (یک مورد اضافی است)

- ۱- برهم خوردن تعادل ترکیبی گازهای جوی ب) الف) توجه به قانون
۲- قوانین حمایت از خانواده های تک سرپرست د) ب) نابودی طبیعت
۳- به رسمیت شناختن حقوق متقابل زن و مرد الف) ج) استفاده ابزاری از زن
د) بی بند و باری جنسی (خرده ۹۸ انسانی)

تعریف اصطلاحات :

۱- **استعمار را تعریف کنید.** در لغت به معنای آباد کردن است ولی استعمارگران به بهانه آباد کردن، بسیاری از کشورها را تصرف کرده و ذخایر با ارزش و گران قیمت آن ها را به کشور خود می برد.

۲- **خانواده هسته ای را تعریف کنید.** خانواده هسته ای به افراد خانواده یعنی پدر، مادر و فرزندان گفته می شود.

۳- **خانواده گسترده را تعریف کنید.** خانواده گسترده شامل اقوام و خویشان می شود.

– به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید :

۱– تمدن دوم اروپا در قرن چهارم با چه چیزی آغاز شده است؟ با گسترش مسیحیت و آغاز حاکمیت کلیسا بر زندگی سیاسی و اجتماعی مردم

۲– تمدن دوم اروپا به چه تمدنی مشهور است؟ دوره قرون وسطی

۳– زمینه های پیدایش تمدن جدید را نام ببرید: ۱– کلیسا و تعالیم تحریف شده ۲– بهره گیری از تجربیات سایر

تمدن‌ها (خرد ۹۸ د تجربی) (ش ۹۸ تجربی)

۴– پیامدهای مثبت تمدن دوم (قرون وسطی) برای اروپا چه بود؟ ۱– مردم بت پرست اروپا به یک دین الهی معتقد شدند ۲– بتها و بتخانه ها از

بین رفت ۳– اتحاد و یکپارچه گی در اروپا حکمفرما شد ۴– بناهای عظیم و باشکوه ، مذهبی ساخته شد ۵– کتابهایی در اخلاق، معنویت و

فرهنگ، نگارش یافت ۶– آثار هنری بزرگ پدید آمد.

۵– نتایج بهره برداری اندیشمندان اروپایی از تمدن اسلامی را بیان کنید. (۴ مورد)

۱– کتاب های دانشمندان مسلمان به سرعت ترجمه شد. ۲– علاقه به پژوهش و آزمایش و تجربه افزایش یافت.

۳– حقوق و قانون مورد توجه واقع گردید. ۴– خرد ورزی در دستور کار قرار گرفت ۵– نقادی رهبری کلیسا شروع شد

۶– آثار مثبت حوزه علم در تمدن جدید کدام است؟ ۱– رشد سریع علم ۲– توانایی بهره مندی از طبیعت

۷– دو مورد از آثار منفی حوزه علم در تمدن جدید را نام ببرید. ۱– مصرف زدگی ۲– نابودی طبیعت ۳– علم زدگی

۸– چه عاملی سبب شد آدمی بتواند در طبیعت تصرف کند؟ علم و تکنولوژی

۹– نمونه هایی ذکر کنید که نشان می دهد علم در تمدن جدید رشد سریعی داشته است : ۱– اختراع صنعت چاپ ۲– کشف الکتریسیته ۳–

ساخت ماشین ۴– اختراع وسایل ارتباطی ۵– راه اندازی شبکه های اینترنت ۶– نظریات و کشفیات جدید در فیزیک، شیمی و سایر علوم تجربی

و توانایی استخراج منابع طبیعی مانند نفت

۱۰– نمونه هایی از توانایی بشر را در بهره مندی بیشتر او از طبیعت بنویسید : ۱– استخراج نفت ۲– استخراج معادن ۳– شکافتن کوهها برای

ساخت تونل ۴– دستکاری ژنتیکی گیاهان ۵– مهار آنها با سدهای بزرگ

۱۱– از دیدگاه مقام معظم رهبری چه چیزی مایه اقتدار ملی است؟ علم

۱۲– چه چیزی پایه های استقلال یک ملت را تقویت می کند؟ پیشرفت علمی

۱۳– نتایج پیشرفت علمی را بنویسید : ۱– پایه های استقلال ملت را تقویت می کند ۲– مانع تسلط بیگانگان می شود.

۱۴– با توجه به سخنان مقام معظم رهبری باید چه چیزی را جدی گرفت که مایه اقتدار ملی است؟ علم

۱۵– چه زمانی یک ملت به معنای حقیقی کلمه، عالم می شود؟ زمانی که استعدادهاى یک ملت به کار افتند.

۱۶– نمونه هایی از پیشرفت های علمی جوانان رادر رشته های مختلف نام ببرید: پزشکی و سلولهای بنیادین - فناوری نانو و هسته ای - صنایع

نفت - پتروشیمی و سد سازی که قدم های اولیه ای است که باید با همت بلند تر و عزم قوی تر ادامه یابد و همه عرصه های دانش را ببیماید.

۱۷– مسئولیت ما در حوزه علم را نام ببرید. (۲ مورد)

۱– تلاش برای پیشگام شدن در حوزه علم و فناوری ۲– حضور موثر و فعال در جامعه جهانی ۳– ترسیم چهره عقلانی و منطقی دین اسلام

۱۸– باید میان یک پیام و روش تبلیغ آن چه چیزی برقرار باشد؟ تناسب منطقی و معقول

۱۹– فواید «توجه به قانون» از آثار مثبت حوزه عدل و قسط در تمدن جدید را بنویسید.

۱- مردم با حقوق خود در مقابل دولت ها و در رابطه با یکدیگر آشنا شدند. ۲- مردم به تدوین قوانین حقوقی پرداختند و برای حفظ آنها سازمان هایی تاسیس کردند. ۳- حق کارگر، حق کودک، حق تعلیم و تربیت، حق داشتن شغل، حقوق متقابل زن و مرد و حق مردم در مقابل دولت به رسمیت شناخته شد.

۲۰- آثار مثبت تمدن جدید در حوزه عدل و قسط را نام ببرید: ۱- توجه به قانون ۲- مشارکت مردم در تشکیل حکومت (ش ۹۸ تجربی)

۲۱- چه چیزی باعث شد که در تمدن جدید برخی از حکومت های استبدادی و موروثی حاکم بر کشورهای اروپایی از صحنه خارج شوند؟
حق تعیین سرنوشت و دخالت مردم در امور خود

۲۲- آثار منفی حوزه عدل و قسط را فقط نام ببرید. (۲ مورد) ۱- ظهور ظلم فراگیر و پدیده استعمار ۲- افزایش فاصله میان انسان های فقیر و غنی در جهان ۳- جهان نظامی شده و محصور در تسلیحات

۲۳- تقویت فرهنگ، جهاد، شهادت و صبر مربوط به کدام حوزه است؟ حوزه عدل و قسط

۲۴- تقویت اتحاد ملی و انسجام اسلامی مربوط به کدام حوزه است؟ حوزه عدل و قسط

۲۵- مسئولیت مادر حوزه عدل و قسط را نام ببرید. ۱- مبارزه باستمگران و تقویت فرهنگ جهاد، شهادت و صبر ۲- استحکام بخشیدن به نظام اسلامی

۲۶- مهم ترین عامل برای حضور کار آمد در میان افکار عمومی جهان چیست؟ استحکام و اقتدار نظام حکومتی

۲۷- استحکام بخشیدن به نظام اسلامی مربوط به مسئولیت ما در کدام حوزه است؟ حوزه عدل و قسط

۲۸- مهم ترین عوامل استحکام نظام اسلامی را نام ببرید. ۱- استحکام پایه های اقتصادی ۲- تلاش برای کاهش فقر ۳- توسعه عدالت در همه ابعاد ۴- تقویت اتحاد ملی، انسجام اسلامی و مشارکت عمومی ۵- عمل به وظیفه مقدس امر به معروف و نهی از منکر

۲۹- تلاش برای کاهش فقر مربوط به کدام حوزه است؟ حوزه عدل و قسط

۳۰- آثار تمدن جدید، در چه حوزه هایی قابل بررسی می باشند؟ ۱- حوزه علم ۲- حوزه عدل و قسط ۳- حوزه خانواده

۳۱- آثار منفی در حوزه خانواده را نام ببرید. - دو مورد از آسیب هایی که تمدن جدید با نگاه مادی به انسان در حوزه خانواده وارد کرده است را بنویسید ۱- فروپاشی نهاد خانواده ۲- بی بند و باری جنسی ۳- استفاده ابزاری از زنان (ش ۹۸ تجربی)

۳۲- استفاده ابزاری تمدن جدید از زنان در چه مواردی است؟ ۱- برای تبلیغ کالاهای سرمایه داران ۲- تشویق آنان به پوشیدن لباس های نامناسب و تحریک کننده ۳- عادی شدن روابط نامشروع میان زنان و مردان در برخی کشورها ۴- تجارت گسترده زنان به عنوان کالای جنسی ۳۳- در حضور خانواده، مسئولیت های مسلمانان چیست و چه نتایجی را به دنبال دارد؟ تلاش در جهت تحکیم بنیان خانواده نتایج آن عبارتند از: ۱- رشد فضایل اخلاقی در جامعه ۲- کاهش فساد و جرم ۳- حضور انسان های با فضیلت و کارآمد

۳۴- زمینه های پیدایش تمدن جدید را بنویسید. ۱- کلیسا و تعالیم تحریف شده ۲- بهره گیری از تجربیات سایر تمدن ها (خرداد ۹۸)

- به سوالات زیر پاسخ تشریحی دهید:

۱- تمدن هایی که تاکنون اروپا شاهد آنها بوده است، را بنویسید: تمدن اول قبل از میلاد حضرت مسیح (ع) در قرن های ششم تا چهارم قبل از میلاد، در یونان باستان شکل گرفت و در روم باستان ادامه یافت. تمدن دوم، در قرن چهارم میلادی با گسترش مسیحیت در اروپا و آغاز حاکمیت کلیسا بر زندگی سیاسی و اجتماعی مردم آغاز شد و تا قرن های پانزدهم و شانزدهم ادامه یافت. ۳- تمدن سوم، با افول قدرت کلیسا در همین قرن ها شروع شد و همچنان ادامه دارد.

۲- فواید آشنایی با تمدن جدید را بنویسید: اول: آنکه ما مسلمانان مانند سایر ملتها، با این تمدن ارتباط مستقیم داریم، بنا بر این، هم تحت تأثیر آن قرار می‌گیریم و هم می‌توانیم بر آن اثر بگذاریم؛ هر قدر آگاهی و هوشیاری ما بیشتر باشد، قدرت تأثیر گذاری ما بیشتر خواهد بود. دوم: آنکه بررسی ضعف‌ها و قوت‌های این تمدن در عرصه‌های مختلف، این کمک را به ما می‌کند که در راستای احیای تمدن اسلامی، از نقاط قوت این تمدن بهره‌مند شویم و با عبرت گرفتن از ضعف‌ها و آسیب‌های آن، بتوانیم برنامه‌ریزی درست و کم‌اشتباهی را برای سامان دهی تمدن اسلامی و رسیدن به الگوی زندگی مبتنی بر تعالیم دین داشته باشیم.

۳- آثار و پیامدهای منفی و نادرست تمدن دوم (قرون وسطی) (حاکمیت کلیسا) را بنویسید: ۱- تبلیغ اعتقادات شخصی به جای اعتقادات مسیحیت ۲- اعتقاد به گناهکار بودن اولیه‌ی انسان در آغاز تولد (چون آدم (ع) در بهشت گناه کرده بود) ۳- غسل دادن هر نوزاد پس از تولد (غسل تعمید) برای پاک شدن از گناه ۴- اعتراف به گناه در حضور کشیش ۵- خرید و فروش بهشت ۶- واسطه بودن کشیش میان خدا و بندگان (شرک در ربوبیت) ۷- عبادت و راز و نیاز با خدا به روز معینی در هفته و در محل کلیسا و در حضور کشیشان اختصاص داشت.

۴- آیین‌ها و عقاید نادرست کلیسا در قرون وسطی سبب چه نتایجی شد؟ ۱- اینگونه آیین‌ها سبب سست شدن ارتباط شخصی و پیوسته میان انسان و خدا و واسطه قرار گرفتن کشیشان میان خدا و بندگان شد. ۲- کسب پول‌های کلان بابت فروش بهشت

۵- چرا در تمدن دوره قرون وسطی کودکان را پس از تولد غسل تعمید می‌دادند؟ زیرا آنها معتقد بودند که آدم در بهشت اولیه مرتکب گناه شده است و این گناه به فرزندان آدم نیز سرایت کرده و هر کسی با گناه اولیه به دنیا می‌آید. بنابراین این هر کودکی پس از تولد باید غسل ویژه ای (غسل تعمید) داده شود تا از آن گناه پاک گردد.

۶- چگونه اعتراف به گناه را در کلیسا بنویسید. برای این کار اتاق ویژه‌ای در کلیسا ساخته شد که محل اعتراف و توبه کردن بود. آنان معتقد بودند که با اعتراف گناهکار در برابر کشیش، توبه کننده آمرزیده می‌شود و عفو ابدی را به دست می‌آورد.

۷- دیدگاه کلیسای دوران قرون وسطی را در مورد ازدواج بنویسید. آنان معتقد بودند که پس از ازدواج، امکان جدایی زن و شوهر نیست و پیوندشان باید ابدی باشد. زن حق مالکیت ندارد و باید نام خانوادگی وی به نام خانوادگی شوهر تغییر یابد. این تغییر نام، هنوز هم در اروپا رایج است. کشیش‌ها حق ازدواج نداشتند و تا آخر عمر مجرد می‌مانند. آنها ازواج را امری دنیایی و پست تلقی می‌کردند.

۸- دیدگاه رهبران کلیسا را در مورد عقل و عقلانیت بنویسید. پذیرش عقاید رهبران کلیسا در باره هر موضوعی، حتی موضوعات علمی، ضروری بود و مخالفت با آن کفر تلقی می‌شد. به عقل و عقلانیت کمتر توجه می‌شد و این اعتقاد وجود داشت که تعقل با ایمان سازگاری ندارد و سبب تزلزل ایمان می‌شود. از آنجا که رهبران کلیسا نظریات دانشمندان گذشته در باره زمین، خورشید، ستارگان و مانند آن را پذیرفته بودند، مخالفت با آن نظریات را مخالف با دین مسیح می‌پنداشتند و مانع نشر نظریات جدید می‌شدند.

۹- سرسختی رهبران کلیسا در برابر نظریات جدید سبب پیدایش چه عقیده‌ای شد؟ سبب پیدایش این عقیده شد که دین باخردورزی و علم مخالف است و مانع تعقل، تجربه، قانون و حقوق انسانهاست و راه بیرون آمدن از این وضعیت، کنار گذاشتن دین و توجه به علم و دانش تجربی است.

۱۰- کدام عامل سبب بدبینی اروپائیان به کلیسا و کشیشان شد؟ با اینکه کلیسا، خود، از ثروتمندترین مالکان بود، اما مردم رابه دوری از دنیا و زهد نسبت به مواهب طبیعی و نعمت‌های الهی تشویق میکرد. همین دوگانگی در گفتار و عمل، بتدریج سبب بدبینی اروپائیان نسبت به کلیسا و کشیشان شد.

۱۱- چرا وقتی اندیشمندان اروپایی آشنایی اندکی با تمدن مسلمانان پیدا کردند، برای تحول جامعه خود از ثمرات اسلامی بهره برداری کردند؟ حدود قرن هفتم میلادی و در اواسط قرون وسطی، در همسایگی سرزمین اروپا، تمدن اسلامی متولد شد و طی دو تا سه قرن به مرحله شکوفایی و شادابی رسید و بر محیط‌های پیرامون خود پرتو افکند. این در حالی بود که هنوز تمدن مسیحی قرون وسطی با مشکلاتی که بیان شد، دست به گریبان بود. به همین جهت وقتی اندیشمندان اروپایی آشنایی اندکی با تمدن مسلمانان پیدا کردند، برای تحول جامعه خود از ثمرات اسلامی بهره برداری کردند.

۱۲- مونتگمری وات ، در خصوص تأثیر پذیری تمدن جدید از تمدن اسلامی چه می گوید؟ «علم و فلسفه اروپا بدون کمک گرفتن از فرهنگ اسلام توسعه نمی یافت .....؛ اسلام نه تنها در تولیدات مادی و اختراعات اروپا شریک است ، بلکه اروپا را واداشت تا تصویر جدیدی از خود داشته باشد .اما از آنجا که اروپا در حال حاضر علیه اسلام عکس العمل نشان می دهد ، تأثیر مسلمانان (بر تمدن غرب) را بی اهمیت جلوه می دهد و وظیفه مهم ما اروپاییان این است که این اشتباه را اصلاح کنیم و به مدیون بودن عمیق خودمان به جهان اسلام اعتراف کنیم.»

۱۳- «رشد سریع علم» را به عنوان اثر مثبت تمدن جدید در حوزه علم توضیح دهید : تولید علم در قرون اخیر جهشی فوق العاده داشته است، به طوری که دوران جدید را می توان دوران علم نامید . اختراع صنعت چاپ ، کشف الکتروسیته ، ساخت ماشین ، اختراع وسایل ارتباطی مانند ، تلفن ، رادیو ، تلویزیون و ماهواره ، راه اندازی شبکه های اینترنت ، نظریات و کشفیات جدید در فیزیک و شیمی و سایر علوم تجربی و توانایی استخراج منابع طبیعی مانند ، نفت ، زندگی در جهان امروز را متحول کرده است .

۱۴- «توانایی بهره مندی از طبیعت» را به عنوان اثر مثبت تمدن جدید در حوزه علم توضیح دهید : علم و تکنولوژی سبب شد که آدمی بتواند در طبیعت تصرف فوق العاده کند و تغییراتی را در آن بوجود آورد. نفت را از اعماق زمین بیرون بکشد ، معادن را استخراج کند ، کوهها را برای ساختن تونل بشکافد ، گیاهان را دستکاری ژنتیکی کند، با سدهای بزرگ آب ها را مهار نماید و قدرت و توانایی خود را به رخ طبیعت بکشد .

۱۵- « مصرف زدگی» را به عنوان یکی از آثار منفی تمدن جدید در حوزه علم توضیح دهید. از زمانی که ماشین آلات صنعتی ساخته شد، تولیدانبوه آغاز گردید. تولید فراوان گرچه در ابتدا نیازهای طبیعی مردم را رفع می کرد، اما در بسیاری از موارد بیش از نیاز طبیعی بود. به همین جهت کارخانه داران با استفاده از جاذبه تبلیغات در مردم، نیازهای کاذب به وجود آوردند تا آنان را به تنوع طلبی بکشانند و مصرف گرایی را به گونه ای سرسام آور افزایش دهند تا خودشان به سود بیش تری برسند.

۱۶- جدی ترین آسیبی که مصرف زدگی بر رشد و تعالی انسان دارد، چیست؟ چرا. تغییر الگوی زندگی و دل مشغولی دائمی مردم به کالاهای متنوع و گوناگونی است که همه روزه وارد بازار می گردد و اذهان و افکار را به خود مشغول می کند. در نتیجه، انسان را از اساسی ترین نیاز خود، یعنی پرورش و تکامل بعد معنوی و متعالی خویش، غافل می سازد. (ش ۹۸ تجربی)

۱۷- نتیجه دیدگاه غالب و حاکم در تمدن جدید در مورد انسان چیست؟ این است که انسان را صرفاً یک موجود زنده طبیعی مانند دیگر موجودات ، ولی پیچیده تر ، می دانند که همچون سایر موجودات صرفاً نیازهای مادی و طبیعی دارد. از همین جهت است که از توجه به بعد معنوی و فطرت الهی در این تمدن خبری نیست.

۱۸- دست یابی انسان به ابزارهای نوین چه عواقب زیانباری برای طبیعت داشته است؟ یا « نابودی طبیعت» را به عنوان اثر منفی تمدن جدید در حوزه علم توضیح دهید. توانایی بشر را برای بهره داری از منابع طبیعی به سرعت افزایش داد و به تخریب ساختار طبیعی محیط زیست انجامید. منابع معدنی که نتیجه میلیون ها سال فعالیت موجودات بوده، رو به پایان گذاشته، محیط دریاها و اقیانوس ها آلوده شده، تعادل ترکیبی گازهای جوی بر هم خورده، بسیاری از جنگل ها از بین رفته و ده ها بحران زیست محیطی برای انسان به وجود آورده است.

۱۹- «علم زدگی» را به عنوان اثر منفی تمدن جدید در حوزه علم توضیح دهید. از حدود قرن هجدهم میلادی به علت پیشرفت های گسترده در علم، این احساس پدید آمد که علم تجربی تنها رمز موفقیت و سعادت ملتهاست و جامعه ای که این راه را پییماید، کلید خوشبختی را بدست آورده است.

۲۰- آیا علم تجربی تنها رمز موفقیت و سعادت ملتها در تمدن جدید بود ؟ توضیح دهید. خیر ، با گذشت چند قرن و شکست های پی در پی جوامع غربی در عرصه اخلاق و ظهور بحرانهای اخلاقی در این جوامع ، بسیاری دریافته اند که علم تجربی نمی تواند پاسخگوی همه نیازهای آنان باشد و نمی توان سعادت و خوشبختی را تنها در علم جست و جو کرد.

۲۱- نیاز انسان غربی به معنویت چه نتیجه ای در پی داشت؟ باعث شد برخی افراد و گروهها با هدف کسب مقام و شهرت، مکاتب و فرقه هایی را به نام مکاتب عرفانی و معنوی ایجاد کنند که اگر چه در ظاهر ادعای پاسخ به نیازهای معنوی بشر را دارند اما به دلیل آنکه برآمده از آموزه های وحیانی نیستند، نتیجه ای جز سر در گمی برای بشر تشنه امروز نداشته اند.

۲۲- آیا آشنایی با آثار مثبت و منفی تمدن جدید می تواند ما را در احیای تمدن اسلامی یاری کند؟ یا آیا تلاش برای رسیدن به تمدن آرمانی اسلام تلاشی بلند پروازانه و دوراز دسترس است؟ چرا؟ شاید در نگاهی ابتدایی، این هدف بزرگ، یعنی احیای تمدن اسلامی، در مقایسه با توان و امکانات موجود، یک بلند پروازی به نظر برسد و رسیدن به آن دور از دسترس تلقی شود؛ اما این یک دریافت سطحی از توانمندی ذاتی انسان و قدرت مردم هوشمند جامعه و جوانان و نوجوانان پاک اندیش و ناشی از عدم آشنایی با آموزه های بیدار کننده اسلام می باشد. البته می دانیم که این مسئولیت بزرگ و حساس، نیازمند برنامه ای است که ما را به آن سطح لازم از توانمندی برساند و قدرت لازم برای ایفای نقش در جهان کنونی را به ما ببخشد.

۲۳- «تلاش برای پیشگام شدن در علم و فناوری» را به عنوان مسئولیت ما در حوزه علم، توضیح دهید. پیشرفت علمی، پایه های استقلال یک ملت را تقویت می کند و مانع تسلط بیگانگان می شود. هر یک از ما باید بکوشیم با همت بلند و پشتکار فراوان، استعداد خود را به کار بگیریم تا به مرتبه ای از قدرت علمی برسیم که توجه دیگر ملت ها را به خود جلب کنیم.

۲۴- مقام معظم رهبری در مورد علم چه می فرمایند؟ «باید علم را که مایه اقتدار ملی است همه جدی بگیرند و دنبال کنند. کشوری که مردم آن از علم بی بهره اند هرگز به حقوق خود دست نخواهد یافت. نمی شود علم را از دیگران گدایی کرد. علم درون جوش و درون زاست. باید استعدادهای یک ملت به کار افتد تا یک ملت به معنای حقیقی کلمه، عالم شود.»

۲۵- حضور مؤثر و فعال در جامعه جهانی را توضیح دهید: جوامع غربی امروزه به دلیل آنکه خوشبختی و سعادت را تنها در علم تجربی و ابزارهای مادی می جستند و در مسیر خود شکست خورده اند، به شدت به دنبال راه و مکتبی هستند که نجات بخش آنان باشد. پیام اسلام، پیامی منطبق با فطرت انسان هاست. هر انسان حقیقت طلب و روشن ضمیری که جویای حقیقت باشد، وقتی دعوت قرآن را به عقلانیت، اندیشه ورزی، عدالت، دوری از ستمگری و ستم پذیری، عفاف و پاکدامنی، معنویت و تقوا می شنود به طور طبیعی جذب آن می شود. و وقتی در میان هزاران کتاب، مقاله، فیلم و انواع تبلیغات که علیه پیامبر اکرم (ص) کرده اند، به سیمای واقعی آن حضرت می رسد در برابر عظمت وی تعظیم می کند و او را به بزرگی روح می ستاید. بنا بر این لازم است ما این پیام رهایی بخش را با همان شیوه هایی که رسول خدا به دیگران رساند در جهان تبلیغ کنیم و به دیگران برسانیم.

۲۶- ترسیم چهره عقلانی و منطقی دین اسلام را توضیح دهید: میان یک پیام و روش تبلیغ آن باید تناسب منطقی و معقول برقرار باشد. حق را نمی توان با روش های نادرست به دیگران رساند. دین اسلام یک دین منطقی و استدلالی است و هر آموزه و حکم آن بر اساس حکمت الهی تنظیم شده است. چنین دینی را نمی توان با تعصب های جاهلانه یا با روش های فریبکارانه تبلیغ کرد و نظر مردم را به سوی آن جلب نمود.

۲۷- «توجه به قانون» به عنوان اثر مثبت تمدن جدید در حوزه عدل و قسط را توضیح دهید: پس از گذر از قرون وسطی و شکل گیری دوره جدید، توجه گسترده ای در کشورهای اروپایی به حقوق، قانون، ساختار حکومت و دولت پدید آمد که عموماً عکس العملی در برابر حاکمیت نامطلوب کلیسای قرون وسطی بود و آگاهی به قانون و حقوق که ابتدا با ترجمه آثار اسلامی اتفاق افتاد فوایدی برای تمدن جدید داشت. مردم با حقوق خود در مقابل دولت ها و در رابطه با یکدیگر آشنا شدند و به تدوین قوانین حقوقی پرداختند و برای حفظ آنها سازمانهایی تأسیس کردند. حق کارگر، حق کودک، حق تعلیم و تربیت، حق داشتن شغل، حقوق متقابل زن و مرد و حق مردم در مقابل دولت به رسمیت شناخته شد.

۲۸ - «مشارکت مردم در تشکیل حکومت» به عنوان اثر مثبت تمدن جدید در حوزه عدل و قسط را توضیح دهید: حق تعیین سرنوشت و دخالت مردم در امور خود، گام مثبت دیگری بود که در تمدن جدید برداشته شد و باعث شد برخی حکومت های استبدادی و موروثی حاکم بر کشورهای اروپایی از صحنه خارج شوند.

۲۹ - چه عواملی سبب شد تا سرمایه داران و قدرتمندان غربی، کشورهای دیگر از جمله آسیا و آفریقا هدف قرار دهند؟ ۱ - تولید انبوه کالا و نیاز به بازارهای کشورهای دیگر ۲ - احتیاج به منابع طبیعی ۳ - روحیه توسعه طلبی و فزون خواهی حاکمان غربی

۳۰ - تولید انبوه کالا و نیاز به بازارهای کشورهای دیگر و احتیاج به منابع طبیعی و روحیه توسعه طلبی و فزون خواهی حاکمان غربی چه نتایج به بار آورد؟ سبب شد که سرمایه داران و قدرتمندان غربی، کشورهای دیگر را به خصوص در آسیا و آفریقا هدف قرار دهند و به بهانه استعمار، بسیاری از این کشورها را تصرف کنند و ذخایر باارزش و گران قیمت آنها را، از آثار باستانی و کتنبه های خطی گرفته تا جواهرات و منابع طبیعی و معدنی، به کشور خود ببرند و برای آن ملت ها فقر و نیازمندی را بر جا گذارند. آنها فرهنگ مستقل ملتها را از بین بردند و حاکمان وابسته و مزدور خود را بر آنها مسلط ساختند و آن کشورها را به صورت بازاری جهت مصرف کالای خود در آوردند.

۳۱ - چه دوره ای از سیاه ترین دورانهای زندگی انسان بر روی کره زمین است؟ توضیح دهید. دوره استعمار که دوره غارت علنی ثروت ملت ها بود و تا اواخر قرن بیستم ادامه داشت. یکی از سیاه ترین دوران های زندگی انسان روی کره زمین است. در ابتدای همین دوره میلیون ها آفریقایی از این قاره ربوده شدند و به مالکیت اروپاییان و آمریکایی ها در آمدند و به عنوان برده در مزرعه ها، کارخانه ها و معادن به کارهای طاقت فرسا وادار شدند. تمدن جدید نشان داد که اگر حقوقی برای کودکان و زنان و مردان قائل است، منظورش فقط مردان و زنان و کودکانی هستند که از نژاد آنان باشند و گرنه زنان و مردان و کودکان سیاه یا سرخ پوست برای آنان هیچ اهمیتی ندارد.

۳۲ - چگونه نهضت ضد استعماری و نتایج آن را بنویسید. با بیداری ملت ها، مبارزه با استعمارگران نیز از اواخر قرن نوزدهم آغاز شد و نهضت های ضد استعماری به تدریج سراسر آفریقا، آسیا و آمریکای لاتین را فرا گرفت. سرانجام، دولت های غربی، از استعمار علنی کشورها دست برداشتند. ۲) حاکمان و نظامیان خود را از آن کشورها خارج کردند.

۳۳ - شیوه دیگر تسلط بر کشورها را در قالب «استعمار نو» توضیح دهید. کشور استعمارگر با استفاده از قدرت نظامی، جاسوسی، تبلیغاتی و فرهنگی خود، افراد وابسته به خود را در کشورها به قدرت می رساند و به صورت های گوناگون از آن ها حمایت می کند. آن افراد وابسته نیز اهداف سیاسی و اقتصادی آن کشور را به اجرا در می آورند.

۳۴ - باور برخی محققان در مورد چگونگی شکل گیری پایه های اصلی قدرت اقتصادی غرب چیست؟ ثروتی که در دوره استعمار از کشورهای استعمار زده به کشورهای استعمارگر منتقل شد، آن قدر زیاد بود که پایه های اصلی قدرت اقتصادی غرب را به وجود آورده است.

۳۵ - از آثار منفی حوزه عدل و قسط «افزایش فاصله میان انسان های فقیر و غنی در جهان» را توضیح دهید. شکل گیری نظام های سیاسی جدید، بر پایه قدرت سرمایه داران و نفع طلبی فزاینده آنان بود. صاحبان سرمایه و صنعت، منابع طبیعی اکثر نقاط جهان را به بهایی اندک خریدند و یا با قدرت نظامی خود تاراج کردند و کالاهای خود را با قیمت هایی بسیار سنگین به مردم همان سرزمین ها فروختند. بدین ترتیب، بخش کوچکی از جهان روز به روز غنی تر شد ولی بخش اعظم آن در فقر و تنگدستی فرو رفت. (خرده ۹۸۵ تجربی)

۳۶ - چرا در اسلام به تقویت فرهنگ جهاد و شناخت، صبر و استقامت سفارش شده است؟ یکی از رسالت های اصلی انبیاء مبارزه با ظلم و برقراری عدل و گسترش حق و حقیقت بوده است. هر چند که بسیاری از مردم با شنیدن سخن حق دلشان نرم می شود و به حقیقت و عدالت می گریند، اما باید هوشیار باشیم که همواره گروهی از اهل باطل هستند که: ۱) نه تنها زیر بار حق و حقیقت نمی روند، بلکه سد راه حق جویی و حق پرستی می باشند. ۲) گسترش عدالت منافع آن ها را برهم می زند. ۳) تا همه را تابع خود کنند و یوغ اسارت بر گردن دیگران نیفکنند، آرام نمی گیرند.

- ۳۷- از آثار و پیامدهای منفی تمدن جدید در حوزه عدل و قسط ، افزایش فاصله میان انسان های فقیر و غنی در جهان را توضیح دهید.**
 شکل گیری نظام های سیاسی جدید، بر پایه قدرت سرمایه داران و نفع طلبی فزاینده آنان بود. صاحبان سرمایه و صنعت، منابع طبیعی اکثر نقاط جهان را به بهایی بسیار اندک خریدند و یا با قدرت نظامی خود تاراج کردند و کالاهای خود را با قیمت هایی بسیار سنگین به مردم همان سرزمین ها فروختند. بدین ترتیب، بخش کوچکی از جهان روز به روز غنی تر شد ولی بخش اعظم آن در فقر و تنگدستی فرو رفت. (خرداد ۹۸)
- ۳۸- جهان نظامی شده و محصور در تسلیحات به عنوان اثر منفی تمدن جدید در حوزه عدل و قسط را توضیح دهید.** امروزه، مردم جهان هر لحظه در مخاطره به کار افتادن سلاح هایی هستند که می تواند چندین بار، تمام جمعیت بشروامکانات موجود روی کره زمین را نابود کند. انبارهای اسلحه، انباشته از پیچیده ترین سلاح های کشتار جمعی، از جمله سلاح های شیمیایی و میکروبی است که بکمک دانش جدید ساخته شده است.
- ۳۹- مبارزه با ستمگران و تقویت فرهنگ جهاد و شهادت و صبر را توضیح دهید.** یکی از رسالتهای اصلی انبیاء مبارزه با ظلم و برقراری عدل و گسترش حق و حقیقت بوده است. هر چند که بسیاری از مردم با شنیدن سخن حق دلشان نرم می شود و به حقیقت و عدالت می گرایند. اما باید هوشیار باشیم که همواره گروهی از اهل باطل هستند که نه تنها بر باطل و حقیقت نمیروند، بلکه سدره حق جویی و حق پرستی می شوند..
- ۴۰- چرا اهل باطل ، سدره حق جویی و حق پرستی می شوند؟** زیرا گسترش عدالت منافع آنها را تهدید می کند. این گروهها تا همه را تابع خود نکنند و یوغ اسارت بر گردن دیگران نیفکنند. آرام نمی گیرند.
- ۴۱- از دیدگاه امام خمینی(ره) ، مهمترین نکته ای که باید در سیاست با بیگانگان اصل قرار دهیم ، چیست؟** نکته مهمی که همه ما باید به آن توجه کنیم و آن را اصل و اساس سیاست خود با بیگانگان قرار دهیم ، این است که دشمنان ما و جهان خواران تا کی و تا کجا ما را تحمل می کنند و تاچه مرزی استقلال و آزادی ما را قبول دارند. به یقین ، آنان مرزی جز عدول از همه هویتها و ارزش های معنوی و الهی مان نمی شناسد.
- ۴۲- به فرموده قرآن کریم دشمنان چه زمانی دست از سرما برمی دارند ؟** به گفته قرآن کریم (دشمنان) هرگز دست از مقاتله و ستیز با شما بر نمی دارند مگر اینکه شما را از دینتان بر گردانند . ما چه بخواهیم و چه نخواهیم صهیونیست ها ، آمریکا و شوروی در تعقیب ما خواهند بود تا هویت دینی و شرافت مکتبی مان را لکه دار نمایند.
- ۴۳- مهمترین عامل برای حضور کار آمد میان افکار عمومی جهان چیست؟ توضیح دهید.** استحکام و اقتدار نظام حکومتی یک کشور .. یک کشور ضعیف ، به طور طبیعی منزوی می شود و همراه و همدلی در دنیا نمی یابد .
- ۴۴- فرو پاشی نهاد خانواده را به عنوان یک آسیب در تمدن غرب بررسی نمایید :** در خلال دو نسل گذشته نه تنها خانواده گسترده متلاشی شد خانواده هسته ای نیز، به تدریج از هم گسیخته گردید . امروزه بیش از ۵۰ درصد همه ازدواجهایی که در مراکز شهری بزرگ آمریکا و بخش اعظم اروپا صورت می گیرد به طلاق می انجامد . بر این پدیده ها باید این واقعیت را نیز افزود که امروزه شمار فزاینده ای از کودکان در غرب، در خانواده ها یا خانه هایی بزرگ می شوند که پدر یا مادر در آن حاضر نیست و آن یکی هم که حاضر است چون نمی تواند یک تنه وظیفه پدر و مادر را توأمان ایفا کند . غالباً از زیر بار مسئولیتی که پدر ها و مادرها در خانواده های اصیل برای انتقال دادن ارزش های اخلاقی به جوانان بر عهده داشته اند شانه خالی می کند و لذا بسیاری از جوانان ناچارند به تدریج خودشان زندگی شان را شکل دهند.
- ۴۵- بی بندوباری در غرب را توضیح دهید.** امروزه بی بند و باری جنسی آن چنان در غرب رواج یافته است که بسیاری از مردم به این نتیجه رسیده اند که توان اصلاح و مبارزه با آن را ندارند . از این رو ، به ناچار در پی آن برآمده اند که ضوابط و معیارهای اخلاقی را تغییر دهند. به عنوان مثال ، در میان غربیان جدید ، دیگر هیچ گونه ضابطه و معیار مذهبی یا اخلاقی که منشأ الهی داشته باشد معنا ندارد.

۴۶- تصویب قوانین حمایت از خانواده های تک سرپرست موجب چه چیزی شده است؟ تصویب قوانین حمایت از خانواده های تک سرپرست (که بیشتر شامل خانواده ای می شود که زن در روابط نامشروع صاحب فرزند شده) در سال ۱۹۶۰ در آمریکا، موجب شد که آمار فرزندان بدون پدر در خانواده های تک سرپرست از چهار درصد در این سال به ۲۰ درصد در سال ۱۹۹۰ و به حدود ۵۰ درصد در سال ۲۰۰۵ برسد.

۴۷- استفاده ابزاری از زنان به چه منظور صورت گرفته است؟ استفاده ابزاری از زنان برای تبلیغ کالاهای سرمایه داران، تشویق آنان به پوشیدن لباسهای نامناسب و تحریک کننده، عادی شدن روابط نامشروع میان زنان و مردان در برخی کشورها، و تجارت گسترده زنان به عنوان کالای جنسی روی دیگر تمدن است.

۴۸- در چه صورتی پی خواهیم برد که تجارت فحشا بیش از تجارت مواد مخدر و اسلحه است؟ اگر لایه ظاهری و سطحی موقعیت زن در دنیای امروز، که بسیار زیبا و خوش منظر آراسته شده، کنار رود و باطن آن آشکار گردد، خواهیم دید که سود آوری تجارت فحشا در حال ربودن گوی سبقت از تجارت مواد مخدر و اسلحه است. سود این تجارت، سالانه ۵۲ میلیارد دلار است.

۴۹- نتیجه غفلت از خداوند و نیازهای معنوی چیست؟ در هیچ دوره ای غفلت از خداوند و نیز غفلت از نیازهای معنوی و متعالی انسان به شدت امروز مشاهده نشده و توجه به نیازها و خواسته های مادی نیز به گستردگی امروز نبوده است.

۵۰- در چه صورت وضعیت دیگری در تولید فیلم ها و رمان ها و تصاویر تبلیغاتی حاکم می شد؟ اگر بعد معنوی و الهی انسان دارای اهمیت و جایگاهی در تمدن جدید بود، و اگر به زنان آن گونه که دین اسلام بها می دهد، بها و شخصیت داده می شد، حتماً وضع دیگری در تولید فیلمها، رمانها، و تصاویر تبلیغاتی حاکم می شد.

۵۱- مسئولیت ما در حوزه خانواده چیست؟ تلاش در جهت تحکیم خانواده: خانواده کانون رشد فضیلتها و پاکی ها و محل تربیت نسل های خلاق توانمند و با همت است. تحکیم این بنیان سبب رشد فضائل اخلاقی در جامعه، کاهش فساد و جرم و حضور انسانهای بافضیلت و کار آمد می گردد و اگر بنیان خانواده سست شود فساد و تباهی گسترش می یابد و نسل هایی که از قوت و قدرت روحی کافی برخوردار نیستند مسئولیت های اجتماعی را بر عهده می گیرند.

۵۲- وقتی حضرت ابراهیم و حضرت اسماعیل (ع) پایه های خانه کعبه را بالا بردند، چه دعایی کردند؟ نه تنها برای خود دعا کردند بلکه از خداوند خواستند ذریه و نوادگانی به آنان عطا کند که ادامه دهنده راه توحید و اسلام باشند. چنین ذریه ای فقط در خانواده هایی که خود اهل یکتا پرستی باشند و مودت و رحمت میان آنان برقرار باشد، امکان پذیر است.

اندیشه و تحقیق:

۱- هنر امروز که خود در عرصه سینما، تئاتر، موسیقی، مجسمه سازی، مدهای لباس و آرایش، رمان و داستان و شعر نشان می دهد، بیشتر در بر دارنده چه پیام هایی است؟ در بردارنده توجه به بعد مادی انسان و عدم توجه به بعد معنوی انسان است، و پیامهایی از قبیل خشونت، روابط جنسی، برهنگی، بی توجهی به بنیان خانواده، شهوت پرستی، مصرف گرایی، دنیا دوستی، پوچ گرایی را در بر دارد.

۲- آیا این هنر، انسان را متوجه خدا، معنویت، ارزشهای بزرگ، فضائل اخلاقی، تحکیم بنیان خانواده، عفاف و پاکدامنی می کند یا بیشتر به وادی خشونت، شهوت پرستی و هوس رانی، مصرف گرایی و سستی روابط خانوادگی وارد می سازد؟ پاسخ خود را با دلیل توضیح دهید. از آن جا که تاکید افراطی بر بعد مادی انسان، روح هنر عصر جدید را تشکیل داده است. از این رو هر آنچه در نقطه مقابل بعد مادی است به سخره گرفته می شود.

تست:

۱- اگر نگاهی به تمدن جدید داشته باشیم کدام یک از گزینه های زیر از زمینه ها و پایه های پیدایش تمدن جدید می باشد؟
(۱) کلیسا و تعالیم تحریف شده - بهره گیری از تجربیات سایر تمدن ها (۲) کلیسا و تعالیم تحریف شده - توانایی بهره مندی بیشتر از طبیعت

۳) توانایی بهره مندی بیشتر از طبیعت - ظهور ظلم فراگیر و پدیده استعمار (۴) ظهور ظلم فراگیر و پدیده استعمار - کلیسا و تعالیم تحریف شده

۲- با تدبیر در تعالیم مبلغان مسیحیت پیرامون نکاح و ازدواج کدام گزینه نادرست به نظر می رسد؟

(۱) پس از ازدواج امکان جدایی زن و شوهر نیست و پیوندشان باید ابدی باشد (۲) زن حق مالکیت ندارد و باید نام خانوادگی وی به خانوادگی شوهر تغییر یابد.
(۳) کشیش ها حق ازدواج نداشتند و تا آخر عمر باید مجرد می ماندند (۴) کشیش ها ازدواج را امری الهی و ملکوتی تلقی می کردند.

۳- با اینکه بسیاری از کشیشان و روحانیون از پیشگامان تحول بودند اما سرسختی رهبران اصلی کلیسا در مقابل نظریات جدید علت پیدایش کدام عقیده شد؟

(۱) دین با خردورزی و علم مخالف است و مانع تعقل، تجربه، قانون و حقوق انسان هاست.

(۲) دین با خردورزی و علم تطابق دارد و نیاز به نشر نظریات جدید نمی باشد.

(۳) دین با خردورزی و علم تطابق دارد و علم نیازمند دین در تمام اعصار می باشد.

(۴) دین با خردمندی و علم تطابق ندارد ولی مانع تعقل و دانایی و خردورزی نیست.

۴- کدام یک از عوامل زیر به تدریج سبب بدینی اروپاییان نسبت به کلیسا و کشیشان شد؟

(۱) دوگانگی در رفتار و عمل (۲) سست شدن ارتباط شخصی و پیوسته انسان با خدا

(۳) حضور در محل کلیسا جهت توبه نزد کشیشان (۴) اختصاص راز و نیاز در کلیسا در حضور کشیشان

۵- آنجا که مونتگمری وات اسلام شناس انگلیسی می گوید علم و فلسفه اروپا بدون کمک گرفتن از فرهنگ اسلام توسعه نمی یافت. در خصوص ..... مفهوم می گردد و اشاره به ..... دارد.

(۱) تاثیر پذیری تمدن جدید از تمدن اسلامی - زمینه های پیدایش تمدن جدید اروپا

(۲) تاثیر پذیری تمدن جدید از تمدن اسلامی - ترسیم چهره منطقی و عقلانی دین اسلام

(۳) پیشگام شدن اروپا در خلق تمدن جدید - ترسیم چهره منطقی و عقلانی دین اسلام

(۴) پیشگام شدن اروپا در خلق تمدن جدید - زمینه های پیدایش تمدن جدید اروپا

۶- با توجه به پیامد و آثار مثبت و منفی تمدن جدید، ..... در قرون اخیر جهشی فوق العاده داشته است؛ به طوری که دوران جدید را می توان ..... نامید.

(۱) پیشرفت اقتصادی - دوران علم (۲) پیشرفت اقتصادی - دوران کلیسا

(۳) تولید علم - دوران علم (۴) تولید علم - دوران کلیسا

۷- اساسی ترین نیاز انسان .... است و علت غفلت ..... است.

(۱) پرورش و تکامل بعد معنوی و متعالی - مصرف زدگی افراطی (۲) پرورش و تکامل بعد معنوی و متعالی - بی توجهی به عقل و عقلانیت

(۳) بهره گیری از عقل و عقلانیت و خردورزی - بی توجهی به عقل و عقلانیت (۴) بهره گیری از عقل و عقلانیت و خردورزی - مصرف زدگی افراطی

۸- اینکه آدمی بتواند در طبیعت تصرف فوق العاده کند و تغییراتی را در آن بوجود آورد، اشاره به ..... دارد و از آثار ..... است.

(۱) علم و تکنولوژی - مثبت علم (۲) علم و تکنولوژی - منفی علم (۳) نابودی طبیعت - مثبت علم (۴) نابودی طبیعت - مثبت علم

۹- با توجه به آثار منفی علم زدگی در تمدن جدید، کلید خوشبختی در نگاه جوامع غربی کدام یک از موارد زیر است؟

(۱) علوم تجربی تنها رمز موفقیت ملت ها است. (۲) مصرف گرایی تنها رمز موفقیت ملت ها است.

(۳) رشد سریع علم تنها رمز موفقیت ملت ها است. (۴) استفاده از طبیعت راه و رمز سربلندی ملت ها است.

۱۰- کدام یک از گزینه های زیر از آثار و پیامد منفی تمدن جدید غرب در حوزه عدل و قسط نمی باشد؟

(۱) ظهور ظلم فراگیر و پدیده استعمار (۲) افزایش فاصله میان انسان های فقیر و غنی در جهان

(۳) جهان نظامی شده و محصور در تسلیحات (۴) مصرف زدگی و نابودی طبیعت و علم زدگی

۱۱- با تکرار مفاهیمی چون «گسیخته شدن خانواده هسته ای»، «بی معنا شدن ضابطه ها و معیارهای اخلاقی» و «سودآوری تجارت فحشا» به ترتیب اشاره به کدام آثار و پیامد منفی تمدن جدید دارد؟

۱) استفاده ابزاری از زنان - فروپاشی نهاد خانواده - بی بندوباری جنسی ۲) استفاده ابزاری از زنان - بی بندوباری جنسی - فروپاشی نهاد خانواده
۳) فروپاشی نهاد خانواده - استفاده ابزاری از زنان - بی بندوباری جنسی ۴) فروپاشی نهاد خانواده - بی بندوباری جنسی - استفاده ابزاری از زنان

مهراباری